

CVETJE

Z VRTOV SV. FRANČIŠKA

SLAVNOSTNI IZVOD V SPOMIN SEDME
STOLETNICE SMRTI SV. FRANČIŠKA

LJUBLJANA 1926

Smrt sv. Franciška Asiškega — (Sikal p. Blaž Farčnik)

P. EVSTAHIJ:

Sedemstoletni spomin . . .

Sedemstoletni preslavni spomin
Cerkev vesoljna pozdravlja veselo,
sonce asiško je v svet zažarelo:
sedemstoletni slovesni spomin! —
V angeljskih vrstah glej biser človeški
v večnem kraljestvu sijajnih višin!
Sedem stoletji žariš, serafin,
blagi Frančišek, v lepoti nebeški . . .
Bodi pozdravljen iz srčnih globin!

Bodi pozdravljen, duhovni očak,
trojni družini učitelj svetosti,
Cerkvi, človeštvu zrcalo kreposti,
bodi pozdravljen, voditelj — očak! —
V Bogu kot oče in mati nas ljubiš,
ženin ubožnosti, skromni prvak!
Gdo je v gorečnosti tebi enak?
Z jasnim nas zgledom za Jezusa snubiš,
narodom v Kristusov kažeš ovčnjak . . .

V zorni mladosti si našel zaklad:
Kristove blagre in božjo bližino,
živel poslej za Gospoda edino,
rad si trpěl, ko si našel zaklad;
„Bog moj in moje vse!“ srečen si molil,
časno ubožen, za večnost bogat,
mnogim v nebesa si pot od takrat,
oče, ko Jezus je tebe izvolil:
„Cerkev popravi, prijatelj in brat!“

Gdor te je slišal, je vzljubil nebó,
gdor te zagledal, se spomnil na Krista,
srca užigal si, blaga in čista,

z duhom ljubezni, ki vodi v nebo;
 zrli učenci svetosti so višek,
 tisočkrat srečno bilò je okò,
 ki mu žarelo je zgleda zlató
 tvojega, vitez duhovni, Frančišek,
 vzorni vodnik na sijonsko goro.

Lestvica k Bogu bilà ti je stvar:
 ptice in ribe in cvetke deviške,
 umbrijsko sonce in cerkve asiške,
 „k Bogu!“ — ti klicala slednja je stvar;
 tvojemu srcu priroda je pela,
 pesem, ki zлага jo Stvarnik — Vladar,
 v duše svetišču si dvignil oltar,
 žrtev ljubezni na njem je gorela,
 z lic ti odseval je notranji žar.

Kristovih svetih deležen si ran,
 križa deležen in smrtnega boja,
 gora Alverna, Kalvarija tvoja,
 dala ti srečo skelečih je ran,
 hotel v ljubezni si mnogo trpeti,
 trnjev si venec zažèlel srčan,
 prišel je videnja blaženi dan,
 prišel je k tebi Trpeči in Sveti,
 z ognjem nebeškim na vek si užgan.

Zgodaj dosegel sijaj si višin,
 v peščici let za nebesa dozorel,
 k božjemu Soncu si splaval kot orel,
 zgodaj dosegel veselje višin! —
 V luči izvoljenih zdaj se raduješ,
 negdaj na zemlji ubožec, trpin! —
 Oče Frančišek, svetnik, serafin,
 sedem stoletji že s Kristusom kraljuješ,
 gledaš skrivnosti božanskih globin!

Oče Frančišek, o ljubo imé!
 Mati te cerkev hvaležno proslavlja,
 naše otroško srcé te pozdravlja,
 oče Frančišek, — preljubo imé —!
 Prosi za ljudstva v pregrehe nižavi,
 prosi za narode bedne zemljé,
 vsem, ki si blager brez konca želé,
 olj'ko donesi mirû in ljubavi,
 naše Gospodu izroči prošnjé!

Kratek posnetek iz življenja sv. Frančiška Asiškega.

Leta 1182 (26. septembra?) je bil Frančišek rojen v mestu Asizu na Laškem. Tam je hodil v šolo in se je izučil za trgovca.

- „ 1201—02 je bila vojska med Perudžo in Asizom. Asižani so bili premagani, Frančišek je prišel v vojno vjetništvo v Perudžo.
- „ 1203 (novembra) so sklenili mir mej Asizom in Perudžo. Frančišek izpuščen iz vjetništva star 21 let se vrne v Asiz.
- „ 1204 od spomladi do jeseni Frančišek bolan.
- „ 1205 je šel Frančišek na vojsko v Apulijo (južna Italija). V Spoletu zboli in se vrne domov. Začetek spreobrnjenja.
- „ 1206 roma v Rim — sreča prvič gobave — moli pred Križanim v sv. Damijanu. Leto spreobrnjenja.
- „ 1207—1209 se odpove pred škofom očetovi dediščini, v Gubiju streže gobavim, popravlja kapele sv. Damijana, sv. Petra in Mar. Angeljske (porcijunkole).
- „ 1209 (24. febr.) sliši Fr. brati evangelij o odpovedi in apostolstvu — obleče se v obleko najbolj ubožnih in začne pridigati. Pridruži se mu (16. apr.) prvi tovariš Bernard iz Kvintavale, nato Egidij (23. apr.). V majniku potujejo in pridigajo.
- „ 1209—1210 Frančišku se pridruži še 5 tovarišev. Ko ima enajst tovarišev gre v Rim, da mu sv. oče potrdi in odobri način življenja. Vrnivši se iz Rima se nastani v Rivotortu, na to se pa preseli zopet k porcijunkoli.
- „ 1210 pridiga v poletju v dolini spoletanski. V novembru spravi stranke v Asizu in jih pripravi do pogodbe mej večjimi in manjšimi.
- „ 1212 pridiga pri sv. Rufinu v Asizu. Klara ga hodi poslušat, sklene okleniti se ga; 19. marca je preoblečena. Ustanovitev II. reda. Frančišek gre v Rim, pridiga pticam v Aljvijan, se seznani z gospo Jakobo Setesoli. Potem se vrne v Asiz, gre v Ankono (Jakin), da bi se po ladji prepeljal v Sirijo, pa ga nevihta prisili, da izstopi v Slavoniji. Zopet doma.
- „ 1213 Frančišek doma pri porcijunkoli bolan.
- „ 1213—1214 ozdravi in gre na Francosko, Špansko, hoče iti v Afriko, pa ga bolezen prisili, da se vrne domov.
- „ 1215 ima doma binkoštni kapitelj — gre prvič na Verno — od tu v Rim, sreča sv. Dominika, sklene ž njim prijateljstvo in se vrne v Asiz.
- „ 1216 preživi prvo polovico pri porcijunkoli, v avgustu izprosi porcijunkolski odpustek; z nova gre v Rim.

- „ 1217 se vrne v Asiz, obhaja binkoštni kapitelj, kjer uredijo vnanje misijone, ustanovi provincije in nastavi provincijale. Potem se napoti na Francosko, pa mu v Firencah kard. Ugolin odsvetuje.
- „ 1218 piše vsem provincijalom in jih povabi na kapitelj; pridiga po raznih krajih Italije. Kard. Ugolin sestavi vodilo za klarise.
- „ 1219 obhaja drugi generalni kapitelj pri porcijunkoli, pošlje mnoge v vnanje misijone: 60 v Nemčijo, Pacifika na Francosko, Egidija v Tunis, druge na Ogrsko, Špansko, v Maroko; meseca junija gre tudi sam, v avgustu je pred Damijato v Egiptu in pridiga pred sultanom.
- „ 1220 Prvi marterniki franč. reda. Fr. gre v Palestino, radi nereda doma se vrne; potuje in pridiga po Lombardiji, Emiliji, Toskani.
- „ 1221 Tretji gen. kapitelj (okoli 3—5000 redovnikov) za redovnega vikarija je izbran br. Elija Bonbaron, ker je fr. Peter Kat. umrl. Za protektorja izbero kard. Ugolina. Fr. sprejme Lukezija in njegovo ženo v tretji red.
- „ 1222 na svojem apost. potovanju pridiga 15. avg. v Boloniji. Sestavi novo vodilo, daljše od sedanjega, pa se je zgubilo.
- „ 1223 Sestavi novo vodilo v Fontu Kolumbu, to je sedanje vodilo. Četrtni gen. kapitelj. Oktobra gre v Rim prosit potrjenja novega vodila. V božiču postavi v Greču jaslice.
- „ 1224 Fr. gre na Verno, se posti na čast sv. Mih., prejme rane 17. sept. in se v novembru vrne k porcijunkoli.
- „ 1225 Na vrtu sv. Damijana izpoje sončno pesem, na prigovarjanje bratov gre v Rijeti se zdraviti, pride na to v Sijeno, Kortono, slednjič v Asiz, kjer ga škof sprejme v svojo palačo.
- „ 1226 Z bolniške postelje pošlje razna pisma gen. ministru in vsem bratom ter priporoča posebno češčenje presv. R. T. — V Asizu spravi župana in škofa. Da se prenesti iz Asiza k porcijunkoli, napravi oporoko, blagoslovi Asiz, umrje 3. okt. ob sončnem zahodu 45 let star, drugi dan pogreb k sv. Jurju.
- „ 1228 Gregor IX. ga mej svetnike prišteje 16. julija.
- „ 1230 preneso njegovo truplo v novo baziliko na rajskem griču 25. majnika.

Spominu smrti sv. Frančiška.

uhoviti nemški pisavec dr. Avguštin Vibelt (Wibbelt) je napisal znamenito „Knjižico tolažbe o smrti“ in jo uvrstil mej knjige veselja.

Smrt in veselje, ali si ni to dvoje nasprotno? Kedo bi rad in z veseljem umrl? Smrt je za človeka nekaj bitkega; to priča ne samo vsakidanja skušnja, temveč tudi sveto pismo, ki priča, da je smrt kazen za greh. Kazen pa, če tudi zaslužena in zaslužljiva, ni prijetna, je bitka. Da ne govorimo o tistih, ki si v zmedenosti vzemo življenje, imamo vendar dvojne vrste ljudi, ki gredo ali prostovoljno, ali pa celo z veseljem v smrt: prvi so slabiči, ki vsled pomanjkanja žive vere obnemorejo pod težo življenja, drugi pa so velikani ljubezni božje, prvi so samomorivci, drugi pa svetniki, ki z vsem srcem hrepene po popolni združitvi z Bogom v nebesih in zato smrt, ki odpira vrata večnosti, z veseljem pozdravljajo. Eden teh redkih velikanov je bil sv. Frančišek Asiški, od čegar smrti sedmo stoletnico letos slovesno obhajamo.

Stopimo k njegovi bolniški postelji in prepričali se bomo, da je bil asiški ubožec velik ne le v življenju, temuč velik tudi ob smrtni uri.

Ali je mar to res bolniška postelja? Oh ne! Pevec je bil Frančišek v življenju in je ostal tudi v poslednji bolezni prav do zadnjega zdihljeja. Ko je vprašal zdravnika, kedaj bo umrl in mu je ta odgovoril, da konec septembra ali v začetku oktobra, tedaj je na glas razodeval svoje veselje in je zložil še zadnjo kitico svoje znane sončne pesmi, kitico na sestro smrt.

Zdravnikova napoved in Frančiškovo hrepenenje, vse to se je spopolnilo. Čem bolj se je bližal septembru svojemu koncu, tembolj je hujšala svetnikova bolezen. Zato je začel jemati slovo. Pred vsem je zahrepenel po svoji ljubi porcijunkoli, kjer je preživel na milosti najbolj bogata leta in je prejel obilno izrednih milosti, mej temi znani porcijunkolski odpustek; tu je hotel tudi skleniti svoje življenje.

Bratje niso odrekli njegovi želji in so se vso ljubeznivo skrbjo naložili dragoceno breme ter so ga nesli proti cerkvi Marije angeljske. Mej potjo jih ustavi ter reče, naj ga polože na tla, na kar se obrne z obrazom proti rojstnemu mestu Asizu in povzdigne koliker more desnico ter mej solzami blagoslovi mesto s pomenljivimi besedami: „Blagoslovljeno bodi od Gospoda, ti zvesto mesto božje, ker mnogo duš bo v tebi in po tebi rešenih. Mnogo služabnikov Najvišjega bo v tvojem obzidju prebivalo, in mnogo tvojih bo izvoljenih k večnemu življenju.“ Zares prekrasen blagoslov umirajočega! Bratje so ga vsi presunjeni zopet dvignili ter nesli dalje proti porcijunkoli. Tu so mu v ubožni koči pripravili skromno ležišče. Tedaj se spomni brata Leona in ga pokliče ter mu narekuje pismo na gospo Jakobo, znano dobrotnico v Rimu; v njem jo prosi, naj nemudoma pride k porcijunkoli in prinese seboj mrtvaški prt, voska in kadila. Čudno! Pismo še ni bilo spi-

sano in Jakoba je že bila tu z obilnim spremstvom in je prinesla seboj tudi zaželjene reči. Vest o nevarni bolezni svetnikovi je bila že namreč prišla do Rima.

Dan pred smrtjo si je dal prinesti kruha, da ga razdeli mej sobrate, ki so solznih oči stali ob njegovem ležišču in so na njegovo prošnjo prepevali sončno pesem; on pa jim je sè slabotnim glasom pomagal. Ležišče, kaker je bilo od sile skromno, mu je bilo kljub temu še odveč in je prosil, naj ga polože golega na gola tla: umreti je hotel kaker Kristus na križu. Le iz pokorščine do predstojnika je zopet oblekel habit.

Tako se je približala ura ločitve. Od bratov, ki so stali okoli njega, se je s pristrčnimi besedami poslovil in je vse, pričujoče in odsotne, blagoslovil v imenu Križanega. Prosil je, da so mu iz evangelija prebrali trpljenje Gospodovo, na kar je z umirajočim glasom molil znani psalm: „Sè svojim glasom sem klical k Gospodu.“ Končal ga je, ko je zadnjikrat zdihnil. Tedaj pa so se oglasili škerjančki, ki so v obilnem številu obletavali njegovo celico, in so mu žvrgoleli pesem v slovo, njemu pevcu in pesniku življenja v Bogu.

Ko se je po Asizu raznesel glas, da je Frančišek umrl, tedaj je vse, mlado in staro, drvelo skupaj ter hitelo proti porcijunkoli. V življenju zaničevanega in preziranega so prepeljali v sijajnem sprevodu v njegovo rojstno mesto Asiz. Poglejte tu veličanstvo smrti! Ljudem je odprla oči, da so kar na enkrat spoznali, kako velik človek in kako velik svetnik je bil Frančišek!

Ravno ob tem času, namreč 3. oktobra 1226 po sončnem zahodu — bila je ravno sobota — je ležal na smrtni postelji brat Avguštin, provincijal v južni Italiji. Že govoriti ni mogel več, in vsaki čas je bilo pričakovati smrti. Kar nemudoma zakliče bolnik: „Počakaj, moj oče, počakaj, grem s teboj.“ Pričujoči sobratje se začudijo in ga vprašajo, s kom da govori. Bolnik odvrne: „Ali mar ne vidite, kako gre naš oče v nebesa?“ Nato umrje.

Tudi asiškemu škofu Gvidonu, ki je bil ravno tedaj na gori Gargano v svetišču sv. nadangelja Mihaela na božji poti, se je v noči smrti prikazal Frančišek in mu rekel: „Glej, zapuščam svet in odhajam v nebesa.“ Bilo je prav tisto uro, kaker je škof pozneje pozvedel, ob kateri se je naš svetnik ločil od tega sveta.

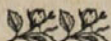
Od tedaj je preteklo že celih 700 let. In kaj so bila vsa ta stoletja? Nepretrgano poveličevanje asiškega ubožca! Vse umetnosti so se združile v proslavljanju našega očaka, njegovi trije redovi so se čudovito širili, cerkev pa mu je izkazala najvišjo čast, ko ga je prej ko v dveh letih po smrti povzdignila na altar in je ko božja namestnica na zemlji izyršila to, kar je Bog sklenil v nebesih.

Frančiškova smrt je v resnici smrt veselja, ali prav za prav: to niti ni bila smrt, temuč prehod v življenje. Ta svetnik živi ne samo v nebesih, temuč tudi na zemlji, živi po svojem duhu, po svojih duhovnih sinovih in hčerah, živi v knjigah in v dejanskem življenju tistih, ki se mu po svojih

močeh skušajo približati, tistih, ki poslušajo opomin, ki ga polaga v njegova usta sveta katoliška cerkev, opomin: „Bodite moji posnemavci, kaker sem jaz Kristusov.“ I. Kor. 4, 16.

Frančiškov grob ni grob trohnobe, temuč poveličanja in velja o njem večna beseda: „Njegov grob bo slaven.“ Iz. 11, 10.

P. Vincencij Kunstelj.

P. EVSTAHIJ:

Sv. očetu Frančišku.

Pesem udov tretjega reda za sedmo stoletnico.

Sedma stoletnica — sveto število!
Sedma stoletnica blažene smrti
v dušo nam sije slovesno in milo,
kvišku nas vabi.

Vabi nas k tebi v veselje nebeško,
oče Frančišek, tvoj praznik na zemlji:
V božjem objemu le srce človeško
blager doseže!“

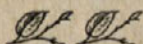
Oče Frančišek, o sprejmi pozdrave!
— kličemo vdani duhovni otroci, —
srčno veseli smo sreče in slave
tvoje v nebesih!

Oče Frančišek, o sladka beseda,
petje za nas je imé ljubeznivo,
cvetje smo tvojega tretjega reda,
hvala Gospodu!

Vrste neštete hvaležno častijo
v raju te, družba izvoljencev božjih,
bratje in sestre pojó melodijo:
„Oče Frančišek —!“ —

„Vodil si duše po poti svetosti
z blago rokó veličastnega zgleda!
Bil si učitelj najvišje kreposti!
Bodi zahvaljen!“ —

Z vami, ki božje obličje vam seva,
z vami, o bratje in sestre v nebesih,
družba i naša na zemlji prepeva
v slavo Frančišku.

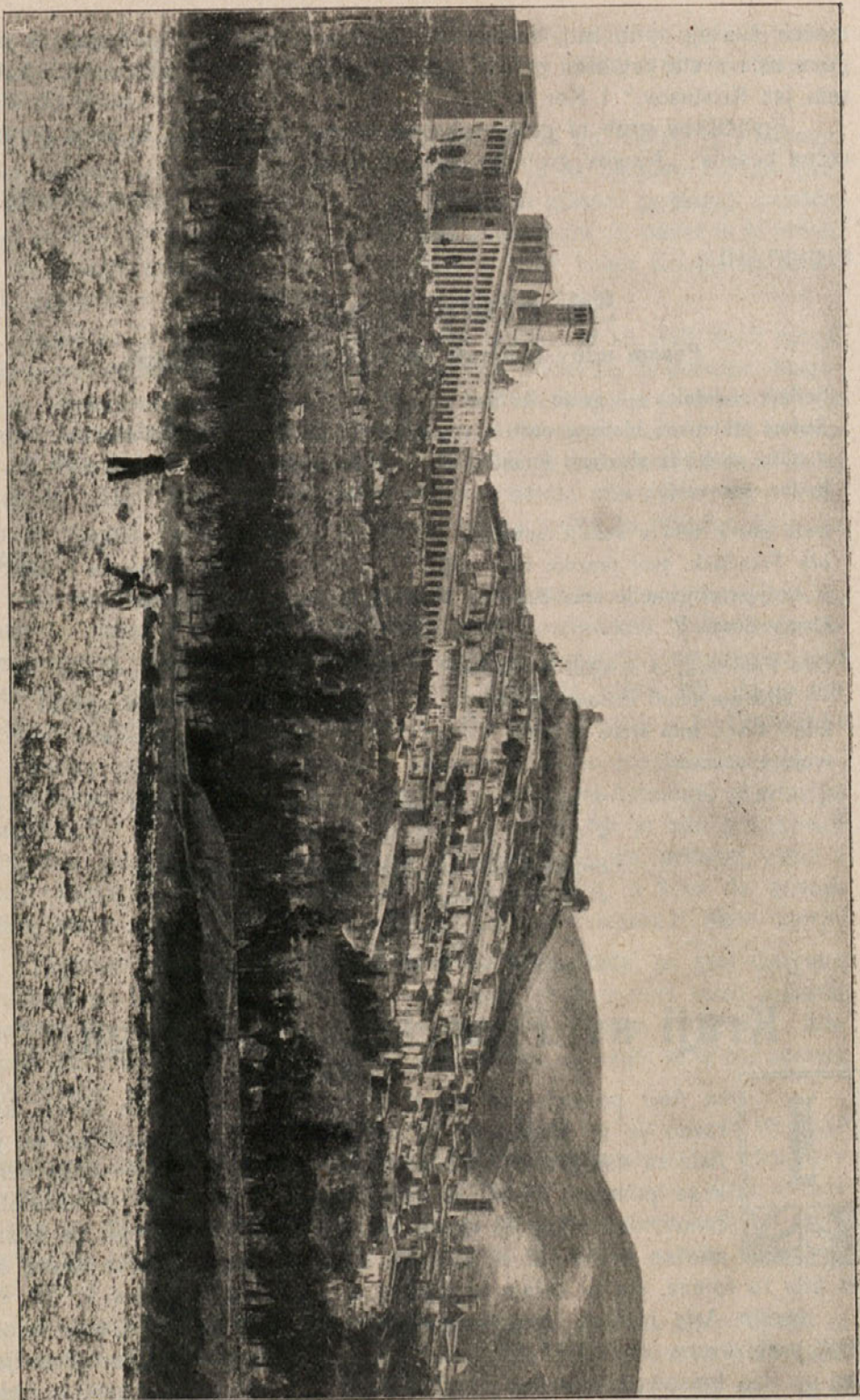

Kraji sv. Frančiška Asiškega.

I me Asiz poznate vsi bravci Cvetja dobro, ne veste pa vsi, kje ravno je in kakšen je. Pa vender bi radi vedeli tudi to, saj je Asiz za vse Frančiškove otroke in ljubitelje tega svetnika velikega pomena. Tisoči in tisoči tujcev, katoličanov in nekatoličanov, obiskujejo to mesto leto za letom; privabi jih tja asiški ubožec Frančišek in njegova junaška posnemovavka Klara, ki sta bila tu rojena, sta tu delala in umrla, ter tukaj tudi počivata.

Mesto Asiz leži ob bregu zapadnega vrha gore Subazija, šteje okoli 4000 prebivavcev (občina 17.000), ni bogato, ne razkošno, nima industrije, pač pa ima krasno lego in lep razgled daleč po umbrijski ravnini. Iz naše Slovenije prideš tja iz Ljubljane preko Trsta, Padove, Bolonje, Firenc, od-

Assisi (Assisi).

koder se pelješ po glavni progi do postaje Teróntole; tu prestopiš na drugi vlak in si v nekaj urah v Asizu. Priti pa moreš tja tudi iz Trsta po parobrodu do Ankone (Jakina), odtod pa dalje po železnici.

Cerkev ima Asiz okoli dvajset. Vse so lepe po svojem načinu in vsaka od njih kaže kake spomine na sv. Frančiška ali sv. Klaro. Nova cerkev (Chiesa nuova) je postavljena na mestu rojstne hiše sv. Frančiška; zidana je leta 1615. v okrogli obliki z lepo kupolo. Tu kažejo na levi strani ječo, kamer je oče Bernardon svojega sina zaprl — majhin prostor je, kaker pri nas pod kakimi stopnjicami. Na evangelijski strani vidiš prostor, kjer je imel oče Bernardon svojo trgovino, v kateri je kupčeval tudi Frančišek, na nasprotni strani je pa celica, kjer je Frančišek v svoji rojstni hiši stanoval; blizu te cerkve je kapela, ki je bila prej hlev; v tem hlevu, pravijo, da je Frančišek zagledal luč sveta. Za Frančiškove častivce so vsi ti prostori prava dragocenost.

Nekoliko višje od te cerkve stoji stolica sv. Rufina, kjer kažejo na desno glavnih vrat krstni kamen, pri katerem so Frančiška krstili in mu dali ime Janez; tu je bila dvanajst let za Frančiškom krščena tudi sv. Klara in še dandenes dajejo Asižani kršćevati svoje otroke pri tem kamenu. Cerkvenik je pokazal tudi stanovanje sv. Frančiška, v katerem je bival v času, ko je imel v tej cerkvi postne pridige.

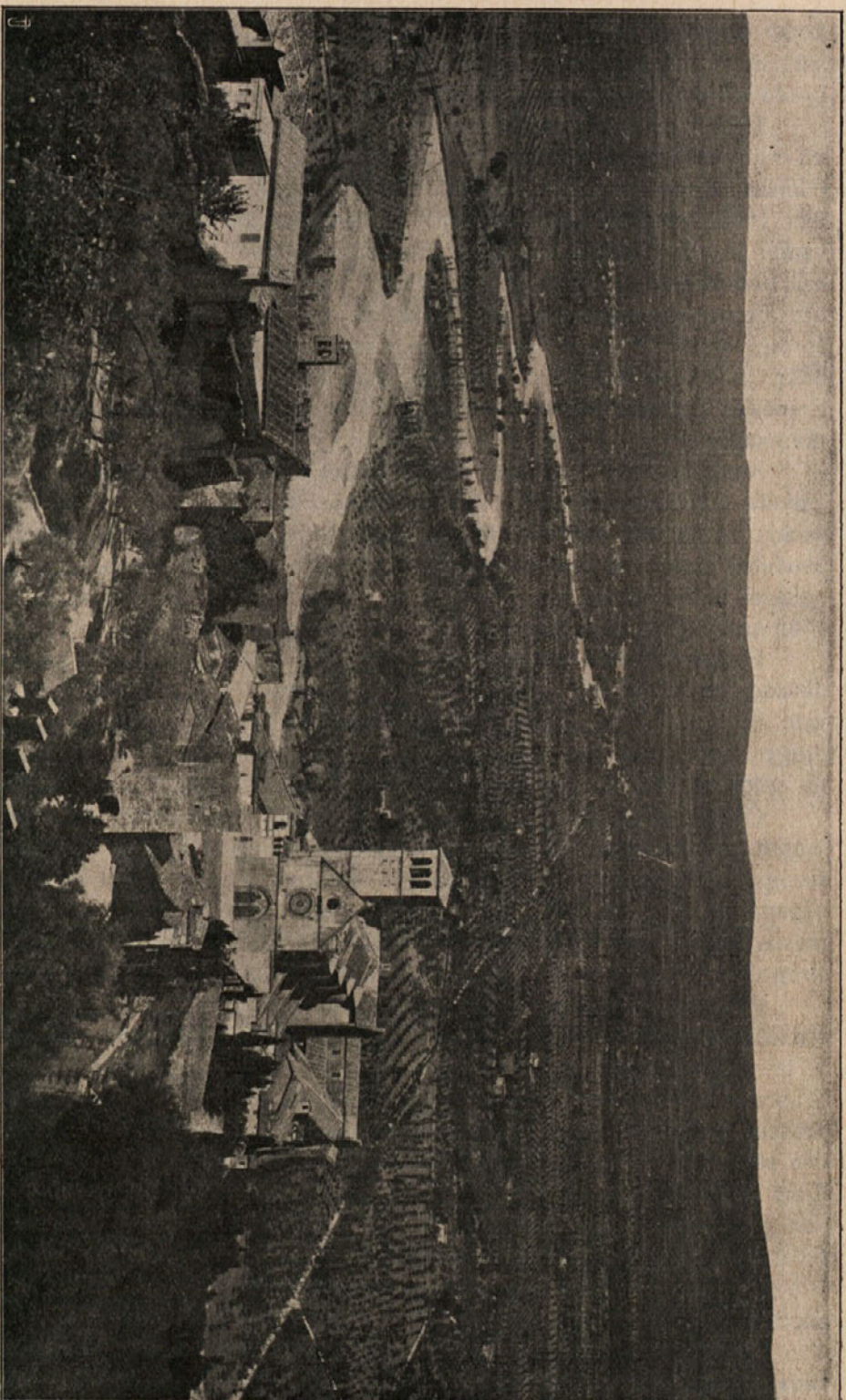
Pogled na sliko mesta Asiza (1) ti takoj pove, da v Asizu navzgor in navzdol ne more biti ravnih ulic; gori in doli drže ali stopnjice ali tlakovani in precej ozki prehodi; hiše so namreč kar nakopičene druga poleg druge. Tudi ulice počez niso široke, hodniki ob hišah tesni, v večini ulic jih sploh ni. Na omet in zunanje okraske hiš se Asižani malo ozirajo.

Če pa pogledaš iz Asiza doli po ravnini, boš rekel, da je razgled krasen in umbrijska planjava lepa. (Glej sliko 2). Na levo in desno zreš vinograde in žitna polja, spomladi v svežem zelenju, poleti pa od sonca ožgana in izsušena, vmes so pa posejane posamezne hiše in vasi, trgi in mesta. Rek in potokov pogreša naše oko. Edini hudournik Tešo kaže svojo strugo, ki je pa polna le ob nalivih, drugače pa kaže le suh prod.

Pojdimo po Asizu dalje proti jugozapadu v Frančiškova in Klarina svetišča. Na desno krenimo in smo kmalu pri veliki lepi cerkvi sv. Klare. V tej počiva truplo sv. Klare globoko doli v kripti pod velikim altarjem. Truplo je nestrohnjeno, temne barve, poteze na obrazu še sedaj razodevajo odločno voljo. Kakih sto let ali pa nekaj manj po Frančiškovi smrti so klarise stanovale pri sv. Damijanu; ko so pa postavili že v 13. stoletju materi Klari novo, lepo gotško cerkev in so njeno truplo semkaj prenesli, so klarise postavile tu nov samostan ter se preselile k cerkvi sv. Klare, kjer še sedaj stanujejo; k sv. Damijanu so se pa nastanili frančiškani.

Sv. Damijan — o kolikokrat posvečen po sv. Frančišku! Kako dragocen v svojem ubožtvu! Kako ljub v svoji prvotni preprostosti!

Cerkev in samostan sv. Damijana samevata južno-vzhodno od Asiza, zunaj mestnega obzidja, kakih deset minut daleč od mesta, ne v ravnini, ampak še v bregu, pa nižje ko Asiz, krog in krog obdana od oljčinih vrtov.

Pogled iz Asiza proti jugozapadni strani umbrijske planjave ob strugi Teša — cerkev je bazilika sv. Frančiška od severo vzhodne strani.

Če ne bi bilo pred cerkvico malega ravnega prostora in bronaste sohe sv. Klare bi se človek, ki bi šel tu mimo, komaj zmenil za ta kraj. Cerkev je znotraj ohranjena v prvotnem stanju; ravno tako vse drugo. Pravi uzor prostovoljnega ubožstva! Otrok Frančiškov pa čuti tukaj, da je prišel na očetov dom, kjer stanuje čista ljubezen, blagodejen mir. Kako presrečno tukaj moli, občuduje velikost zatajevanja. Duh očeta Frančiška in matere Klare veje tu. Mir vlada v teh tihih, ubožnih prostorih serafinske samote, tisti blaženi mir, tiha zadovoljnost, ki živo priča, da zadovoljnosti in sreče ni iskati v razkošnosti in obilnosti, ampak v odpovedi in zatajevanju, ki človeka v ljubezni spaja z Bogom. Ni čuda, da se je rodil v Frančiškovem srcu znani zdihljaj: Moj Bog, moje vse!

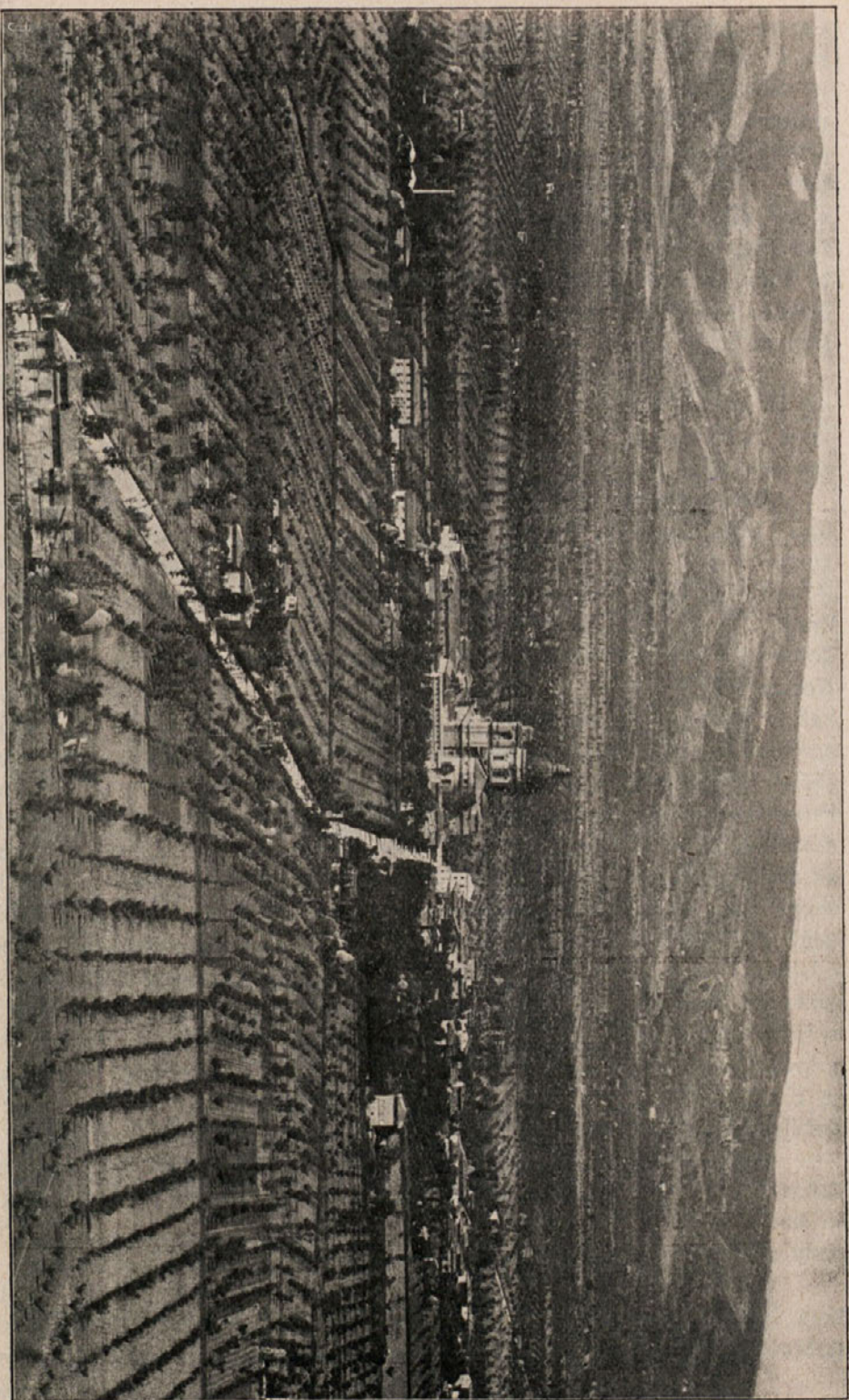
Tu pri sv. Damianu je Frančišek molil pred Križanim, tu je zvedel kaj Bog od njega zahteva, tu je prejel božje razodenje, kam ga Bog kliče, tu je zajemal junaško srčnost, s katero je zmagal sebe in svet in je zlomil vse zemeljske sponе sorodstva ter sebe položil Bogu v trajen dar.

Dobre pol ure odtod proti jugu stoji ob cesti, ki pelje od porcijunkule proti Folinju, velika cerkev sredi polja skorej popolnoma sama; le par kmetijskih poslopji je v bližini, zraven cerkve pa minoritski samostan. To je Rivortort, kraj, v katerem je sv. Frančišek nekaj časa bival s svojimi brati. Odtod je do mesta Asiza, kamer peljejo le kolovozna pota in steze dobre pol ure, do porcijunkole pa po dobri cesti približno ravno toliko. Nekateri trdijo, da je sv. Frančišek v Rivortortu imel prvi samostan in res kažejo v zadnjem delu cerkve zidan šotor, sestojč iz treh delov: na desni spalnica, v sredi nepokrita molitevnica, na levi delavnica, kuhinja in temu slično. Minoritski pater, ki je to razkazoval in tolmačil, je trdil, da je to Frančiškov in njegovih tovarišev prvi in prvotni samostan. P. Fakinetti (Facchinetti: San Fr. d'Assisi str. 136) pusti to vprašanje nerešeno; navaja pa sv. Bonaventuro, ki odločno trdi, da je prvi samostan in zibelka frančiškanskega reda pri porcijunkoli; pristavlja pa isti dober poznavavec Frančiškovega življenja, da je sv. Bonaventura s to trditvijo prehitel vse dvojbe in odstranil vsa raziskovanja. Zibelka frančiškanskih redov je tekla pri porcijunkoli. Gotovo je pa, da je Frančišek prebival s tovariši nekaj časa tudi v Rivortortu, vsaj gotov čas po svoji vrnitvi iz Rima. Ko je pa neki kmet pripeljal v njihovo taborišče svojega osla in je motil njihovo zbranost, se je Frančišek s tovariši umeknil k porcijunkoli ter je prebival nadalje pri ljubljeni Mariji Angeljski.

Koliko ima taborišče, ki je hranijo in kažejo v cerkvi rivortortski zgodovinskega na sebi, je menda težko dognati, ker niti to ni gotovo, kje ravno je stal v Rivortortu Frančiškov samostan ali taborišče. Vse kar kažejo v Rivortortu sedaj, je delo poznejšega časa.

V tesni zvezi s Frančiškom in njegovimi prvimi tovariši je porcijunkola. Porcijunkola je mala kapelica v veliki cerkvi Marije Angeljske; dobra dva kilometra ali dobre pol ure hoda od Asiza v nižavi ali ravnini.

V Frančiškovem času je bil tu gozd ali vsaj z grmičevjem poraščen samotni kraj, kjer je stala majhina, razpadajoča kapela ali cerkvica Marije

Pogled iz Asiza na baziliko Marije Angelske in okolico.

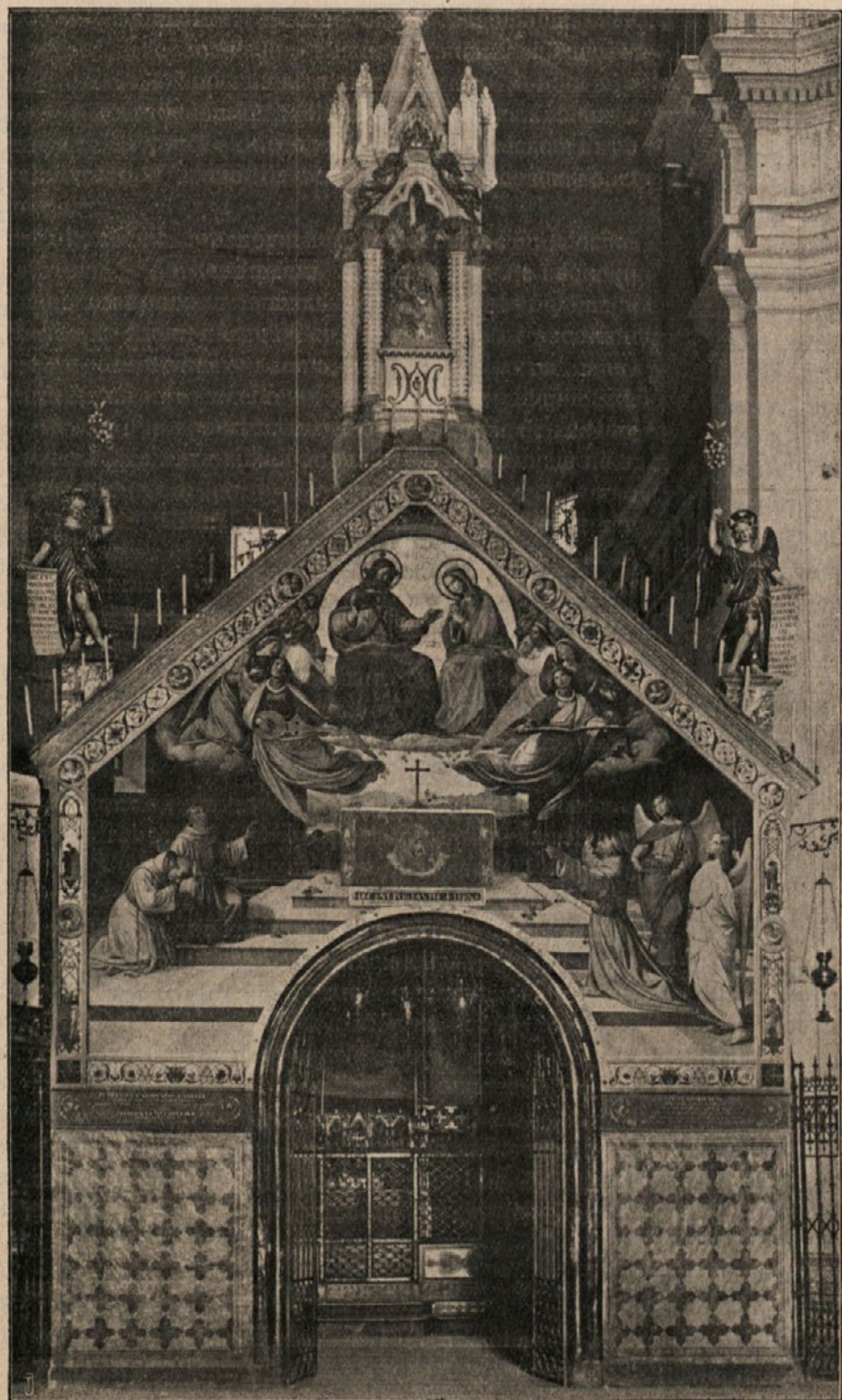
Angeljske. To kapelico je Frančišek posebno ljubil in jo je razen sv. Petra in sv. Damijana tudi popravil ter je izprosil od Boga popolni odpustek za vse tiste, ki skesano to kapelico obiščejo in v nji molijo. To je znani porcijunkolski odpustek. Po Frančiškovi smrti so obdali to cerkvico z drugo večjo cerkvijo, ki je varovala porcijunkolsko kapelico tri stoletja. Ker so pa prihajale vedno večje množice romarjev in je bila cerkev premajhna, je papež sv. Pij V. dal staro cerkev podreti (porcijunkolska kapelica in čelica, v kateri je umrl sv. Frančišek, ste ostali) in postaviti novo veliko cerkev z izredno visoko kupolo (73 m). Nad sto let so jo zidali. Ko je potres pretresal in majal umbrijsko ravnino, je močno zmajal tudi cerkev Marije Angeljske, le kupola je potresu odločno kljubovala ter je s kapelicama spodaj ostala nepoškodovana, drugo zidovje je pa tako zelo trpelo, da so morali cerkev na novo zidati, deloma popraviti; stavbenik je prezerel prvotni načrt in ni napravil pravega pročelja. Tega so lani začeli, letos so ga ali ga še bodo dovršili.

Cerkev je zelo ogroma: dolga, široka in visoka. Na vprašanje, koliko ljudi obseže, se je glasil odgovor: 40 tisoč. Če pomislite, da gre v našo samostansko cerkev v Ljubljani, okoli 3000 ljudi, v mariborsko do 5000, potem si morete predstavljati velikost cerkve Marije Angeljske. Naša slika jo kaže kaker se vidi iz Asiza, ki je dobre pol ure odtod.

V tej cerkvi stoji cerkvica ali prvotna kapelica Marije Angeljske ali porcijunkolska, katero je mladi Frančišek popravil. Notranjost te cerkvice je taka, kakršna je bila v Frančiškovem času. Vhoda ima dva: spredaj in na desni strani, ena vrata so pa tudi zadaj za altarjem. Zunanost te kapelice so pozneje poslikali in olepšali kaker jo kaže podoba (4).

Ustno izročilo pravi, da je ta cerkvica iz 4. stoletja, da so jo postavili štirje jeruzalemski romarji, čez 200 let nato je postala lastnina benediktincev, ki so jo popravili in močnejše pozidali. Ko je Frančišek čez šeststo let na to hodil po gozdih in iskal samoto, je prišel tudi do te cerkvice, ki je pa že na pol razpadla. Popravi jo in jo dobi v dar od benediktincev. Ker pa ni hotel imeti nobene lastnine, jo je sprejel le ko miloščino in je vsako leto pošiljal benediktinom nekaj olja in rib. V tej cerkvici je Frančišek slišal pri sv. maši v februariju leta 1209. evangeljske besede o popolni odpovedi in apostolstvu. To je bil zanj božje razodenje, kako ima živeti in kaj delati; živeti namreč v popolnem uboštvu in učiti ljudi Boga ljubiti in širiti božje kraljestvo na zemlji. Od tu je šel z enajsterimi prvimi tovariši v Rim k sv. očetu iskat odobrenja novega načina življenja. Po vrnitvi se je sicer ustanovil v Rivotortu, pa se je nadlegovan po kmetu z oslom, zopet vrnil k Mariji Angeljski. V tej cerkvici je sprejel v marcu 1212. leta Klaro Šifi v drugi red. Tu je sprejel mnoge tudi v svoj tretji red, tu je v juliju leta 1216. zadobil porcijunkolski odpustek. Odtod je pošiljal svoje brate mej nevernike v misijone, semkaj se je vračal s svojih daljših in krajših potovanj in tu je sklenil svoje življenje leta 1226.

Zato je pa porcijunkola najdražji zaklad frančiškanskih treh redov.

Cerkvica Marije Angelske v baziliki pod kupolo.

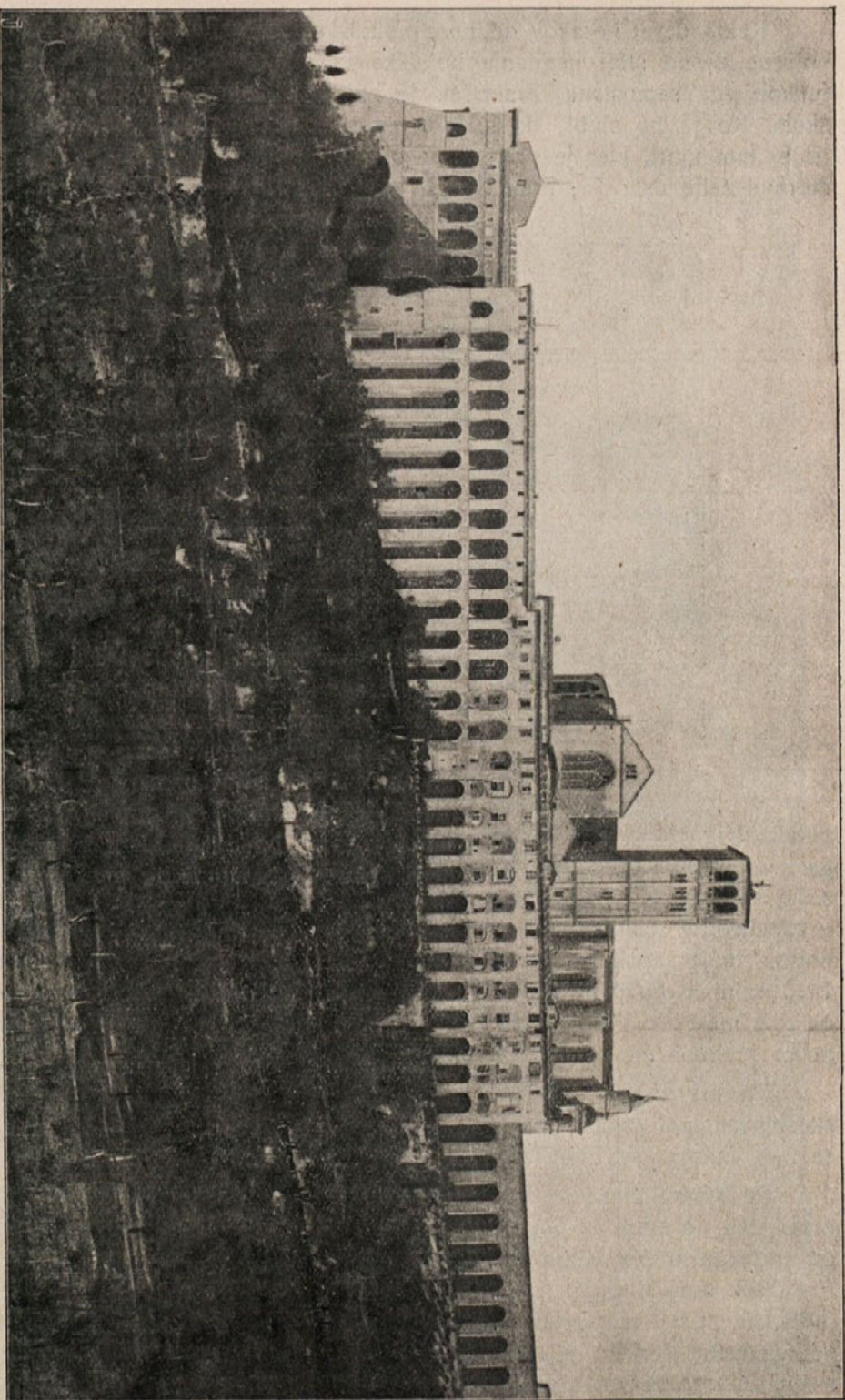
Kakih deset korakov od porcijunkolske kapelice proti presbiteriju malo bolj na desno stoji negdanja bolniška izba iz časov Frančiškovega porcijunkolskega samostana. Frančišek je najprvo bolan ležal v palači asiškega škofa. Ko je pa slutil, da se bliža smrt, se je dal prenesti k porcijunkoli, da bi tam umrl, kjer je svoje novo življenje začel. Na pol pota se na Frančiškovo željo ustavijo; Frančišek se ozre na mesto in je zadnjič blagoslovi,

potem dvignejo bratje nosilnico in neso očeta proti porcijunkuli. Položili so ga v omenjeno celico za bolnike. Celica ni velika, stranska lesena vrata, sedaj zavarovana sè železno mrežo, so še prvotna, celica je pa spremenjena v kapelico. V tem prostoru je Frančišek leta 1226. jemal slovo od ljubljenih bratov, tu je zapel zadnjo kitico sončne pesmi, to je ž njimi zadnjikrat pel 141. psalm in božji pevec je prepevaje odšel v nebesa. Nehote prosi človek na tem mestu za srečno smrt. — Ta kapelica se še dandenes imenuje kapelica prehoda (sè zemlje v nebesa — cappella del transito).

Tu pri porcijunkoli se še vidi rožna kapela, kjer se je Frančišek v skušnjavah, naj zapusti strogo življenje in živi posvetno, vrgel v trnje; vidi se tudi vodnjak sv. Frančiška itd.

Pa spremljajmo sv. Frančiška mrtvega na zadnjem potu. Nesli so ga drugi dan po smrti iz porcijunkole mimo sv. Damijana, kjer so se poslovile od mrtvega trupla Klara in njene tovarišice, v cerkev sv. Jurija. Tam je Frančišek počival dve leti, pa je prišel papež Gregor IX. iz Perudže meseca julija, ga prištel mej svetnike in je določil, naj se asiškemu ubožcu postavi veličanstvena cerkev na rajskem griču, na zapadnem delu Asiza, kamer so svetnikovo truplo prenesli leta 1230. V tej baziliki počiva sv. Frančišek in čaka vstajenja.

Bazilika sv. Frančiška, v kateri počiva truplo svetnikovo, spredaj samostan.

Slika — vam kaže imenitno poslopje; spredaj samostan, kjer prebivajo minoriti, zadaj pa cerkev. Če greš iz mesta Asiza po cesti na levo ali proti zapadu peljejo vsa pota tja. Na koncu prideš pred srednjo cerkev, stopiš notri — ogromni prostori! Pojdi po cerkvi malo čez sredo, prideš do stopnjic, ki peljejo navzdol. Zagledaš altar, za altajem v skali počiva Frančiškovo truplo. Sveti oče, prosi za nas!

Nad to cerkvijo je še ena zgoraj ravno tako velika ko spodnja, pa bolj svetla in umetniško slikana.

Še en kraj je v gori Subaziju, ki je bil Frančišku silno ljub in ki ga moramo obiskati tudi mi. To so tako imenovane „Ječe“ ali „Karčeri“ (le Carceri). Imenuje se ječe, ker je bil tam kraj duhovne samote in se je človek zaprl za svet ter je živel le za Boga (ritiro — carceri). Od mesta Asiza je ta kraj oddaljen 4 km in se potrebuje do njega blizu dve uri hoda, ker je pot vedno napeta. Leži pa v drči dveh vrhov Subazija. Vse naokoli je kraški svet, le „ječe“ ležijo v temnem, gosto zaraščenem gozdu. Od daleč ga opaziš iz doline, če se mu pa bližaj, ga opaziš še le pri vhodu, kjer stoji križ. Tu stopiš preko dvorišča in si v samostanu. Vse je tesno odmerjeno, mala kapelica, bivališče Frančiškovo, še manjša zakristija, da je komaj prostora za dve osebi, stisnjen prostor mej skalami, kjer je Frančišek tuintam počival na goli skali, ubožne celice, stara majhina obednica — vse tesno, ubožno, preprosto, starinsko — povsod veje duh sv. Frančiška in njegovih prvih tovarišev. Stopi iz samostančka malo v gozd pa opaziš razne v skale izdolbene prostore ali bolje brloge. Tu sem so hodili prvi Frančiškovi tovariši: Bernard iz Kvintavale, Masej iz Marinjana, Rufin iz Asiza, Egidij, Juniper, Silvester in drugi zbirat svojega duha v Bogu . . . Sveta samota, blagodejni mir, zadovoljnost duha napaja vse v božji ljubezni.

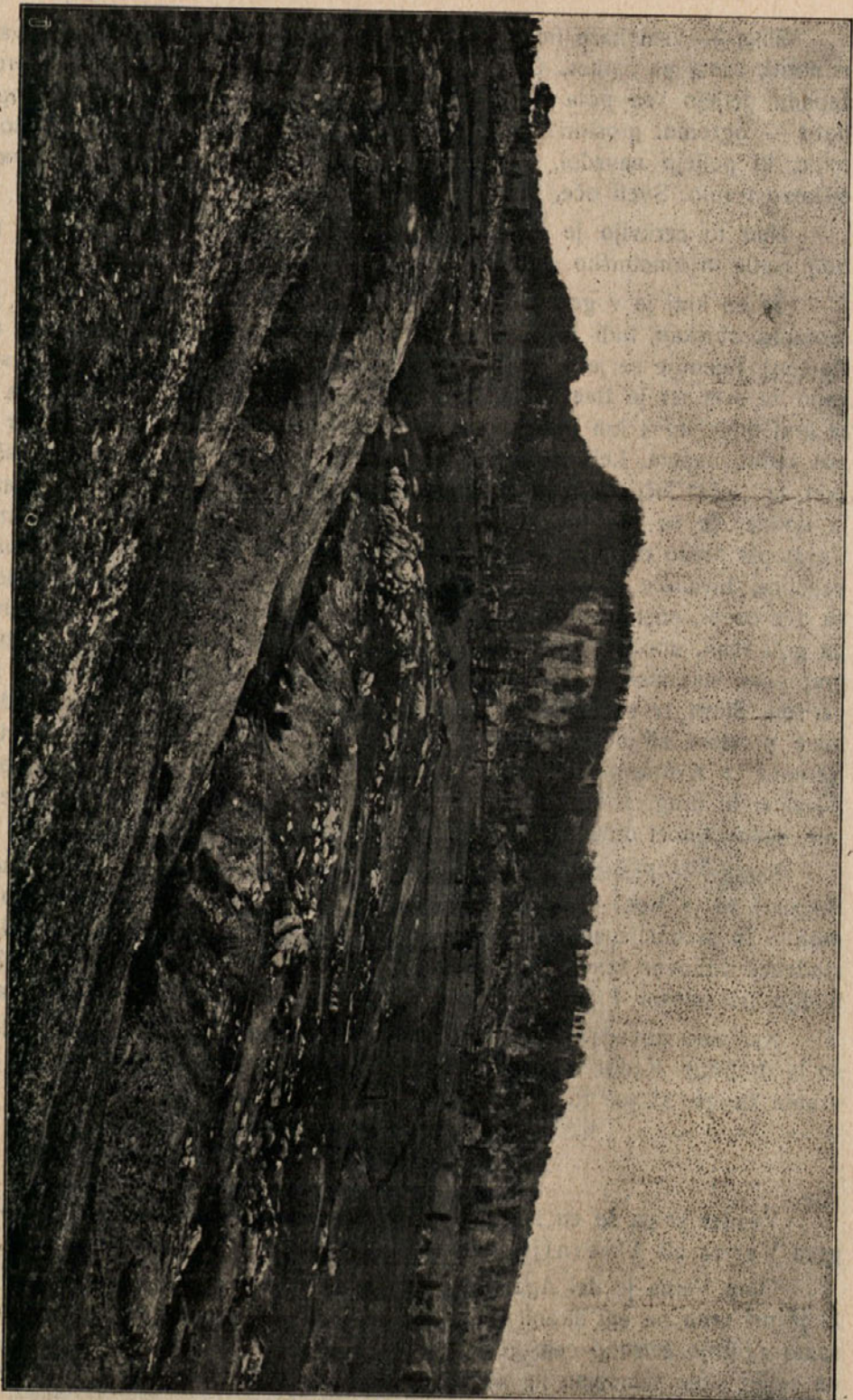
Semkaj je Frančišek pogosto hodil v duhovno samoto posvetovat se z Bogom; tu je trpel hude skušnjave, ali bi bilo bolje posvetiti se edino le molitvi in premišljevanju ali delati tudi za zveličanje drugih; tu je srkal iz studenca duhovne samote ljubezen do Boga in do bližnjega. Semkaj še vedno hodijo posamezni Frančiškovi sinovi od časa do časa delat duhovne vaje.

Kar smo povedali tu o Frančiškovem rojstnem kraju in njegovi okolici, so le drobtine. Kedor hoče več videti in vedeti, naj gre sam v Asiz, ali naj vzame knjige, ki vse to in drugo bolj na široko opisujejo.

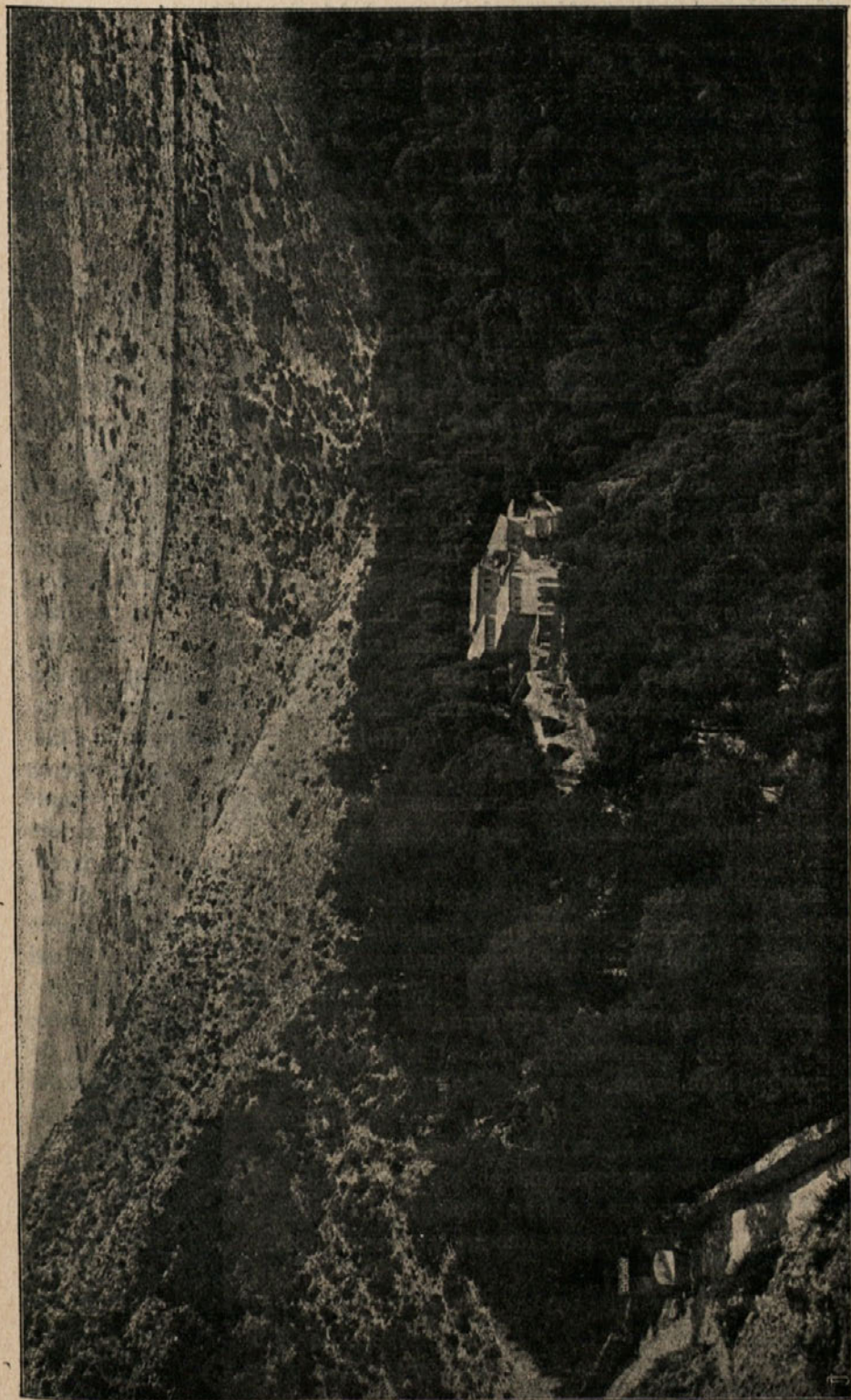
* * *

Vender je pa še en kraj, mimo katerega ne moremo molče iti. To je gora Verna ali Alvernija, kjer je sv. Frančišek prejel Kristusove rane.

Gora Verna je del Apeninov; od daleč je videti njeno posebno obliko, ki je pri vrhu na eni strani odrezana in kaže velik prepad. Naša slika kaže samo zgornjo četrtino cele gore, druga pa le tisto skalovito planjavo na nji, na kateri stoje samostan in svetišča. Nad samostanom se razteza do 1283 m visoko, višina samostana pa ne dosega svojih 1200 m.

Zgornji del gore Verne. Na skalovju zgoraj so postopja, dalje zgoraj pa gozd.

Ječe (Carceri), kraj duhovne samote — v gori Subaziju.

Če hočeš dospeti na Verno, je ne smeš iskati v bližini Asiza, ampak se moraš peljati po železnici do Aredza (Arezzo), odtod se pa odcepi stranska proga, po kateri se pelješ do Bibijene. Če hočeš iti peš na Verno, te pelje pot po cesti mimo Bibijene, potem po polju mej njivami in travniki do vznožja gore približno eno uro. Na to stopaš po precej lepi cesti navzgor. Od Bibijene do samostana na Verni računajo pešpota poltretjo uro do tri ure. Avto, katerega v Bibijeni lahko dobiš, te pripelje gori v eni uri, ne pelje pa do samostana, ampak moraš iti še peš dober četrť ure.

Sv. Frančišek ni šel po tem potu, ampak skozi Perudžo, Čiterno, Kaprezo mimo gradu grofa Orlanda. Razvaline tega gradu še dandenes stojijo in so od vrha Verne približno eno uro oddaljene. Ko je Frančišek pridigal v Montefeltru, se je mali, ubožni menih grofu tako dopadel, da mu je podaril vrh gore Verne 12. maja 1213. leta in mu tam postaviti dal tudi cerkvico in samostan. Frančišek je poslal nekaj svojih bratov, naj pogledajo, če je kraj pripraven za molitev in duhovno samoto. Ko so mu sporočili, da ima Verna te lastnosti, je šel Frančišek leta 1214 ali 1215., ko se je vrnil iz Španije k porcijunkoli sam tja gori. Sè sabo je vzel brata Leona, Angela in Maseja. Na tem potovanju je naletel na tistega kmeta, ki je Frančiška opomnil, naj bo res tak, za kakršnega ga imajo ljudje. Frančišek poklekne predenj in se mu zahvali za nauk. Ko je pa ta kmet na tem potu žejo trpel, je Frančišek privabil vodo iz suhe skale. Studenec še danes kažejo, kaker tudi ptičjo kapelo, kjer je Frančišek počival in so ptice k njemu priletele in se mu vse dale na rame, roke in drugam ter jih je nagovarjal, naj pojo hvalo dobremu Bogu.

Posamezne cerkve, kapele, spominike, poslopja je že naš pokojni slikar p. Aleksander Roblek popisal v III. letniku Cvetja. Mi omenimo tu le glavne na kratko. Vhod v te prostore varuje močan zid z mogočnim oblokom. Napis nad njim pravi: „Na celem svetu ni bolj svete gore“ — („Non est in toto sanctior orbe mons“). Na levi stoji hiša za goste, da se razvedrijo in okrepičajo; spalnice za ženske so spodaj pod vrhom, dobre četrť ure odtod. Na desno je stara pa zelo snažna kapela Marije Angeljske iz časa sv. Frančiška. Marija sama mu je naročila in naznanila kakšno naj zida; grof Orlando jo je dal postaviti. Devet metrov je dolga in pet široka. Ker je bila za število redovnikov kmalu premajhna, so jo v času sv. Bonaventura podaljšali, pa tako, da je vse ostalo kaker je bilo, le prizidali so pri vhodu podaljšek, tako da je ta še dandenes ločen od prvotne kapelice in se vanjo more priti le skozi stara vrata. V tej kapeli je sv. Frančišek pogosto in dolgo molil, premišljeval in se bičal. Redovniki imajo to kapelo v visoki časti in hodijo vsaki dan vanjo v procesiji skupno molit in prepevat.

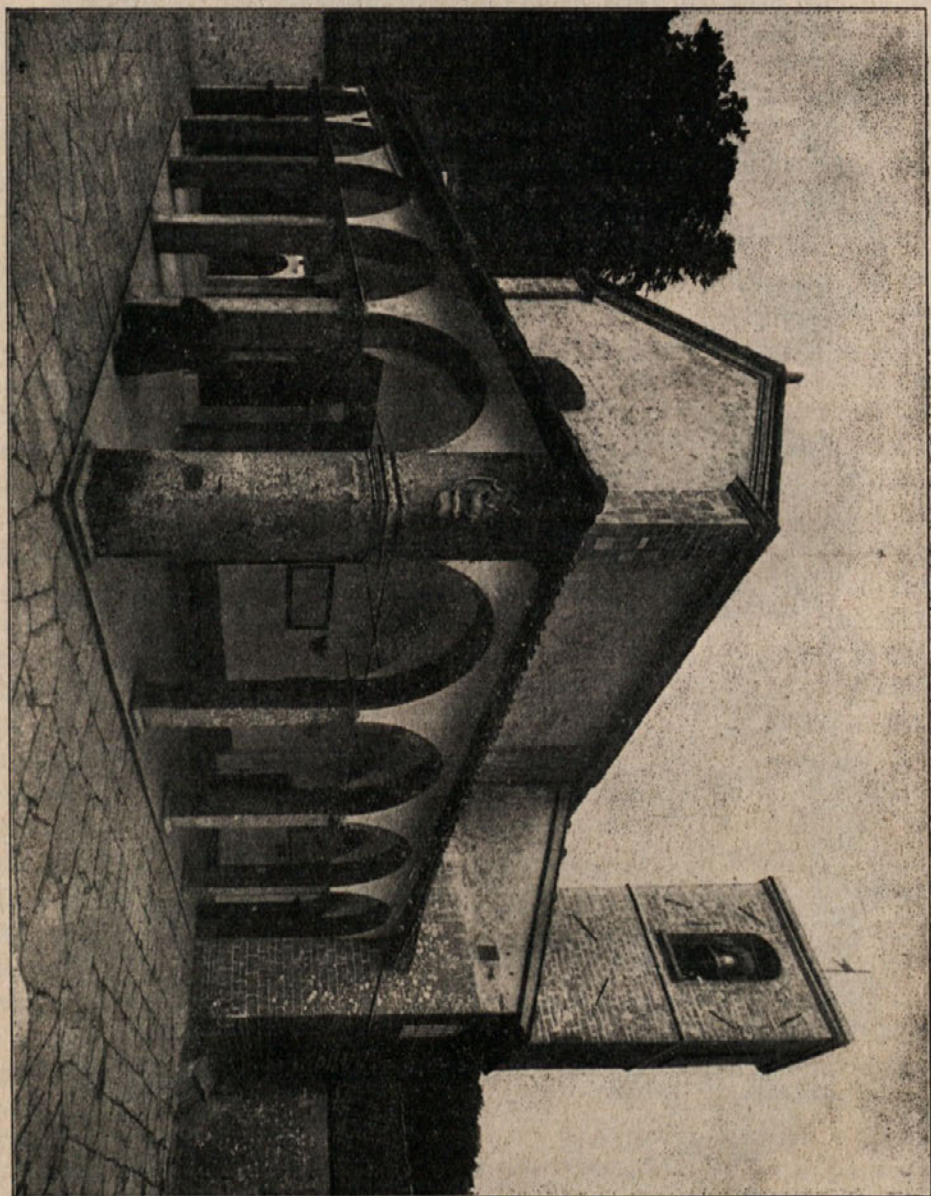
Če stopiš iz te kapelice, prideš zopet na dvorišče ali recimo bolje na prostor pred cerkvijo, ki je ograjen z nizkim obzidkom. Na tem prostoru je vodnjak, v obzidku velik lesen križ, blizu tam pa stoji lep bronast kip sv. Frančiška na kamenitem podstavku, ki predstavlja dogodek popisan v Cvetličju (Fioretti) sv. Frančiška: Ko je neki deček nesel na prodaj grlice, pa je srečal sv. Frančiška in ga je ta ustavil in prosil, naj mu jih da, jim je na to Frančišek napravil gnezda ter jih je tako oprostil smrti. Spominik je postavljen

Verna. Zgoraj kapelica vtisnenja ran, spredaj prepad, vmes pa kraj, kamer je hodil Francišek molit.

svetniku v čast ko „spomin splošnega bratovstva“ („al Santo della Fratellanza universale“). Postavljen je bil leta 1902. Sličen spominik, le malo manjšega imajo tudi v „ječah“. — Naj postavijo še kje drugod kip sv. Frančiška „della Fratellanza universale“ v zgled in posnemanje. Cela Evropa in tudi Jugoslavija bi potrebovala Frančiškovih idej, Frančiškovih nazorov, njegovega načela o bratovski ljubezni: spominik splošnega bratovstva.

Obrnimo se od tega spominika nazaj, pa pojdimo naravnost v veliko cerkev na Verni — prostorna, dolga in široka, gotovo za kakih 8—10 tisoč

Velika cerkev na Verni od zunaj.

ljudi, pa tudi zračna je in snažna. Posebnost v ti cerkvi, kaker tudi v več kapelah na Verni so Robijeva dela. Robija je delal lepe, umetne podobe in kipe iz ila, ter jih prevlekel z glasuro. Znani so: oče Luka in sinova Andrej in Janez iz 15. in 16. stoletja. Verna je na teh delih firenskih mojstrov bogata. Stariših del razen skal nima. Skale so pa imenitne.

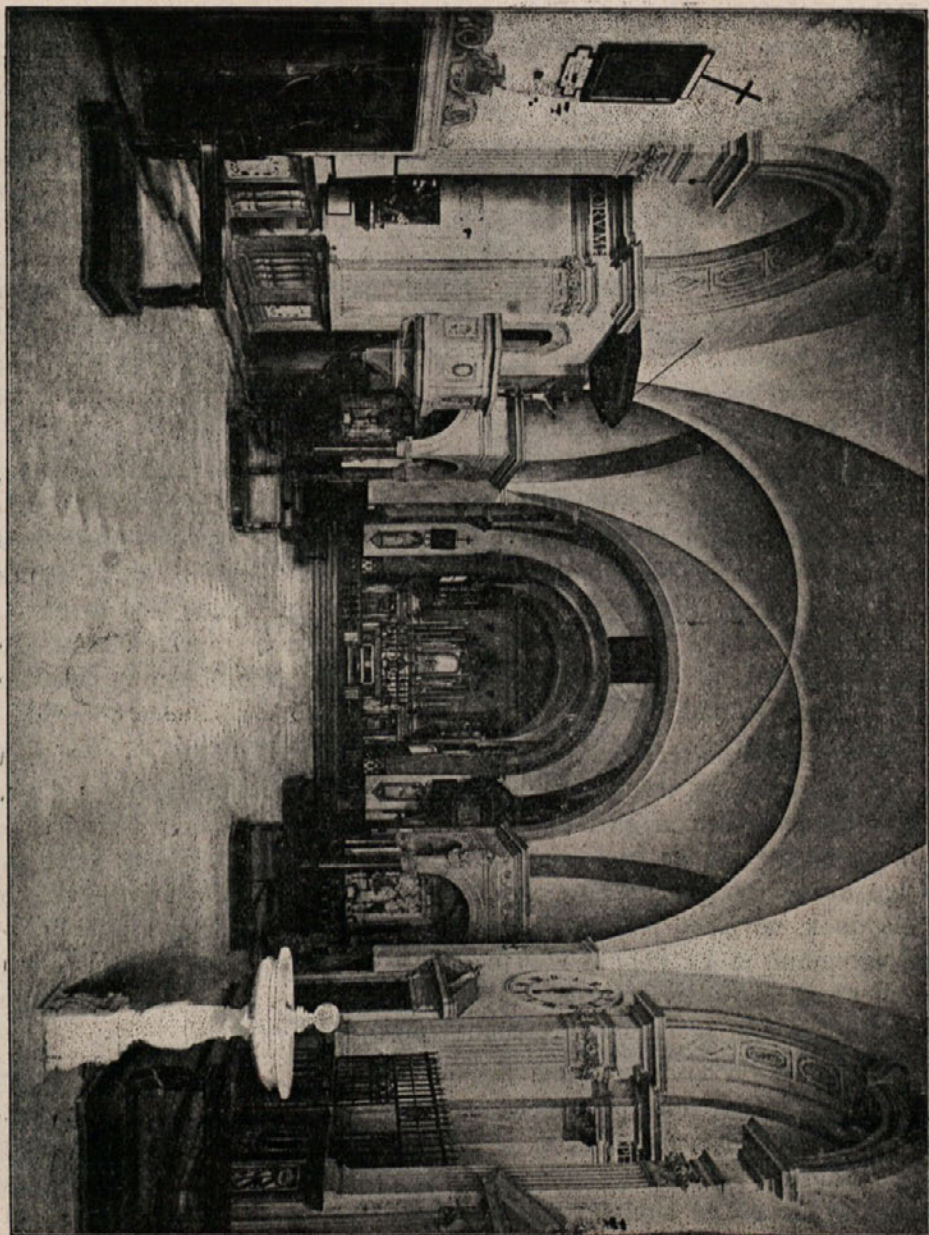
Stopimo najprej zunaj velike cerkve na levo. Ko smo prehodili 52 kamenitih stopnjic navzdol, pa smo v globokem prepadu obdani od vseh strani od težkega skalovja. Napravimo še par korakov od stopnjic naprej — tu stojimo pod visečo ogromno skalo pet metrov dolgo, štiri široko, ki visi nad nami kot streha, pa se drži le na zadnji strani skalovja, na treh straneh je prosta. Pričakovali bi, da nas bo zdaj zdaj zagrnila in se zvalila na nas. Tu sem je hodil sv. Frančišek molit in premišljevati ter objokovati Križanega. Svetnik si je poiskal na samotni Verni najbolj samotno votlino za molitev — ni čuda, da je tako lepo molil. „S kakršno mero merite, s tako se vam bo odmerilo, in še navrženo vam bo“ (Mark. 4. 24). Frančišek je vse storil, da bi dobro molil. Tjedne daleč gre v gore, da bi bolje molil. In ko ga na Verni v skalah skritega moti hudobni duh s tem, da mu meče kamenje od zgóraj v to votlino, zaupa na Boga in se potaplja v božjo ljubezen: „Bog moj, moje vse!“ Sledimo v tem svojemu očetu in vsaj toliko skrbimo, da ne bomo prostovoljno raztreseni.

S trdnim sklepom, da bomo sv. Frančiška v molitvi po moči posnemali, zapustimo to molitvenico svetnikovo in pojdimo na drugo stran istega skalovja preko srednjega hodnika, ki pelje v kapelo vtisnjenja ran. Ko prestopimo nekaj korakov navzdol, se moramo globoko pripogniti pod skalo, ki zapira ta prostor. Votlina se odpre — same ogromne skale, spodaj ena ravna — na tej je sv. Frančišek počival — to je njegova postelja. Svetnik dela strogo pokoro — kaj pa mi? V tej votlini jih je že več zadobilo telesno in duševno zdravje. (Glej Fakinetti: La Verna nel Casetino 1925, Milano str. 88—89).

Neko čudno omrežje kažejo na Verni. Predno stopiš v kapelo vtisnjenja ran, peljejo vrata na levo, nekaj korakov po ozkem hodniku stopiš dalje, pa se ti odpre krasen razgled po bližnjih travnikih in njivah v bližini spodaj in na bližnje vrhove in gorovje. Ozri se navzdol pa vidiš sebe viseti na skalovju ozkega sè železno ograjo obdanega hodnika, pod katerim je več ko 10 m globok, navpičen prepad. Tu je kraj, kjer je hudobni duh hotel Frančiška ugonobiti in ga pehniti v prepad. Frančišek se je pa v tistem hipu naslonil na skalo zadaj; ta se je vdala ko mehak vosek in Frančišek se je rešil smrti. Ta kraj se imenuje „prepad“ (precipizio).

Če gremo po hodniku dalje vidimo celico sv. Antona Pad., ki se je delj časa tu zadržal; prav pod skalo, na kateri je sv. Frančišek rane prejel, je pa celica sv. Bonaventura, ki se je tudi tu delj časa mudil. Stanovanje ali celici v skalnatih votlinah ste spremenjeni v kapelice, seveda ste obe majhini in preprosti; le po en altar je nasproti vhodu. Veliko čez deset oseb ne bi moglo v njih najti prostora; saj so bila ta stanovanja le tesne votline v skalnih razpokah.

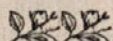
Obiščimo še kapelico brata Leona. K njej pridemo iz kapelice vtisnenja ran po stopnjicah navzgor. Tu je br. Leo opravljal sv. mašo, oče Francišek je pa sem hodil k nji in skorej gotovo tudi k sv. obhajilu. Zopet tu vse tesno, ozko, preprosto; je pa ta prostor v klavzuri, kamer ženske ne smejo. Od tu je brat Leon opazoval očeta Franciška, ki je na mestu vtisnenja ran, malo spodaj pod to kapelico, molil in premišljeval ter objokaval Križanega; pogosto ga je videl vzdignjenega do visokosti dreves, ko je v zamaknenju

Velika cerkev na Verni od znotraj.

govoril z Bogom. Višje dalje od te kapelice je kapela bl. Janeza z Alvernije ali kapela pri bukvi, križ istega itd. Opisati bi mogli tudi samostan in druga poslopja, toda prostor nam ne dovoli. Le še eno kapelo moramo bolj natančno ogledati — najimitnišo, najpominiteljnejšo na Verni — kapelo vtisnenja ran ali sv. križa. Postavljena je na istem mestu, kjer je sv. Frančišek v septemberski noči leta 1224. rane prejel. Sredi kapelice blizu altarja je na tleh z močno železno mrežo pokrit prostor; na tem prostoru je Frančišek klečal, ko se mu je prikazal žareči serafin — Kristus — in mu je vtisnil rane Kristusove. — Svet prostor, ki ga pobožni romarji spoštljivo poljubljajo. V zakristiji hranijo kos obleke, ki je napojen s krvjo, ki je tekla iz desne Frančiškove rane. Dragocen spomin.

Frančiškova domovina pa niso le tu opisani kraji Asiz in Verna. Njegova so tudi druga mesta; kjerkoli je hodil, kjerkoli je pridigal, molil in delal, povsod je pridobival vse ze Kristusa. Kristus je kralj vesoljnega sveta, Frančišek pa vesoljni svetnik — drugi Kristus. Po vesoljnem svetu je še sedaj delaven po svojih duhovnih otrocih prvega, drugega in zlasti tretjega reda. Frančiškova domovina je celi svet. Naj bi bil tudi celi svet Frančiškov, pa bi vladala po celem svetu ljubezen, enakost, bratovstvo in mir. Širimo Frančiškove nazore, njegova načela, njegovega duha z besedo. kjer se da, povsod pa sè zgledom. Tako bomo najlepše in koristno praznovali sedemstoletnico njegove smrti.

P. EVSTAHIJ:

Nauki sv. Frančiška pred smrtjo.

Sklical je k sebi sinove in brate,
nauke v slovó jim dal dragocene:
„V skromnem uboštvu so duše bogate,
krotkim, ponižnim se Bog razodene
v sveti samoti.“

„Kristus na križu ljubav naj bo vaša,
blager, če boste spokorno trpeli!
Blaga krotkost zmagovavce prekaša.
V Bógu prepevajte srčno veseli
pesem hvaležno!“

„Čujte nad sábo in vedno molite,
delajte pridno z razumom — rokami!
Jezusa v mašnikih božjih častite,
lepšajte cerkve, ki v njih je med nami
ljubi Zveličar!“

„Skušajte dati Bogú zadoščenje!
Grehov obilnost na zemlji ga žali ...
Milost cenite in večno življenje,
glejte, da boste do konca ostali
vztrajni v kreposti!“

„Glejte, da boste iz vere živeli,
ljudstvu da zgleda bo sonce svetilo,
Večnega Sin nam je dal evangelij,
dal vam po meni je sveto vodilo, —
bratje, spolnujte —!“

Bodite vselej poslušni, udani
rimskega sedežu, vernih očetu!
Slednji zvestobo naj Cerkvi ohrani!
Mir in ljubezen oznanjajte svetu
v Kristovem duhu!“

„Vás in pa vse, ki otroci ste moji
zdaj in ki bodo do sodnega dneva,
z milostjo svojo Najvišji napóji!
Moj blagoslov naj na veke odmeva
Stvarniku v slavo!“

Češčenje sv. Frančiška Asiškega v Sloveniji.

veta Cerkev visoko časti sv. Frančiška Asiškega. Vsako leto obhaja dva praznika njemu v čast: spomin vtisnenja ran Kristusovih 17. septembra in dan njegove smrti 4. oktobra. Sprejela je njegovo ime v litanije vseh svetnikov in v litanije za umirajoče. Trem redovom sv. Frančiška so papeži dovolili še več drugih praznovanj v čast sv. Fr.

Papež Leon XIII. je podelil popolni odpustek za pet nedeljsko pobožnost v čast ranam sv. Frančiška in za praznik sv. Frančiška 4. oktobra.

V čast sv. Frančišku Serafinskemu so postavljali tudi cerkve, kapele in kapelice ali znamenja poleg cest. V naših krajih imamo prav malo cerkev sv. Frančiška. Na Goriškem je kapucinska cerkev pri Sv. Križu na Vipavskem, na Sveti Gori pri Gorici je stala pred pokopališčem mala cerkev sv. Frančiška; v senjski škofiji, župna cerkev na Kukuljanovem (pri Sv. Frančišku) nad Bakrom, kapela v lazaretu v Martinščici pri Sušaku; frančiškanska cerkev v Senju; javna kapela v frančiškanskem samostanu na Trsatu, v Ljubljani je v sedanji ženski bolnišnici, prej sirotišnica, prav lepa kapela sv. Frančiška. V vsaki cerkvi frančiškanskih samostanov Slovenije imajo (razen Brežic) altar sv. Frančiška in po nekaterih župnih cerkvah tudi n. pr. Komenda, Postojna. Na Savi pri Litiji hranijo še sedaj Mencingerjevo sliko sv. Frančiška, ki je bila prejšnji čas v altarcu in na Vrhnikih so imeli v cerkvi sv. Trojice tudi altarno sliko. V mnogih drugih cerkvah imajo ali so imeli na strani kaknega altarja Frančiškove kipe n. pr. na Brezju pri velikem altarcu (lep kip iz kararskega mramorja, delo pok. Vurnika) in v dveh vrhniških podružnicah (ki pa nista lepo delo). V Mengšu je prav lepa poljska kapela ali obcestno znamenje sv. Frančiška.

V prejšnjih časih so imeli po frančiškanskih cerkvah vpeljano bratovščino pasu sv. Frančiška (chordigieri). Ta bratovščina je bila cerkveno vpeljana v vsakem našem samostanu in je imela veliko udov, dokler je ni zatrl cesar Jožef II. 9. avgusta leta 1783. Tretjeredniki so zelo častili svetega Frančiška svojega duhovnega očeta; veliko je vernih, ki bi bili radi stopili v tretji red, a se niso upali. Želeli so pa vendar častiti in posnemati svetnikove lepe čednosti in si zagotoviti njegovo pomoč pri Bogu. Začeli so nositi na svojem telesu pas, kakršnega je nosil sv. Frančišek. Papež Sikst V. je potrdil to lepo navado ko novo bratovščino „pasu sv. Frančiška“ sè sedežem v cerkvi sv. Frančiška v Asizu dne 19. novembra 1585. Namen te bratovščine je na posebni način častiti sv. Frančiška, njegovo pomoč si zaslužiti; prevzeti njegovega duha in po njegovem posredovanju prejemati posebne milosti za se in za svoje. Edino dolžnost imajo udje te bratovščine, da nosijo vedno po

noči in po dnevu blagoslovljen pas sv. Frančiška. Udje te bratovščine so imeli v vsaki samostanski cerkvi svoj altar sv. Frančiška; imeli so tudi svojo zastavo s podobo sv. Frančiška, za katero so hodili pri procesijah. Eno nedeljo vsakega meseca so imeli svojo mesečno procesijo s popolnim odpustom. Na praznik brezmadežnega spočetja so prejeli papežev blagoslov. Glavni praznik te bratovščine je bil na porcijunkolo. Ta bratovščina je na Slovenskem poleg tretjega reda najbolj razširjala češčenje svetega Frančiška Serafinskega.

P. ALFONZ FURLAN.

Pregled treh redov sv. Frančiška Serafinskega ob sedemstoletnici njegove smrti.

v. Frančišek je ustanovil tri redove: prvi red manjših bratov ali frančiškanov; drugi red redovnic sv. Klare, po nji klarise imenovane in tretji red, svetovni red za moške in ženske v svetu živeče.

Prvi ali frančiškanski red, razširjen v vseh peterih delih sveta, sedaj razdeljen v 99 redovnih pokrajin ali provincij in en samostojni komisarijat ima 816 samostanov in 904 gostišč ali rezidencij. Mašnikov ali patrov ima doma 7911, v misijonih in drugod 1417, klerikov 2534, bratov lajkov doma 3726, v misijonih in drugod 421; klerikov novincev 783, bratov lajkov novincev 421, samostanskih tretjerednikov 1374.

Apostolskih vikarijatov ima sedaj 17, apostolskih prefektur 6 in 2 apostolski kustodiji. Nadškofov šteje 12, med njimi je tudi p. Rafael Rodič v Belgradu, škofov je 31, mej njima banjaluški škof p. Jožef Garič, p. Alojzij Misić škof v Mostaru, p. Štefan Zdravec, bivši vojni škof na Ogrskem. Razen teh ima 2 prelata, 4 misijonske apostolske predstojnike, 2 apostolska administratorja. Svetovavcev (konsultorjev) pri svetih odborih v Rimu je 28 in sicer: pri kongregaciji sv. oficija so 3; pri sv. konsistoriju 1, v kongregaciji sv. zakramentov 5, sv. zbora (s. Concili) 2, pri redovnih (de Religiosis) 5, za razširjenje vere (de propaganda Fide) 3, za vzhodno cerkev 2, S. R. C. 3, za semenišča in študije (Seminar. et Studiorum) 3, pri penitencijariji 1; mej ocenjevalci knjig 1 itd.

Ves red vodi vrhovni predstojnik, generalni minister; volijo ga vsako šesto leto pokrajinski predstojniki (provinciali) in generalni definitorji. Vrhovni predstojnik ima 6 svetovavcev ali definitorjev po enega za španske, francoske, italijanske, nemške, enega za poljske, hrvaške, češke, slovenske, slovaške in madžarske frančiškane in enega za misijone. Vrhovni predstojnik in vrhovni prokurator spadata k papeževemu dvoru, zadnji ima celo pravico pridigati v papeževi kapeli; oba sta pri vseh slovesnostih na papeževem dvoru.

Stanje slayenskih frančiškanskih pokrajin je sledeče:

Slovenska pokrajina sv. Križa ima 8 samostanov in 3 gostišča, 72 mašnikov doma in 20 drugod, 13 klerikov, 38 bratov lajikov doma, 9 drugod, 6 novincev klerikov in 2 brata lajika, 18 samostanskih tretjerednikov; 185 skupščin s 50 836 udi svetovnega tretjega reda.

Poljska pokrajina brezmadežnega spočetja ima 7 samostanov in 16 gostišč, 83 mašnikov, 30 klerikov, 79 bratov lajikov, 16 novincev klerikov in 5 bratov lajikov, 66 v serafinskem kolegiju, 2 samostana klarisinj s 75 redovnicami; samostanskih tretjerednikov z 2 samostanoma 52 udov, 8 ženskih kongregacij s 224. samostani in 2460. redovnicami; 800 skupščin svetovnega tretjega reda z 200 000 udi.

Poljska pokrajina Marija Angeljska ima 15 samostanov, 2 gostišči, 47 mašnikov doma in 1 drugod, 24 klerikov, 36 bratov lajikov, 13 novincev klerikov in 2 novincev lajika, samostanskih tretjerednikov 27, v kolegiju serafinskem je 22 učencev, 1 kongregacijo samostanskih tretjerednic z 1 samostanom in 25 redovnic; ima 222 skupščin svetovnega tretjega reda in 26.654 udi.

Poljska večja, brezmadežnega spočetja ima 3 samostane, 4 gostišča, 23 mašnikov, 13 klerikov, 30 bratov lajikov, 6 novincev klerikov in 2 lajika, 11 samostanskih tretjerednikov; v kolegiju serafinskem je 72 učencev, 1 skupščina redovnih tretjerednic z 1 samostanom in 24. redovnicami; 409 skupščin svetovnega tretjega reda s 16.872 udi.

Češka sv. Večeslava vojvode ima 17 samostanov, 2 gostišči, 46 mašnikov doma, 1 drugod, 17 klerikov, 25 bratov lajikov, novincev klerikov 10, lajikov 4, samostanskih tretjerednikov 15, v serafinskem kolegiju je 45 učencev; klarisinj je 19 v enem samostanu; samostanskih tretjerednic je 5 kongregacij s 172 hišami in 2555 tretjerednic; svetovni tretji red ima 230 skupščin in 35 000 udov.

Slovaška presv. Salvatorja ima 19 samostanov, 1 gostišče, 74 mašnikov, 35 klerikov, 59 lajikov, novincev klerikov 19, lajikov 4, samostanskih tretjerednikov 40, v serafinskem kolegiju je 5 učencev; svetovni tretji red ima 28 skupščin s 7156 udi.

Hrvaška sv. Cirila in Metoda ima 22 samostanov in 2 gostišči, 86 mašnikov doma, drugod 8, klerikov 18, lajikov 49, novincev klerikov 7, lajik 1, samostanskih tretjerednikov 17; v kolegiju serafinskem je 76 učencev, 1 samostan s 3 tretjeredniki, 67 skupščin z 950 udi svetovnega tretjega reda.

Statistika o tretjem redu.

Tek. štev.	Ž u p n i j a	Dan in leto ustanovitve skupščine	Celotno število udov, ki je na pravilo v skupščini tudi obljube	Umrlo jih je	Izstopilo ali bilo izbrisanih	Novincev je	Vpisanih, ki pa niso na pravili obljub	Opomba
I. Ljubljansko okrožje:								
1	Ljubljana	1715	11403	4742	93	61	2123	v sam. 38, prestopilo 545
2	Žalina	19.XI. 1872	246	umrlo in izstopilo 131	—	1	8	
3	Vače	18.10. 1889	142	121	—	1	1	
4	Ig	1890	202	63	—	—	—	izselilo 5
5	Stari trg pri Ložu	17.VI. 1894	530	218	43	11	7	
6	Šent Jurje pri Šmarji	23. nov. 189	49	34	2	—	3	
7	Ježica	4.10. 1897	200	—	—	1	3	
8	Šmarje-Sap	22. jan. 1899	83	22	—	5	9	2 šle v sam.
9	Sv. Trojica n. Cirkn.	25.5. 1902	106	14	—	—	—	
10	Stična	17.8. 1902	204	25	6	5	14	
11	Vrhnika	29.11. 1903	690	248	20	12	—	
12	Šmartno pri Litiji	30.10. 1904	263	94	63	2	7	
13	Štanga pri Litiji	20.11. 1913	45	10	10	1	—	
14	Bloke	25.4. 1915	158	12	11	—	11	
15	Št. Vid n. Ljubljano	1902	229	70	1	5	9	
16	Polica	18. III. 1918	85	12	3	—	14	
17	Cerklje na Gorenj.	15.XII. 1918	212	7	—	—	9	
18	Begunje p. Cirknici	5.X. 1919	116	14	1	8	—	preselilo 10 sedaj 113 ud.
19	Rob	12.X. 1920	84	12	1	—	25	1 izselil
20	Sv. Lenart - Sostro	1.II. 1920	42	16	1	—	1	96 ljub. sk.
21	Dol pri Ljubljani	29.VI. 1921	58	4	—	3	—	
22	Preserje	23.9. 1923	21	1	—	—	—	
23	Prežganje	3.8. 1914	55	3	—	10	11	
24	Zagorje ob Savi	9.2. 1925	38	3	—	3	12	
25	D. M. v Polju	okt. 1920	43	2	—	5	3	
26	Kranj	12.10. 1902	103	17	—	3	3	
27	Št. Vid pri Stični	23.3. 1923	255	10	—	20	25	
28	Polšnik	1910	okoli 60	—	—	—	—	
29	Cirknica	1909	—	—	—	—	—	

1. Dekanija Novomesto.

II. Novomeško okrožje:								
1	Novomesto-Šmihel	3.6. 1844	893	447	9	20	23	22 moških
2	Bela cerkev	9.3. 1886	125	21	12	7	5	1 "
3	Šmarjeta	18.4. 1883	288	21	1	9	58	39 "
4	Prečina	2.3. 1887	237	111	—	3	6	14 "
5	Toplice	5.10. 1903	137	15	3	4	20	6 "

Tek. štev.	Župnija	Dan in leto ustanovitve skupščine	Celotno število udov, ki je na pravilo v skupščini tudi ob- hujbe	Umrlo jih je	Izstopilo ali bilo izbrisa- nih	Novinec je	Vpisanih, ki pa niso na- pravi obljub	Opomba
6	Vavta vas	29.6. 1917	158	34	4	14	—	9 moških
7	Štopiče	5.8. 1923	194	24	10	25	17	4 „
8	Št. Peter	1.6. 1924	137	28	12	5	28	3 „
9	Mirnapeč	22.6. 1924	317	16	—	43	42	15 „
10	Brusnice	14.9. 1924	120	34	39	5	40	3 „
11	Šoteska	12.10. 1924	45	8	3	7	3	5 „
12	Črmošnjice	21.12. 1924	66	19	—	2	—	1 „
13	Podgrad	3.4. 1925	115	3	5	7	6	2 „
14	Poljane	14.6. 1925	15	1	—	23	—	4 „
			2856	782	98	164	248	128 moških

2. Dekanija Semič.

15	Suhor	26.1. 1896	551	71	4	3	110	38 moških
16	Črnomelj	15.11. 1903	592	49	27	23	—	11 „
17	Semič	19.11. 1901	656	116	4	5	78	18 „
18	Sinji vrh	20.9. 1914	ca. 72	—	—	—	—	—
19	Stari trg	28.11. 1915	116	35	19	3	3	3 „
20	Metlika	23.3. 1919	240	50	11	4	70	13 „
21	Vinica	30.11. 1919	126	22	2	5	—	1 „
22	Preloka	12.12. 1922	28	2	—	5	—	—
23	Adlešiči	16.12. 1923	78	11	3	10	10	3 „
24	Dragatuš	26.7. 1924	176	51	15	6	4	3 „
25	Radovica	15.8. 1924	114	5	—	4	—	4 „
26	Podzemelj	5.7. 1925	37	13	—	12	—	1 „
27	Planina	30.8. 1925	1	—	—	7	—	1 „

3. Dekanija Trebnje.

28	Št. Rupert	6.5. 1883	384	64	1	19	34	30 moških
29	Sv. Trojica	14.10. 1883	283	161	5	6	50	11 „
30	Trebnje	6.7. 1884	600	108	56	15	4	15 „
31	Sv. Križ	19.3. 1896	583	210	6	19	45	35 „
32	Št. Janž	11.6. 1904	329	123	64	4	30	5 „
33	Mirna	26.12. 1913	160	50	1	5	56	14 „
34	Čatež	8.9. 1915	146	35	2	6	13	7 „
35	Mokronog	18.6. 1922	91	4	2	2	4	2 „
36	Št. Lovrenc	15.1. 1925	118	76	—	4	4	4 „
37	Trebelno	8.3. 1925	435	60	20	33	—	30 „

4. Dekanija Žužemberk.

38	Sela	22.4. 1885	138	17	6	14	12	12 moških
39	Žužemberk	6.1. 1889	638	288	29	—	1	10 „
40	Dobrnič	17.3. 1912	418	43	17	9	2	19 „
41	Hinje	17.10. 1915	301	62	14	5	2	21 „
42	Zagradec	8.9. 1916	232	14	2	5	8	5 „

Tek. štev.	Župnija	Dan in leto ustanovitve skupščine	Celotno število udov, ki so na pravili v skupščini tudi obljube	Umrlo jih je	Izstopilo ali bilo izbrisanih	Novincev je	Vpisanih, ki pa niso na pravili obljube	Opomba
43	Šmihel	12.4. 1917	8	—	—	—	—	moških
44	Ajdovec	4.12. 1917	137	24	39	2	2	8 "
45	Krka	18.5. 1919	151	17	—	10	—	3 "
46	Ambrus	5.9. 1920	99	—	—	—	—	

5. Iz leskovške dekanije.

47	Št. Jernej	15.2. 1903	714	112	2	2	2	54 moških
----	----------------------	------------	-----	-----	---	---	---	-----------

6. Iz litijske dekanije.

48	Dole	10.1. 1886	428	58	—	14	9	69 moških
----	----------------	------------	-----	----	---	----	---	-----------

III. Nazarsko okrožje.

1	M. Nazaret	1850	5070	1952	58	30	126	
2	Gornji grad	16.5. 1920	137	27	—	6	33	
3	Šmartno ob Paki	9.12. 1922	168	46	1	1	—	
4	Sele pri Slov. gradu	11.2. 1926	26	—	—	—	—	
5	Št. Ilj pri Vel.	23.7. 1914	21	1	—	2	10	

6	Braslovče							
7	Škale							
8	Šoštanj							
9	Št. Jurij pod Tabrom							
10	Novaštifta							
11	Št. Andraž							

IV. Celjsko okrožje:

1	Celje (oo. kapuc.)							
2	Dobje	25.5. 1819	236	20	—	—	—	42 moških
3	Sv. Martin na Ponikvi	30.12. 1917	317	45	—	11	15	
4	Čadran p. Oplotnica	23.6. 1918	147	26	1	25	—	
5	Sv. Lenart nad Laškim	11.10. 1918	432	44	6	—	7	
6	Kostrivnica	12.4. 1919	220	17	—	—	—	
7	Sv. Jedert nad Laškim	5.10. 1910	100	31	—	—	—	
8	Poljčane	17.2. 1918	200	11	1	5	52	skupšč. vpeljana že 20. 11. 1909

Ima nad 50 podružnic

V. Svetotrojiško okrožje:

1	Sv. Trojica v Slov. g.	23.7. 1854	518	140	a) 10 } b) 13 } ²³	7	20	
2	Sv. Anton v Slov. gor.	7.8. 1899	316	120	a) 11 } b) 18 } ²⁹	10	15	

Tek. štev.	Župnija	Dan in leto ustanovitve skupščine	Celotno število udov, ki je na- pravilo v skup- ščini tudi ob- ljube	Umrlo jih je	Izstopilo ali bilo izbrisa- nih	Novincev je	Vpisanih, ki pa niso na- pravili obljub	Opomba
3	Sv. Benedikt v Slov. g.	8.7. 1899	400	161	a) 15 } b) 20 } 35	—	32	
4	Mala nedelja . . .	29.8. 1924	225	53	5 } 8 } 13	18	8	
5	Sv. Rupert v Slov. gor.	10.11. 1918	293	93	18 } 19 } 37	3	26	
6	Sv. Jurij ob Ščavnici .	9.4. 1912	597	120	10 } 10 } 20	7	23	
7	Sv. Jurij v Slov. gor. .	4.8. 1901	512	77	26 } 7 } 33	7	32	
8	Sv. Peter p. Radgoni .	17.8. 1901	570	103	15 } 20 } 35	7	36	
9	Sv. Lovrenc v Slov. g.	28.5. 1898	510	201	10 } 18 } 28	10	21	
10	Marija Snežna . . .	5.8. 1913	95	20	3 } 6 } 9	7	28	
11	Polenšak	21.4. 1853	436	159	12 } 15 } 27	8	22	
12	Negova	8.9. 1853	280	86	b) 3 } 3		5	
13	Sv. Ana v Slov. gor. .	10.10. 1919	256	98	8 } 10 } 18	3	15	
14	Sv. Lenart v Slov. gor.	20.5. 1013	221	79	13 } 15 } 28	12	30	
15	Vurberg n. Ptujem .	8.10. 1899	227	59	9 } 19 } 28	6	14	
16	Sv. Urban nad Ptujem	20.11. 1897	315	118	15 } 27 } 42	4	54	
17	Sv. Andraž v Slov. g.	25.11. 1907	180	31	9 } 12 } 21	2	17	
18	Kapela	23.7. 1894	280	77	3 } 9 } 12	11	13	
19	Apače	—	130	28	— } 2 } 2	3	8	

Prekmurje.

20	Gornja Lendava . . .		90	15	1	—	20
21	Sobota		120	25	—	—	20
22	Tišina		97	22	—	—	7
23	Strigova		61	12	—	—	12
24	Beltinci	4.7. 1918	550	102	12	19	42
25	Bogojina	12.11. 1911	390	53	8	23	42
26	Črensovel: okrožje Turniše	15.8. 1911	715	84	23	22	12
27	Sv. Šebestjen . . .		90	13	1	—	3
28	Sv. Jurij v Prekmurju		40	8	—	—	15

Tek. štev.	Ž u p n i j a	Dan in leto ustanovitve skupščine	Celotno število udov, ki je na pravilo v skupščini tudi obljube	Umrlo jih je	Izstopilo ali bilo izbrisanih	Novincev je	Vpisanih, ki pa niso na pravilo obljub	Opomba
VI. Brežiško okrožje:								
1	Brežice	1754	2314	800	100	30	234	
VII. Kamniško okrožje.								
1	Kamnik	16.7. 1861	2632	700	3	9	4	
2	Vodice	1.3. 1885	329	201	21	4	33	
3	Dob	23.3. 1887	310	161	—	9	—	
4	Sv. Jakob ob Savi	15.10. 1899	94	36	1	—	—	drugod opis. 12 izselilo 7
5	Moravče	3.12. 1899	149	54	—	3	14	Izselilo 14, obljube 88, † 30
6	Sv. Jurij p. Kranju	12.9. 1902	218	82	—	10	7	
7	Špitalič	21.8. 1908	32	7	—	—	1	v druge skupšč. prestopilo 3
9	Zg. Tuhinj	21.8. 1908	80	56	2	—	4	
9	Komenda	18.9. 1910	144	50	—	4	6	Drugod oblji. 130 od teh † 60
10	Homec	23.10. 1910	151	13	5	—	—	
11	Motnik	13.7. 1913	27	13	9	—	2	
12	Domžale	9.11. 1914	95	32	4	—	—	
Kolovrat ni vposlal								
VIII. Mariborsko okrožje:								
1	Maribor	12.6. 1864	19577	5584	ca. 900	—	ca. 900	
2	Studenice	8.5. 1910	275	92	3	6	4	
3	Makole	20.10. 1912						
4	Ljutomer	3.11. 1912						
5	Selnica ob Dravi	10.11. 1912						
6	Slov. Bistrica	17.11. 1912						
7	Tinje	24.11. 1912						
8	Sv. Ilj v Slov. gor.	22.12. 1912						
9	Fram	16.2. 1913						
10	Slivnica pri Mariboru	25.3. 1913						
11	Jarenina	30.3. 1913						
12	Vuzenica	6.4. 1913						
13	Sv. Marjeta v Puščavi	20.4. 1913						
14	Črešnjevce	27.4. 1913						
15	Svečina	4.5. 1913						
16	Sv. Miklavž p. Orm.	12.5. 1913						
17	Ribnica na Pohorju	1.6. 1913						
18	Sv. Križ p. Mariboru	6.7. 1913						
19	Velika Nedelja	12.10. 1913						
20	Svetinje	1.11. 1913	199	33	18	6	—	
21	Laporje	23.11. 1913	192	79	20	1	35	
22	Kamnica	8.2. 1914						
23	Sv. Janez na Drav. p.	11.3. 1914						
24	Sv. Marjeta ob. Pesn.	22.3. 1914						
25	Remšnik	26.4. 1914						

Tek. štev.	Župnija	Dan in leto ustanovitve skupščine	Celotno število udov, ki je napravilo v skupščini tudi obljube	Umrlo jih je	Izstopilo ali bilo izbrisanih	Novincev je	Vpisanih, ki pa niso napravili obljub	Opomba
X. Krško okrožje:								
1	Krško	6.10. 1889	4722	893	34	15	955	Vseh skupaj vpisanih 301
2	Raka		269	—	—	—	—	
3	Loka p. Zidanem mostu	14.9. 1919	32	—	—	4	11	
Podatkov niso vposlali: Sevnica, Kostanjevica, Boštanj, Škocijan.								
1	Ptuj (oo. minoriti) .	okt. 1855	956	—	—	—	—	
2	Mar. Dev. na Vurbergu		83	—	—	—	—	
XI. Brezjansko okrožje:								
1	Brezje	1898	1029	153	15	13	13	28 oseb drugod sprejetih, 2 izsel.
2	Dovje	4.10. 1886	194	140	—	2	5	
3	Kranjska gora . . .	26.7. 1887	211	51	11	1	15	
4	Gorje	2.3. 1890	242	160	8	3	—	
5	Leše	29.11. 1902	64	38	3	—	—	
6	Srednja vas v Bohinju	26.2. 1903	220	50	—	—	—	
7	Tržič	11.11. 1911	168	42	7	13	21	
8	Kropa pri Dobravi .	16.5. 1915	19	10	1	1	14	
9	Kamnagorica . . .	13.1. 1918	23	10	1	2	1	
10	Podbrezje		22	—	—	—	—	
11	Naklo	10.11. 1911	111	15	1	—	4	
Iz tega okrožja niso vposlali podatkov: Jesenice, Ljubno, Breznica in Koprivnik								
XII. Viško okrožje:								
1	Vič	26.1. 1908	254	59	11	16	3	
2	Podlipa	10.5. 1903	47	12	—	—	4	
3	Polhovgradec . . .	23.9. 1908	112	32	15	8	15	
4	Dobrova		293	60	—	—	—	
5	Brezovica	10.3. 1915	98	37	1	8	4	
Podatkov iz Horjula nismo prejeli								
XIII. Okrožje Novaštifta								
1	Novaštifta	24.1. 1915	197	45	16	5	7	Cvetja 20 štev.
2	Sv. Gregor	18.12. 1888	1066	704	8	4	12	
3	Velike Lašče		154	—	—	—	—	
XIV. Gorlško okrožje:								
1	Tolmin	30.9. 1918	71	5	1	7	—	Začet. 1.1. 1922 Iz Trnovske prestopilo 27
2	Knežak	6.3. 1924	65	5	—	25	4	

DR. P. ANGELIK TOMINEC O. F. M.

Pregled zgodovine frančiškanov med Slovenci.

Prvo poglavje.

I.

Prihod frančiškanov v Slovenijo in njihovo širjenje med Slovenci do leta 1514.

Slovensko frančiškansko okrajino ali — kaker navadno pravimo — provincijo sv. Križa tvorijo dandenes vsi frančiškanski samostani v Sloveniji, v kolikor ista ni politično okrnjena. Če vzamemo provincijo v pravkar omenjenem zmislu, je ona še prav mlada, šele iz leta 1900. Zgodovinsko pa je provincija sestavljena iz samostanov, ki so svoječasno pripadali k avstrijski, dalmatinski, hrvaško-kranjski in tirolski provinciji.

Predvsem moramo tu pripomniti, da pojem „provincije“ v prvih časih frančiškanske zgodovine ni bil pravno tako opredeljen kaker je dandenes. Sv. Frančišek je v začetku pošiljal svoje brate le na začasna misijonska potovanja; leta 1217. je razdelil celi svet v pokrajine ali provincije in je na vse kraje poslal brate. Tem je načeloval minister, ki ga sedaj imenujemo provincijal. Misijonski okraj, ki je bil posameznim oddelkom bratov dodeljen je že zgodaj dobil naslov „administracija“ ali „provincija“ seveda ne v tem pomenu kaker dandenes. Ime je pomenilo le pokrajino, kjer so bratje pod vodstvom provincijala opravljali misijonsko delo. Te provincije niso bile zemljepisno natančno opredeljene, še manj pa razdeljene v okraje ali kustodije. Te so nastale šele tedaj, ko so se bratje začeli deliti, ali če so številne naselbine zahtevale neko upravno skupnost radi lažjega nadziranja. Ker so provincije postajale obsežne, je pri hitri množitvi naselbin moralo priti do deljenja v kustodije. Ker so morali kustosi nadzirati natanko določeno število naselbin in jim je naravno moralo biti veliko na tem, da jih ohranijo, zato so polagoma prišli do tega, da so natančno omejili posamezne kustodije, kaker tudi provincije, katerih dele so tvorile.¹⁾

Na ta način nam je razumljivo, kako je nastala slovenska provincija sv. Križa. Nastala je iz naselbin, katerih nekatere so tvorile del avstrijske provincije, druge pa so spadale pod bosensko-hrvaško provincijo. Pričetek avstrijske provincije sega v dobo sv. Frančiška. Avstrijski nadvojvoda Leopold VI. je že leta 1224. poklical frančiškane na Dunaj in jim ondi postavil samostan; v nekaj letih se je red razširil po vseh deželah Babenberžanov.²⁾ Leta 1282. je imela provincija že 18 naselbin; leta 1316. je že razdeljena v šest kustodij z 20 samostani. Med šestimi kustodijami našteva „Provinciale Ord. Fr. Min. vetustissimum“ tudi kustodijo „Marchie“ ali Krajino. Ta je ob-

segala samostane v Ptuju, Mariboru, Celju in Ljubljani; pozneje sta se pridružila še samostana v Kamniku in Novem mestu. Zadnji trije imenovani samostani so bili prvi frančiškanski samostani mej Slovenci, tako, da lahko imenujemo leto 1233. kot leto prihoda frančiškanov v Slovenijo. Tega leta je bil najbrže ustanovljen frančiškanski samostan v Ljubljani.

Akoravno pa so imenovani samostani najstariše frančiškanske naselbine mej Slovenci, vendar ne tvorijo temelja samostojni slovenski provinciji svetega Križa. Slovenska provincija se je namreč po mnogih delitvah in okrnitvah (o katerih več pozneje) razvila iz bosanske frančiškanske provincije. Prvi začetek te provincije nam je prav tako neznan kaker oni avstrijske provincije. Razni letopisi, mej njimi tudi znani zgodovinar o. Luka Vading (Wadding) našteva pod letom 1260 razne provincije, ki so bile pri narbonskem generalnem kapitlju pod predsedstvom sv. Bonaventure; mej drugimi omenja tudi bosensko vikarijo z 8 kustodijami. P. Dr. Julijan Jelenič³⁾ dokazuje, da ta trditev ne velja. Predvsem bosenske vikarije ne omenja najstarejši katalog papeža Urbana IV., ki je bil nekak adresar papeške kurije. Dalje je Gregor X. leta 1274. iz Lyona poslal pisma na vse frančiškanske pokrajinske predstojnike, samo bosanskemu vikariju nič. Konečno pa že ime „vikarija Bosne“ dokazuje, da Vadingova trditev ne velja, ker se ime „vikarija“ v frančiškanski zgodovini omenja še le po letu 1281, ko je papež Nikolaj IV. strogo zabranil ustanavljanje novih redovnih provincij, ker je bilo prenašlo ustanavljanje istih redu le v škodo.

Bosenska vikarija je bila ustanovljena leta 1339. na pobudo frančiškanskega generala Geralda Eudes. Prvi bosenski vikar je bil p. Peregrin iz Saksonije. Ta dva sta napela vse moči, da bi čim več frančiškanskih misijonarjev dobila v Bosno, kjer so se bila razpasla razna krivoverstva, v prvi vrsti takoj imenovani „bogomili“. Njunino prizadevanje ni bilo brez uspeha. Že leta 1378. je imela, kaker sporoča Bartolomej Pisanus⁴⁾ 35 samostanov, ki so bili razdeljeni na 7 kustodij. P. Maver Fajdiga sporoča v svoji knjigi „Bosnia seraphica“,⁵⁾ da je imel ta vikarijat leta 1462. osem kustodij, leta 1502. pa le 7 z 45 samostani. Vsled pomanjkanja virov nam ni mogoče zasledovati postanka posameznih kustodij, in prav taka nejasnost vlada tudi glede porazdelitve posameznih samostanov v razne kustodije. Obsegal je bosenski vikarijat vso današnjo Jugoslavijo, Sedmograško, Bulgarijo, južno Ogrsko, vso Dalmacijo ter še Apulijo in Kalabrijo. Zato ni čudno, da so posamezne kustodije že vsled velike razdaljenosti in iz njee izvirajočih težkoč skušale pridobiti samostojnost, katero so tekom let v resnici dosegle.

II.

Bosensko-hrvatska in hrvatsko-kranjska provincija sv. Križa do leta 1683.

Poleg že omenjenih upravnih razlogov je dal neposredni povod k ustanovitvi bosenske-hrvatske provincije — iz katere se je tekom let razvila slovenska provincija — upad Turkov v Bosno. Leta 1463. so Turki osvojili

bosensko kraljestvo in so ondi, ali vsled vojnega ali verskega fanatizma, kaker piše sodobni pisatelj, porušili 38 frančiškanskih samostanov.⁶⁾ Akoravno pa so frančiškani s padcem bosenskega kraljestva doživeli nenadomestljivo izgubo, vendar niso izgubili prisotnosti duha. Še istega ali naslednega leta 1464. je p. Angelj Zvezdovič šel k samemu Mohamedu II. ter ga zaprosil varstva zase in za vračajoče se bosenske frančiškane. In res se je sultan z ozirom na to, da se je s frančiškani začelo izseljevati tudi katoliško ljudstvo, izdal pismo, v katerem naroča vsem plemičem in neplemičem, naj se nihče ne drzne ne v Bosni živečih, niti vanjo se vračajočih frančiškanov ali njihovih cerkev nadlegovati ali se v njihove zadeve mešati, ampak naj jih pustijo, da slobodno v njegovi državi živijo po svoji veri. V pismu pa tudi zagotavlja, da hoče bosenske frančiškane, dokler mu bodo zvesti, ščititi ter braniti in kaznovati vse, ki bi ravnali proti tem določbam.⁷⁾

Poleg obsežnosti bosenske vikarije, ki je obteževala upravo in nadziranje samostanov, je nastopila še nova težava, da je bila namreč podložna deloma krščanskim, deloma nekrščanskim vladarjem. Vedni boji med kristijani in Turki, v katerih so se frančiškani seveda naravno nagibali na stran kristijanov, so vedno bolj onemogočali občevarje mej samostani pod krščansko vlado in mej onimi pod turškim polumescem. Zato je že leta 1487. generalni zbor v Asizu določil, naj se iz onega dela bosenske vikarije, ki je pod turško vlado, osnuje posebna svojevrstna kustodija, vendar pa naj ostane cela bosenska vikarija tudi nadalje v svojem skupnem predstojniku ali vikariju ujedinjena. Tudi to ni zadostovalo. Turška vlada ni več dovoljevala, da bi bili bosenski frančiškani podložni frančiškanom druge države; zato so ti naravno morali delati za popolno ločitev. Vsled tega je generalni zbor v Akvili leta 1495. naročil p. Bernardinu de Caymis naj vikarijo razdeli. Ta je skušal rešiti, kar bi se dalo. Zato je odredil, naj imajo bratje pod turško vlado svoja zborovanja brez onih pod krščansko vlado in obratno, le vikarij naj ostane skupen. Ta odredba je ostala v veljavi le do leta 1514. Tega leta je namreč generalni vikar Kristof Numaj iz Forli v sporazumu z generalnim zborom v Asizu dne 29. junija bosensko vikarijo razdelil na dva dela: en del pod imenom Bosne Srebrene je obsegal samostane pod turško oblastjo, drugi pod imenom Bosne Hrvatske pa samostane bosenske vikarije pod krščansko vlado. Papež Leon X. je to razdelitev potrdil in leta 1517, z bulo: „Ite et vos in vineam meam“ obema dovolil naslov provincije. Tako ste na ozemlju bivšega bosenske vikarije nastali dve novi provinciji, kaker že preje leta 1444 ogerska⁸⁾, leta 1469 dalmatinska, od katere se je leta 1481 zase dubrovniška.⁹⁾

Nova bosensko-hrvatska provincija sv. Križa je prejela 29 samostanov, ki so bili razdeljeni v štiri kustodije: cetinjska kustodija (Custodia Czettinensis) je obsegala 11 samostanov: (Cettina, Zrin, Ottoch, Hrastovicza, Bihach, Sluin, Krupa, Stinignak, Obravaz, Bielastena in Sisek); tersaška kustodija (Custodia Tersactensis) je obsegala 8 samostanov: (Tersatt, Segnia, Klisa, Solina, Scardona, Karina, Svonigrad in Tnin ali Knin); korbavska kustodija (Custodia Corbaviensis) je imela 5 samostanov: (Korbau, Modruss, Udvine,

Brinye in Blomocz); grebenska kustodija (*Custodia Grebensis*) 5 samostanov: (Greiben, Kubacz, Dvorischia, Sabacz in Bobovischie).¹⁰⁾ Fajdigova knjiga „Bosnia seraphica“ pri trsaški kustodiji našteva še samostan v Jajcu in pri grebenski onega v Belgradu.¹¹⁾ Ker sta pa oba v rokopisu pripisana od tuje roke in drugih virov nimam pri rokah, zato odgovornosti za točnost ne morem prevzeti.

Bosensko-hrvaška provincija je torej obsegala lepo število samostanov. Žal da je to trajalo le par let. Kmalu so namreč zopet začeli uhajati čez mejo Turki, ki so v nekaj letih uničili in porušili 27 samostanov, tako da sta od zgoraj omenjenih ostala le še trsaški in senjski. Frančiškani, kar jih je preostalo živih, so morali iskati novih bivališč. Dne 15. aprila 1559 jim je na prošnjo avstrijska provincija prepustila samostana v Ljubljani in Novem mestu, dalmatinska pa istega leta samostan v Pazinu. Leta 1517. je provincija pridobila samostan v Berdovicah leta 1531. pa pri Sv. Lenartu v Šumi, ki sta bila oba zatrta leta 1789. Avstrijski nadvojvoda Karol je leta 1565. frančiškanom izročil v upravo svetišče na sv. Gori. Ob njenem vznožju so leta 1590 pridobili frančiškani lep hospic sv. Antona Padovanskega v Solkanu, ki je imel služiti preutrujenim in bolehnim sobratom sè Sv. Gore.¹²⁾ Leta 1610. je grof Tomaž Erdedi (Erdödy) frančiškanom podaril samostan v Jaski. Istega leta 1610. jim je Ana Marija Ungnad s pomočjo občine dala sezidati samostan v Samoboru; v Lovranu v Istri pa je frančiškanom to leto avstrijski nadvojvoda Ferdinand III. naklonil majhin hospic sv. Antona Puščavnika, ki so ga pa kmalu opustili.¹³⁾ Leta 1627. so frančiškani prevzeli od avstrijskih redovnih sobratov leta 1589. zapuščeni samostan v Kamniku. Brata grofa Žiga in Nikolaj Erdedi (Erdödy) sta na svojem posestvu leta 1630. sezidala cerkev sè samostanom v Klanjcu ter ga izročila frančiškanom bosensko-hrvaške provincije. Leta 1639. je ljubljanski škof Rajnard Skarliki (Scarlich) istim izročil v upravo loretansko kapelo Marijo Nazaret (Nazarje) ter jim je za zidanje samostana in nove večje cerkve prepustil celi k nji pripadajoči hrib. Leta 1657. je bila izročena frančiškanom župnija sè samostanom v Karlovcu in dve leti pozneje samostan v Brežicah. Kljub ogromnim izgubam, ki jih je pretrpela bosensko-hrvaška provincija vsled turških vpadov, je ista v drugi polovici XVII. stoletja vendar štela 15 samostanov: Ljubljana, Trsat, Sv. Gora, Novomesto, Senj, Kamnik, Sv. Lenart v Šumi, Pazin, Samobor, Brdovec, Klanjec, Nazaret, Karlovec, Brežice in Jaska ter poleg tega še hospica v Lovranu in Solkanu. Pri tem je ostalo do leta 1783. Ker ni imela nobenega samostana več v Bosni, zato je odložila ime: Bosensko-hrvaške provincije in si na provincijalnem kapitlju v Kamniku 3. septembra 1708. nadela ime: Hrvaško-kranjska provincija sv. Križa,¹⁴⁾ katero ime je ohranila do leta 1900.

Sedaj pa oglejmo važno notranje prenovljenje te provincije. Kaker v mnogih krajih, tako je tudi v bosensko-hrvaški provinciji redovno življenje (disciplina) tekom časa opešalo, posebno kar tiče uboštvo. Sv. Frančišek je ustanovil svoj red na podlagi popolnega uboštva, ki prepoveduje vsako lastnino in zahteva brezlastnino ne le posameznim udom, ampak tudi celemu redu. Ta

naj nima nobenega premoženja; kjer bi pa bratje ne mogli živeti od svojega dela, naj bi hodili prosit miloščino od hiše do hiše. Ta zahteva ni majhina in zahteva veliko žrtev, posebno če se ozremo na človeški ponos, samoljubje in nagnenje po uživanju, zlasti še, ker se je red sè silno naglico širil po vsi Evropi in vseh znanih krajih sveta. V redu ste že v začetku nastali dne struji: strožja, ki se je natančno držala vodila, druga, ki je iskala olajšav. Če se vrhutega ozremo še na časovne razmere, na boje med cerkveno in svetno oblastjo, v bosensko-hrvatski provinciji pa še posebej na dolgoletne pogostne vpade Turkov in tem sledeče neurejene razmere, ki so pogosto ovirale dobro vzgojo naraščaja in peljale v površno izbiranje in poskušanje kandidatov, — potem se ne bomo čudili, da je prvotna gorečnost postajala vedno bolj ohlapna. Dejansko je imela velika večina frančiškanskih samostanov v po-četku 15. stoletja posestva in letne rente, ki se niso zlagale z duhom vodila, čeprav se v splošnem bratom ne more očitati nenravnosti in so bili posamezni osebno polni čednosti in brez graje.¹⁵⁾ Vedno bolj rastoča želja po reformi reda in po natančnem izpolnjevanju vodila, ki je prihajala iz reda samega, je postala posebno močna v začetku XV. stoletja. Ko je papež Klemen VII. v svoji buli z dne 16. novembra 1532: „In suprema militantis Ecclesiae specula“ potrdil reformacijo frančiškanskega reda in strožje spolnjevanje vodila sv. Frančiška, se je več provincij isti prostovoljno podvrglo, mej njimi tudi bosensko-hrvaška. S pritiranjem cesarja Leopolda I. in protektorja reda kardinala Alderana Cybo in z blagoslovom generalnega komisarja p. Karola Frančiška Varesija je pod provincijalatom p. Antona Lazarija na provinci-jalnem kapitelju v Ljubljani 25. avgusta 1668. bosensko-hrvaška provincija soglasno sprejela reformo, ki jo je papež Inocencij X. z bulo „Exponi vobis“ dne 26. aprila 1683 potrdil.

Ozrimo se še na provincijale in provincijalne kapitelje te dobe.

1. P. Peter iz Jajca izvoljen leta 1514. na provincijalnem kapitelju v Cetinu na Hrvaškem, ki je bil tedaj glavni samostan novoustanovljene bosensko-hrvatske provincije.

2. P. Gregor Uglešić, izvoljen leta 1517. na kapitelju v Zrinju. Pred izvolitvijo je bil učitelj redovnih novincev.

3. P. Jurij Rodesić, izvoljen leta 1520. na kapitelju v Cetinu.

4. P. Marko iz Hrastovice, izvoljen leta 1523. na kapitelju v Jajcu.

5. P. Pavel iz Klise, izvoljen leta 1526. na kapitelju v Hrastovici.

6. P. Anton Lipčinovič, izvoljen leta 1529. na kapitelju v Cetinu.

7. P. Janez iz Modruša, izvoljen leta 1532 na kapitelju v otoškem samostanu.

8. P. Marko iz Hrastovice, drugič izvoljen leta 1535. na kapitelju v Hrastovici.

9. P. Anton Lipčinovič, drugič izvoljen leta 1538. na kapitelju v Cetinu.

10. P. Jurij Živković, izvoljen leta 1541. na kapitelju v Cetinu. Bil je doma iz Senja ter je postal leta 1560. senjski škof. Prisostvoval je zadnjim zasedanjem tridentinskega cerkvenega zbora ter se je zlasti odlikoval, ko je zagovarjal, da je ustanova škofov božjega prava.

11. P. Štefan iz Hrastovice, izvoljen leta 1544. na kapitelju v Cetinu.

12. P. Anton iz Bihača, izvoljen leta 1547. na kapitelju v Bihaču.

13. P. Frančišek iz Stienisjaka, izvoljen leta 1550. na kapitelju v Stienisjaku.

14. P. Frančišek iz Glomoča, izvoljen leta 1553. na kapitelju v otoškem samostanu.

15. P. Janez iz Jajca, izvoljen leta 1556. na kapitelju v Stienisjaku.

16. P. Peter Turković izvoljen leta 1559. na kapitelju v otoškem samostanu.

17. P. Frančišek z Otoka, izvoljen leta 1562. na kapitelju pri Sv. Lenartu v Šumi.

18. P. Janez iz Modruša, izvoljen leta 1565. na kapitelju v Modrušu.

19. P. Janez iz Senja, izvoljen leta 1568. na kapitelju v Senju.

20. P. Andrej Diraca, izvoljen leta 1571. na kapitelju v trsatskem samostanu.

21. P. Peter iz Cetina, izvoljen leta 1574. na kapitelju v trsatskem samostanu.

22. P. Bernardin Luposinič iz Vinodola, izvoljen leta 1577. na kapitelju v trsatskem samostanu. Študiral je v Italiji; bil je učitelj novincev, gvardijan v Pazinu, Senju in na Trsatu. P. Glavinič pravi o njem, „da je bil učen in zgleden pater ter izvrsten gospodar.“

23. P. Mihael Piperković, izvoljen leta 1580. na kapitelju v svetogorskem samostanu.

24. P. Janez Ferlanič, doma iz Klise, izvoljen leta 1583. na kapitelju v trsatskem samostanu. Cesar Rudolf II. ga je predlagal za senjskega škofa, kar je 26. julija 1583. potrdil papež Gregor XIII.

25. P. Jurij Sopac iz Pazina, izvoljen leta 1586. na kapitelju v trsatskem samostanu.

26. P. Frančišek Govorko, izvoljen leta 1589. na kapitelju v trsatskem samostanu.

27. P. Bernardin Luposinič, drugič izvoljen leta 1592. na kapitelju v trsatskem samostanu.

28. P. Janez Pantaleon Salomič s Trsata, izvoljen leta 1595. na kapitelju v trsatskem samostanu. Študiral je v Italiji in bil izvrsten pridigar. Pokopan je bil na Sv. Gori.

29. P. Frančišek Bogdanič iz Uljana pri Zadru, izvoljen leta 1598. na kapitelju v trsatskem samostanu. V red je bil sprejet v dalmatinski provinciji, pozneje je prestopil v bosensko-hrvaško provincijo. P. Glavinič pravi, „da je bil dober pridigar, pevec in organist“. Pokopan je bil v senjskem samostanu.

30. P. Jurij Jurašič iz Pazina, izvoljen leta 1601. na kapitelju v trsatskem samostanu. Študiral je na Ogrskem. P. Glavinič, pravi, da je bil „veljavna oseba in dober pridigar“. Umrl je v Pazinu.

31. P. Anton Divšič iz Stienisjaka, izvoljen leta 1604. na kapitelju v trsatskem samostanu. Študiral je v Zagrebu. Bil je „pridigar, toda še boljši pevec“, piše Glavinič. Umrl je na Trsatu.

32. P. Nikolaj Lavričević rojen na Reki, izvoljen leta 1607. na kapitelju v trsatskem samostanu. Študiral je doma v provinciji. Umrl je na Trsatu.

33. P. Frančišek Glavinič iz Kanfanara v Istri, izvoljen leta 1610. na kapitelju v trsatskem samostanu. Ker je bil tudi pisatelj, zato o njem več pozneje.

34. P. Bonaventura Spona, rojen v goriški okolici, izvoljen l. 1613. na kapitelju v trsatskem samostanu. Študiral je v Avstriji. „Bil je dober gospodar“ piše o njem Glavinič. Umrl je ko gvardijan na Sv. Gori.

35. P. Frančišek Glavinič, drugič izvoljen leta 1616. na kapitelju v trsatskem samostanu.

36. P. Frančišek Glavinič, tretjič izvoljen na kapitelju v Ljubljani leta 1619.

37. P. Bonaventura Spona, drugič izvoljen leta 1622. na kapitelju v trsatskem samostanu.

38. P. Mihael Kumar pl. Kumberg, rojen na Goriškem, izvoljen leta 1625. na kapitelju v svetogorskem samostanu. Študiral je v Italiji in Nemčiji in je bil „učen in sposoben za vsako častno opravilo“, piše o njem Glavinič. Leta 1629. je bil generalni definator. Bil je tudi generalni komisar za Nemčijo. Leta 1639. je postal naslovni kristopolitanski škof v Macedoniji. L. 1641. je postal koadjutor ljubljanskega knezoškofa. Bil je tudi ljubljanski prošt in od leta 1650. prošt v Novem mestu. Bil je tudi poslanec stanov kranjske vojvodine. Umrl je 1655. v Novem mestu in pokopan v skupnem grobišču manjših bratov.

39. P. Mihael Kumar pl. Kumberg, drugič izvoljen leta 1628. na kapitelju v Ljubljani.

40. P. Leon Maljavec, rojen na Goriškem, izvoljen leta 1631 na kapitelju v Kamniku. Študiral je v Avstriji.

41. P. Bonaventura Spona, tretjič izvoljen leta 1634 na kapitelju v Novem mestu.

42. P. Leon Maljavec, drugič izvoljen leta 1637. na kapitelju v Kamniku.

43. P. Frančišek Maksencij Maturelli iz Arka, izvoljen l. 1640. na kapitelju v Ljubljani. Ker je bil tudi pisatelj, zato o njem več pozneje.

44. P. Kandid Barbarič, rojen v Istri blizu Pazina, izvoljen l. 1643. na kapitelju v Kamniku. Študiral je v Nemčiji in Italiji. „Bil je učen mož in dober pridigar. Tudi kot predstojnik se je pokazal gorečega in pametnega“, pravi o njem Glavinič. Umrl je 18. julija 1682 na Trsatu.

45. P. Aleksander Rampel, rojen v Istri blizu Pazina, izvoljen leta 1647 na kapitelju v Ljubljani. Študiral je v Nemčiji in Italiji in je postal učen in sposoben za predstojnika, pripominja o njem Glavinič, ki ž njim končuje svojo knjigo „Origine della Provincia Bosna-Croatica“. Opravljal je službo kustosa, definitorja in gvardijana ter je umrl 11. septembra 1659.

46. P. Žiga Beltram, izvoljen 8. februarja 1650 na kapitelju v Ljubljani. Opravljal je tudi službo kustosa, definitorja in gvardijana. Bil je generalni vizitator Nižje Poljske (Minoris Poloniae) ter je umrl zelo pobožno v Ljubljani 15. avgusta 1661.

47. P. Peter Sejdeti (Seidetti), izvoljen 27. januarja 1653 na kapitelju v Kamniku. Umrl je na sv. Gori 16. aprila 1683.

48. P. Žiga Beltram, drugič izvoljen 29. junija 1656 na kapitelju v svetogorskem samostanu. Vsled neke pomote predsednika P. Silvestra iz Morija, definitorja ogrske provincije sv. Marije, je bil ta kapitelj pozneje razveljavljen. Za provincijalnega vikarja pa je bil za čas 1656—1658 določen P. Mihael Angelj Bošnjak, dotedanji gvardijan sv. Lenarta v Šumi. Z dovoljenjem kongregacije z dne 1. februarja 1658, ki ga je izposloval tedanji protektor našega reda kardinal Frančišek, škof Portske, je bil p. Pavel Jančič (de Tauris) izvoljen 1658 za provincijala. Rojen je bil v Karlovcu na Hrvaškem. Opravljal je razne odgovorne službe: bil je generalni definitor, komisar, vizitator raznih provincij: Avstrije, Sv. Ladislava, sv. Marije na Ogrskem, po severni Nemčiji in drugod. Dne 24. junija 1662 je postal sremski škof v Slavoniji in 28. decembra pičanski škof v Istri ter je kot tak umrl v Ljubljani 1. februarja 1667.

49. P. Pavel Budimir, izvoljen 14. novembra 1661 na kapitelju v trsatskem samostanu. Dne 1. junija 1664 je bil izvoljen za generalnega definitorja in 12. marca 1667 za škofa pičanskega ter je 3. aprila 1671 ondi umrl.

50. P. Peter z Reke (a Flumine, izvoljen 15. novembra 1664 na kapitelju v Ljubljani. Opravljal je službo kustosa definitorja in gvardijana ter bil tudi generalni vizitator provincije sv. Ladislava. Umrl je na Trsatu 15. aprila 1672.

51. P. Joahim Stros, izvoljen 29. avgusta 1667 na kapitelju v Ljubljani. Opravljal je tudi službo kustosa. Umrl je v Ljubljani 21. junija 1684.

52. P. Pavel Langer, izvoljen 16. decembra 1670 na kapitelju v Kamniku.

53. P. Gašper Beltram, je bil 17. oktobra 1673 na kapitelju v Ljubljani imenovan po apostolskem pismu papeža Klemenca X. za provincijala.

54. P. Bonaventura Ukmar, imenovan 16. aprila 1676 na kapitelju v Kamniku po apostolskem pismu za provincijala. Umrl je v Klanjcu 31. maja 1705.

55. P. Joahim Stros, drugič izvoljen 19. julija 1678 na kapitelju v v Kamniku.

56. P. Frančišek Macol, izvoljen 9. septembra 1681 na kapitelju v Kamniku. Umrl je v Ljubljani 2. novembra 1688.

57. P. Anton Lazari, izvoljen 21. septembra 1684 na kapitelju v Kamniku. Ker se je imenovani odlikoval po krepostnem življenju, ga obširneje omenjam pozneje.

58. P. Frančišek Uzolini, izvoljen 25. avgusta 1688 na kapitelju v Ljubljani.

59. P. Konrad Cigler (Ziegler), izvoljen 22. aprila 1691 na kapitelju v Ljubljani. Umrli je v Ljubljani 2. maja 1721, v starosti 74 let, od katerih je 56 preživel v redu.

60. P. Anton Lazari, drugič izvoljen 25. novembra 1693 na kapitelju v Ljubljani.

61. P. Bernardin Gregorič, izvoljen 28. avgusta 1696 na kapitelju v Ljubljani. Bil je generalni vizitator provincij: Odrešenika in Marije na Ogrskem, sv. Bernardina v Avstriji, sv. Ladislava v Slavoniji in sv. Leopolda na Tirolskem. Umrli je v Novem mestu 27. avgusta 1733, star 76 let, od katerih je 56 preživel v redu.

62. P. Anton Lazari, tretjič izvoljen 16. avgusta 1699 na kapitelju v Ljubljani.

63. P. Ludovik Gallenfels, izvoljen 10. septembra 1702 na kapitelju v Kamniku. Bil je tudi generalni vizitator v avstrijski provinciji ter je umrl v Kamniku 22. februarja 1728. V redu je živel 47 let.

64. P. Peter Francetič, izvoljen 31. julija 1705 na kapitelju v Kamniku. Bil je tudi definitor in generalni vizitator provincij: sv. Ladislava v Slavoniji, Odrešenika na Ogrskem, sv. Leopolda na Tirolskem in sv. Venceslava na Češkem. Umrli je na Trsatu 15. julija 1728, v starosti 76 let, od katerih je 56 preživel v redu.

65. P. Romuald Sitar, izvoljen 3. septembra 1708 na kapitelju v Kamniku. Doma je bil iz Ročinja na Goriškem. Bil je doslužen lektor ter je opravljal službo kustosa, definitorja in gvardijana. Umrli je na Sv. Gori 31. marca 1733 star 70 let, od katerih je 49 preživel v redu.

66. P. Konrad Ziegler, drugič izvoljen 19. oktobra 1711 na kapitelju v Kamniku.

67. P. Celestin Stuedler, izvoljen 28. julija 1714 na kapitelju v Kamniku. Bil je generalni lektor ter je opravljal službe kustosa in definitorja. Umrli je v Ljubljani 22. aprila 1735 v starosti 71 let, od katerih je 51 preživel v redu.

68. P. Jakob Hofstetter, izvoljen 20. julija 1717 na kapitelju v Ljubljani. Ker je bil tudi pisatelj, zato o njem obširneje pozneje.

69. P. Bernardin Gregorič, drugič izvoljen 5. septembra 1720 na kapitelju v Ljubljani.

70. P. Teodorik Lušič, izvoljen 19. oktobra 1723 na kapitelju v Novem mestu.

71. P. Jakob Hofstetter, drugič izvoljen 11. avgusta 1726 na kapitelju v Kamniku.

72. P. Maksim Ruješ (Ruesch) izvoljen 12. novembra 1729 na kapitelju v Ljubljani. Ker je bil tudi pisatelj, zato o njem obširneje pozneje.

73. P. Žiga Skerpin, izvoljen 14. septembra 1732 na kapitelju v Ljubljani. Ker je bil bil tudi pisatelj, zato o njem obširneje pozneje.

74. P. Gašpar Paskoni (Pasconi), izvoljen 18. novembra 1735 na kapitelju v Ljubljani. Ker je bil tudi pisatelj zato o njem obširneje pozneje.

75. P. Anton Kalan, izvoljen 4. februarja 1739 na kapitelju v Ljubljani. Bil je doslužen lektor in generalni vizitator bavarske provincije. Umrli je v Ljubljani 8. julija 1762 v starosti 73 let, od katerih je 56 preživel v redu.

76. P. Beno Valtrajh (Waltreich) izvoljen 29. oktobra 1742 na kapitelju v Ljubljani. Ker se je odlikoval po krepstnem življenju, zato o njem obširneje pozneje.

77. P. Žiga Skerpin, drugič izvoljen 26. avg. 1745 na kapitelju v Ljubljani.

78. P. Gotfrid Pfeifer, izvoljen 12. avgusta 1748 na kapitelju v Ljubljani. Ker je bil tudi pisatelj, zato o njem obširneje pozneje.

79. P. Vincencij Marjašič, izvoljen 19. avgusta 1851 na kapitelju v Ljubljani. Ker je bil tudi pisatelj in se je odlikoval po krepstnem življenju, zato o njem obširneje pozneje.

80. P. Janez Nepomuk Tropper, izvoljen 14. julija 1754 na kapitelju v Ljubljani. Ker je bil tudi pisatelj, zato o njem obširneje pozneje.

81. P. Gotfrid Pfeifer, drugič izvoljen 19. avgusta 1757 na kapitelju v Ljubljani.

82. P. Hugo Vodnik, izvoljen 12. avgusta 1760 na kapitelju v Ljubljani. Ker se je odlikoval po krepstnem življenju, zato o njem obširneje pozneje.

83. P. Janez Nepomuk Tropper, drugič izvoljen 31. julija 1763 na kapitelju v Ljubljani. Ker je pa ta umrl 4. marca 1765 je bil 17. marca istega leta na definitorijalnem kongresu v Ljubljani izvoljen P. Bonavita Ditrih (Dietrich) za provincijalnega vikarja.

84. P. Gotfrid Pfeifer, tretjič izvoljen 28. julija 1766 na kapitelju v Ljubljani.

85. P. Vincencij Marjašič, drugič izvoljen 17. septembra 1769 na kapitelju v Ljubljani. Ta je umrl 13. januarja 1770, zato je bil 24. januarja istega leta na definitorijalnem kongresu v Novem mestu izvoljen P. Hugo Vodnik za provincijalnega vikarja.

86. P. Bonaventura Skerpin, izvoljen 11. avgusta 1772 na kapitelju v Ljubljani. Opravljal je tudi službo kustosa in definitorja; umrl je 10. marca 1793 v Ljubljani v 75. letu starosti, od katerih je 55 preživel v redu.

87. P. Oton Sprug, izvoljen 10. avgusta 1775 na kapitelju v Ljubljani. Ker je bil tudi pisatelj, zato o njem obširneje pozneje.

88. P. Hugo Vodnik, drugič izvoljen 26. avg. 1778 na kapitelju v Ljubljani.

89. P. Simeon Burger, izvoljen 10. novembra 1781 na kapitelju v Ljubljani. Ker je bil tudi pisatelj, zato o njem obširneje pozneje.

III.

Frančiškanska provincija sv. Križa v dobi jožefinizma.

Poleg protestantovske dobe je bila za obstanek frančiškanskega reda mej Slovenci najbolj nevarna doba jožefinizma. Komer je znana doba „prosvitljenega“ veka, ki se je z geslom slobode in naprednosti borila proti vsemu, kar je katoličanu svetega. Zastopniki načel te dobe so ravno v samostanih našli največjo oviro za svoje delovanje; ne po krivici. Po naziranju jožefinizma, kaker ga dobro opisuje Brunner,¹⁷⁾ je bil celi svet velika „delavnica“ in ljudje „koristni državljani“. Cilj jožefinizma je bil „pomnožitev narodnega premoženja in koliker mogoče mnogoštevilno prebivalstvo“. Temu naziranju redovništvo ni moglo biti všeč. To je sicer delalo, toda ne za časni dobiček in je enako cenilo delo za nravni blager in kulturni napredek ljudstva, kakor ono, katerega cilj je zgolj materialno blagostanje. Koristni državljani niso bili samo tisti, ki so ustvarjali materialne dobrine, ampak tudi oni, ki so skrbeli za izboljšanje nravnosti in so opravljali molitev, ki je socialna dolžnost vsakega. Narodno premoženje se ni pomnožilo, če so se silo jemali takozvani „mrtvi roki“ in s tem tudi ubogim in sirotam, ki so od „mrtve roke“ dobivali podporo, kakor tudi ne, če so se okraski svetih podob in tabernakeljev porabili za nakitje žen komisarjev, ki so izvrševali samostanske rope. Pomnožitvi prebivalstva je kajpada bila nasproti obljuba devištva, ker je bilo redovništvo mnenja, da si lahko vsagdo slobodno izbere po spoznani volji božji svoj poklic. To so bila nasprotstva mišljenja, ki so seveda nujno morala privedi do preganjanja samostanov in njihovih prebivalcev. Ta preganjanja so dosegla svoj višek pod cesarjem Jožefom II. Ta „prosvitljenost“ ni bila omejena le na svetne ljudi, ampak je zašla tudi v kroge svetne duhovščine in škofov. Ko najprosvitljeniši cerkveni knez in glavni zastopnik jožefinizma je bil znan ljubljanski knezoškof Karol Josip grof Herberstein (škof ljubljanski 1772—1787), ki je v posebnem pastirskem listu na vernike zagovarjal jožefinizem in še posebej vso gonjo proti redovnikom. V njegovi dobi so bili izdani najhujši protiredovni dvorni dekreti, ki so kar deževali iz dunajske dvorne pisarne. Že cesarica Marija Terezija je 25. oktobra 1776 prepovedala prosto občevanje z Rimom. To prepoved ja 24. marca 1781 cesar Jožef II. obnovil in potrdil. Novi dekret iz dne 24. septembra istega leta je škofom naročal, naj strogo pazijo na izvedbo te odredbe. Par let pozneje 24. marca 1783 je bilo redovnikom celo vsako tajno dopisovanje z redovnim generalom strogo prepovedano. Če pomislimo, kolike koristi je bilo za redove prosto občevanje z njihovimi redovnimi generali in se sv. Stolico, ki jih je posebno proti svetni oblasti vedno ščitila, si lahko predstavljamo, da je taka odredba občutljivo zadela samostane in redovnike.

Dne 20. maja 1781 je izešla odredba, ki je omejevala sprejem novincev. Oni samostani, v katerih je bilo stalno število redovnikov že natančno določeno, so se morali tega strogo držati. Drugi pa sploh niso smeli sprejemati novincev, predno bi se jim določilo to stalno število. Ker se je ta določitev

iz umljivih razlogov zavlačevala, je samostansko življenje moralo hirati. Vzroke zavlačevanja lahko jasno spoznamo iz dekreta, ki je izešel dne 14. septembra 1782, ki prepoveduje sprejemati novince.

Kaker smo že omenili, je imelo prosto občevanje redov sè sv. Stolico velike koristi zanje; papeži so se vedno odločno zanje potegnili, kadarkoli so bili stiskani od kake strani. Tudi škofje so večkrat samovoljno posegali v samostanske zadeve. Zato jih je Rim podredil naravnost sv. Stolici. Cesar Jožef II. je 2. maja 1782 vsako izjemno stanje redov in samostanov odpravil.

Cesarski dekret z dne 30. marca 1783 je ukinil vse samostanske šole. Nihče ni smel stopiti v samostan, izvzevši lajikov, kedor ni preje dovršil študij v kakem generalnem seminarju in ni izvrševal vsaj 6 let praktičnega dušnega pastirstva. Če še pomislimo, da je bilo že od cesarice Marije Terezije dne 17. oktobra 1770 določeno, da nihče ni smel delati slovesnih obljub pred izpolnjenim 24. letom, si lahko predstavljamo, da je bilo vsako upanje na redovne poklice prazno.¹⁸⁾

Najhujši udarec pa je zadal provinciji dvorni dekret z dne 9. februarja leta 1783. Ta je namreč zahteval, da morajo samostani ene pokrajine pretrgati vsako zvezo sè samostani druge pokrajine. Tako so bili ločeni štajerski samostani od aystrijskih, češki od moravskih, zlasti pa oni, ki so bili pod ogrsko krono, od onih, ki so bili v avstrijskih dedinih deželah. Samostani vsake dežele, izvzemši piaristov in usmiljenih bratov, so se morali ločiti in zase ustanoviti svojo kustodijo ali provincijo. Ta določba je najhujše zadela našo provincijo, ki je bila s tem razdeljena na polovico. Iz 8 hrvaških samostanov so napravili hrvaško-primorsko provincijo, iz sedem kranjskih in štajerskih pa kranjsko provincijo sv. Križa. Kaj je pravzaprav vzrok te delitve ne moremo točno ugotoviti. Zgodovinar p. Konrad Branka piše, da so sumili nekoliko ljubljanskega škofa, ki da se je pritožil pri dvoru vsled samovoljnega postopanja tedanjega provincijala P. Simeona Burgerja. Ta je bil namreč, ne da bi se bil oziral na dvorni dekret, po katerem so bili vsi redovniki podrejeni škofom, prestavil več redovnikov v druge samostane, čeprav še niso imeli predpisanih potrdil za spovedovanje. Kmalu na to je prišlo od vlade vprašanje: zakaj so hrvaški samostani združeni s kranjskimi in če se da s primernimi razlogi dokazati, da je ta zveza potrebna. Tedanji provincijal, je zadevo izročil p. Hugonu Vodniku, naj stvar preišče in vladi odgovori. Še predno je odgovoril, je bil vladni dekret tu, in provincija razdeljena.¹⁹⁾

Leto pozneje 30. novembra 1784, je bila izdana odredba s katero je vlada posegla tudi v notranjo upravo provincije. Glavne točke te odredbe so bile: Vsak samostan si v bodoče sam voli svojega predstojnika. Provincijal ima le pravico, volitve potrditi ali pa odreči potrditev, če oseba ni primerna. Volitve se udeleže vsi redovniki, ki imajo že obljube izvzevši brate lajike. Izvoljeni smejo biti le redovni mašniki. Za veljavnost volitev je potrebna absolutna večina, če pa tudi pri tretjih volitvah iste ni, tedaj velja za izvoljenega tisti, ki dobi največ glasov. Volitev se ima vršiti vsako tretje

leto zadnje tri dni meseca decembra. Vsak predstojnik si sam izbere tiste, ki naj opravljajo običajne samostanske službe. Provincijala volijo le samostanski predstojniki in sicer vsakih šest let. Definitorij je bil s tem odpravljen. Volitev se mora predložiti škofu in politični oblasti v potrjenje. Vizitacijo samostanov opravi provincijal le v slučaju kakega nereda.²⁰⁾

Redovniki, sicer pokorni svetni oblasti, teh odredb niso mogli z navdušenjem sprejeti. Zato so se jim po močeh upirali četudi bolj na skrivaj, da bi tega ne opazilo pazno oko postave. Dokaz temu je, da je cesar Jožef I. trikrat (17. maja, 19. julija in 28. septembra 1782) zapovedal, da morajo odredbe deželnega kneza v cerkvi oznaniti. Ljubljanski knezoškof grof Herberstein je tožil vladi koncem leta 1781 „da se redovniki (mišljeni so v prvi vrsti frančiškani) upirajo vsem predpisom reforme, naj jih izda ali nadpastir ali deželni knez“.²¹⁾

Dne 20. februarja 1790 je umrl cesar Jožef II. ko veren kristjan, četudi se je zavedal, da svojim podložnim ni prinesel sreče, kaker se je nadejal. V njegovo opravičenje bodi rečeno, da je bil pač otrok svojega časa, kaker tisti, ki so mu take odredbe nasyetovali.

Leopold II. naslednik cesarja Jožefa II. je skušal polagoma popraviti jožefinske odredbe, pa je šlo le polagoma. Načelnik dvorne komisije baron Kresel, ki je imela reševati prošnje redovnikov, je bil povsem istih misli in istega duha kaker cesar Jožef II.²²⁾ Dne 4. julija 1790 so bili odpravljeni generalni seminarji za vzgojo duhovnikov in redovnikov. Boljši časi pa so nastopili za redove še le pod Leopoldovim naslednikom cesarjem Francom II. Leta 1792 je bilo zopet dovoljeno sprejemati novince — prvi žarek upanja na boljše čase. Trajno izboljšanje pa je prinesel odlok dne 2. aprila 1802, ki je dovoljeval zopet volitev provincijala na tri leta in drugih redovnih predstojnikov po redovnih pravilih. Dovoljena je bila znova tudi vizitacija samostanov po provincijalu, ki se je imela vršiti kedarkoli je zahtevala potreba.^{23a)} Razmere v provinciji so se začele boljšati, toda vsekane rane s tem še niso bile zaceljene. Zato je bilo treba še več desetletji. Celih 14 let ni bilo dovoljeno sprejemati novincev. Ko je bil zopet dovoljen novicijat, jih je še od teh, kar jih je prišlo, le malo vstrajalo do slovesnih obljub, ker so bile časovne razmere take, da so bolj uničevale, kaker pa gojile redovni poklic.

Še le s prihodom Francozov so se žalostne razmere začele odločno obračati na bolje. V šenbrunskem (Schönbrunn) miru leta 1809 je namreč Avstrija izgubila poleg Dalmacije, Istro, Goriško, Trst, Kranjsko in Beljaško okrožje na Koroškem ter Hrvaško na desni strani Save. Vse to je Napoleon s prej beneško Istro in Pusto dolino združil v Ilirske province s središčem v Ljubljani, kjer je stoloval generalni guverner maršal Marmont. Naslednje leto 1810 je Marmont naročil provincijalu kranjske provincije p. Antonu Jevnikarju, naj združi vse v Iliriji se nahajajoče frančiškanske samostane v eno provincijo, kar se je na kapitelju v Ljubljani dne 8. avgusta 1810 v resnici zgodilo. Osamljen je tako ostal do l. 1814 samostan v Klanjcu; samostana v Brežicah in Nazaretu sta pa začasno spadala k graški provinciji,

dokler ju ni dvorni dekret z dne 23. novembra 1815 zopet združil z materno provincijo. S to združitvijo so se vrnila provinciји boljši časi, ki so jo povzdignili polagoma do cvetočega stanja. Zaceljena je bila s tem najhujša rana, ki jo je vsekala provinciји absolutistični jožefinizem.

Na splošno pa ne moremo reči, da je Francoska okupacija ugodno uplivala na cerkveno življenje. Že meseca decembra leta 1811. sta ljubljanski in senjski škof sporočila provincijalu, da na podlagi pariškega dekreta ne smeta posvetiti nobenega za mašnika brez dovoljenja Napoleona ali ministra za vere. K vojaškim naborom, ki so bili napovedani meseca januarja 1812 so bili klicani tudi vsi redovniki, izvzevši tistih, ki so bili že subdijakoni. Odpravljeni so bili vsi prazniki razen peterih: Novo leto, Vnebohod Gospodov, Marijino Vnebovzetje, Vsi svetniki in Božič. Procesija sv. Rešnjega Telesa se je morala vršiti na naslednjo nedeljo, vpeljali so civilno poroko i. t. d. Francoski guvernerji Ilirije so bili Marmont, ki je bil redovom naklonjen, Bertrand, Jounet in Fuchet, ki je bil redovom tako nasproten, da je dobil ali od Napoleona samega ali od senata nalog, da se morajo v Iliriji zatreti vsi samostani obojega spola dne 17. septembra 1813, toda kaker dobro pravi naš kronist, je božja previdnost ukrenila, da je bil po treh tednih svojega vladanja prisiljen bežati z vojaštvom in Evgenom podkraljem Italije.^{23b)}

2. Samostani, provincijali in kapitelji v kranjski provinciји.

Kranjska provinciја sv. Križa je obsegala po delitvi vsled dvornega dekreta z dne 9. februarja 1783 sledeče samostane: Ljubljana, Sv. Gora pri Gorici, Novo mesto, Kamnik, Pazin, Marija Nazaret in Brežice. Dve leti pozneje je cesar Jožef II. tej mali provinciји z dekretom z dne 11. marca 1785 pridružil devet samostanov avstrijske provinciје, na Štajerskem in Koroškem, in sicer: Grätz, Klagenfurt, Lankoviz, St. Veit, Judenburg, Mauthern, Feldbach, Mürrzuschlag in Friedau. Tako pomnožena provinciја je dobila novo ime: Provinciја sv. Križa notranje Avstrije. Vender pa ni imela dolgega obstanka. Šest let pozneje je provincijalni vikar P. Kilian Loibner dne 18. maja 1791 sklical provincijalni kapitelj v Nazaret, kjer so bili vsled novega cesarskega dekreta z dne 17. maja istega leta frančiškanski samostani na Štajerskem in Koroškem zopet ločeni od Kranjske provinciје in združeni v novo provinciijo sv. Bernardina notranje Avstrije. Pri tem je ostalo do zopetne združitve s hrvaškimi samostani l. 1810.

Provincijo so v tej dobi vodili sledeči provincijali:

1. (90) P. Kastul Weibl, izvoljen 10. avgusta 1784 na kapitelju v Kamniku, kot prvi provincijal kranjskega dela hrvaško-kranjske provinciје. Ker je bil tudi pisatelj, zato o njem obširneje pozneje.

2. (91) P. Kastul Weibl, drugič izvoljen 30. maja 1785 na kapitelju v Novem mestu za provincijala kranjske provinciје in novopridruženih šta-

jerskih ter koroških samostanov. Provincijalat je po vladni odredbi imel trajati šest let. Toda štiri leta kasneje se je bil provincijal pregrešil zoper vladno prepoved dopisovanja z redovnim generalom, nakar je bil z dvornim dekretom dne 5. maja 1789 odstavljen P. Kilian Loibner postavljen za provincijalnega vikarja.

3. (92) P. Anton Jevnikar, izvoljen 18. maja 1791 na kapitelju v Nazaretu, zopet samo za provincijala kranjske provincije, ker je dan preje 17. maja dvorni dekret ločil štajerske in koroške samostane od kranjskih, in je bila iz njih ustanovljena nova že omenjena provincija sv. Bernardina notranje Avstrije. Bil je doslužen lektor. Nekrolog piše o njem, da je bil zelo zaslužen za provincijo, ugleden mož in neutrudljiv delavec v vinogradu Gospodovem. Umril je v Ljubljani 26. januarja 1820 v 78. letu starosti, od katerih je 60 preživel v redu.

4. (93) P. Honorat Vadlau, izvoljen 19. julija 1797 na kapitelju v Kamniku. Bil je generalni lektor bogoslovja, zelo pobožen in po zgledu Jobovem zelo potrpežljiv mož, kaker piše o njem ljubljanski nekrolog. Umril je v Ljubljani 2. maja 1826 v starosti 93 let, od katerih je 76 preživel v redu.

5. (94) P. Kastul Weibl, tretjič izvoljen 13. maja 1803 na kapitelju v Ljubljani z dovoljenjem cesarja Franca I. Ko je še peš vizitiral provincijo in je še imel kongregacijo v Ljubljani 26. avgusta, je začel očitno pešati in je 25. oktobra 1805 umrl v Novem mestu. Vsled vojske in velike oddaljenosti ter hude zime se definatorji niso mogli osebno zbrati, da bi izvolili provincijalnega vikarja, zato so se volitve vršile pismeno. Izvoljen je bil P. Honorat Vadlau, ki je pa volitev odklonil. Na mesto njega so nato prav tako pismeno izvolili P. Antona Jevnikarja za provincijalnega vikarja.

6. (95) P. Anton Jevnikar, drugič izvoljen 20. maja 1806 na kapitelju v Ljubljani.

3. Samostani, provincijali in kapitelji v hrvaško-primorski provinciji.

Kaker smo že omenili, je osem hrvaških samostanov po nasilni delitvi provincije imelo tvoriti novo hrvaško-primorsko provincijo. K tej provinciji so spadali sledeči samostani: Trsat, Senj, Sv. Lenart v Šumi, Samobor, Berdovec, Klanjec, Karlovec in Jaska. Da bi rano, ki je bila s to delitvijo zadana provinciji, kolikor mogoče omilili, je bilo na kapitelju v Samoboru soglasno sklenjeno, naj teh osem samostanov tvori le kustodijo, podvrženo kranjski provinciji, da bi na tak način zveza samostanov ostala kljub cesarskemu dekretu neokrnjena. Ohranila naj bi se skupna molitev za rajne sobrate in v skrajni sili bi bilo dovoljeno tudi premestiti redovnike. Toda pri tem ni ostalo. Krivda je bila obojestranska. Z ene strani je kranjski provincijal brez nadaljnega sprejemal redovnike, rojene Kranjce iz hrvaško-primorske kustodije, ki jim je bilo po dvornem dekretu dovoljeno, da se smejo vrniti

v domačo provincijo. Spričo prepovedi sprejemanja novincev je bilo to povsem razumljivo. Z druge strani je hrvaško-primorski kustos P. Gelazij Vošič preveč povdarjal narodnost, zahteval od kranjskih redovnikov pismeno zavezo, da ostanejo v hrvaško-primorski kustodiji, čemer so se isti upirali; ter si je končno tudi lastil naslov provincijala.²⁴⁾ Na ta način je bila cepitev provincije kmalu dovršena. Priznati pa moramo, da hrvaški samostani, ker so spadali pod ogrsko krono, niso toliko trpeli pod jožefinizmom kakor kranjski, ki so bili neposredno podrejeni Dunaju, središču avstrijskih dednih dežel. Že 5. avgusta 1791 je izposloval provincijalni vikar P. Beno Mayr od kraljevskega predsedniškega sveta iz Budimpešte zelo naklonjen dekret. Po tem dekretu je bila provinciji enako kakor oo. piaristom dovoljeno sprejemati novince iz šeste šole (retorje). Volitev provincijala je bila dovoljena primerno redovnim pravilom vsake tri leta ter je tudi smel imeti dva definitorja. Gvardijane samostanov je provincijalni kapitelj zajedno z bivšimi gvardijani, pozneje celo brez gvardijanov volil. Vizitacija samostanov se je smela nemoteno vršiti vsake tri leta. Razumljivo je, da so si spričo teh mnogo ugodnejših razmer mnogi iskreno želeli zopetno združitev ločenih provincij in samostanov. In kar niso dosegle nobene prošnje, to so povzročile nove politične razmere, ko je namreč vojna med Avstrijo in Francijo združila Kranjsko in Hrvatsko tostran Save v Ilirske province pod enotno francosko vlado.²⁵⁾

Hrvatski-primorski provinciji so načelovali v tej dobi sledeči kustosi ozir. provincijali:

1. P. Gelazij Vosič, izvoljen za kustosa 23. septembra 1783 na kapitelju v Samoboru.

2. P. Konrad Branka, izvoljen 14. maja 1785 na kapitelju v Samoboru. Vsled bolezni je bil namreč p. Gelazij Vošič eno leto preje, kakor je bilo običajno, sklical kapitelj. Provincijalat bi imel po dvornem dekretu trajati šest let, toda ker je provincijal na neki nalezljivi bolezni leta 1789. v Karlovcu umrl, je bil po dekretu pokrajinskega predsednika provizorno določen za provincijalnega vikarja P. Beno Mayr. Čeprav je zato še isto leto sklical kapitelj v Karlovcu, je vendar moral vladati provincijo še dve leti, ker se vsled silnih povodenj kapitelj ni mogel vršiti. Ker je bil P. Konrad tudi pisatelj, zato o njem obširneje pozneje.

3. P. Beno Mayr, izvoljen 15. januarja 1792 na kapitelju v Jaski. Bil je organist in večkrat gvardijan. Pobožen, krotak in ponižen mož, zelo priden v spovednici, kakor piše o njem ljubljanski nekrolog. Umrl je v Karlovcu 20. maja 1818 v starosti 81 let, od katerih je 63 preživel v redu.

4. P. Beno Mayr, drugič izvoljen dne 20. maja 1795 na kapitelju v Samoboru.

5. P. Pavel Suppe, izvoljen 29. avgusta 1798 na kapitelju v Jaski. Umrl je na Trsatu 29. aprila 1832, v starosti 83 let, od katerih je 65 preživel v redu.

6. P. Vilibald Grašič, izvoljen 30. avgusta 1802 na kapitelju v trsat-skem samostanu. Kapitelj se je zavlekel za eno leto, ker je provincija živela v trdnem upanju, da bote obe provinciji skorej zopet združeni. Opravljal je tudi službo kustosa in definitorja ter je umrl na Trsatu 12. februarja 1818 v 62. letu, od katerih je 43 preživel v redu.

7. P. Beno Mayr, tretjič izvoljen 13. avgusta 1805 na kapitelju v Jaski.

8. P. Verekund Porenta, izvoljen 22. avgusta 1808 na kapitelju v Klanjcu, ki se je pa tej službi vsled združitve obeh provincij leta 1810. pismeno odpovedal. Bil je lektor ter je opravljal službe kustosa in gvardijana. Umrl je v Novem mestu 25. avgusta 1823, star 61 let, od katerih je 43 preživel v redu.

IV.

Končna ureditev provincije in njen razvoj do današnjega dne.

Po 27. letih ločitve so bili slovenski in hrvatski samostani zopet združeni v eno provincijo, ki se je za časa francoske vlade imenovala Ilirska provincija sv. Križa. Če primerjamo usodo frančiškanskega reda v dobi jožefinizma z drugimi redovi, moramo reči, da so isto frančiškani še dosti dobro prestali. Naravnost izgubili so samo dva samostana v Berdovcu in pri Sv. Lenartu v Šumi. Ta dva sta bila namreč zatrta leta 1789. Senjski frančiškanski samostan pa je bil leta 1806. spremenjen v škofijsko semenišče z obljubo, da jim bo v nadomestilo nakazan drug prostor. Eno leto je samostanska družina čakala na izpolnitev te obljube in stanovala v zasebni hiši, dokler se ni veči del sit čakanja preselil na Trsat. Vender ne moremo reči, da je bil samostan odpravljen, ker je trsatki samostan še dolgo let užival dohodke vrta in travnika, ki sta bila pripadala senjskemu samostanu. Zatrt je bil leta 1786. tudi samostan na Sv. Gori s hospicem v Solkanu, vender pa frančiškanom v nadomestilo nakazan najprej minoritski samostan v Gorici in pozneje leta 1811. karmeličanski na Kostanjevici pri Gorici.

Kljub temu pa, da je provincija štela 12 samostanov, bi bila vsled pomanjkanja naraščaja obsojena v počasno hiranje, ako ne bi vsled nujnih prošenj tedanjega provincijala P. Vincencija Panceta dovolila vlada zopet domač filozofično-teološki študij, s čemer ji je bil omogočen naraščaj in novi procvit. Kako naglo se je dvigalo število udov provincije lahko spoznamo, če primerjamo število redovnikov iz leta 1810 z onim iz leta 1853. Leta 1810 po združitvi obeh provincij je štelo 9 samostanov, izvzevši Brežic, Klanjca in Marije Nazaret, ki so par let pozneje pripadli provinciji, skupno 60 duhovnikov, 8 klerikov, 50 bratov lajikov in 6 bratov tretjerednikov; skupno 124 redovnikov. V letu 1853, ko je izšel prvi letopis provincije pa vidimo sledečo razdelitev:

I m e	Patri	Kleriki	Lajiki	Tretje- redniki
Ljubljana	11	8	4	2
Trsat	11	3	4	2
Kostanjevica	8	28	5	2
Novomesto	15	—	2	2
Kamnik	9	—	3	2
Pazin	12	—	4	2
Samobor	6	—	2	1
Klanjec	6	—	2	2
Mar. Nazaret	7	3	4	1
Karlovec	13	—	2	2
Brežice	7	—	2	1
Jaska	4	—	2	2
Drugod	6	—	1	—
Skupno število	115	42	37	21 = 215

Bila je to prva daljša doba miru v zgodovini naše provincije, ki je trajala ravno 90 let. Leta 1898. je dobila nov hospic s cerkvijo Marija Pomagaj na Brezju in 1900 samostan s cerkvijo na Sv. Gori. Isto leto dne 3. junija 1900 pa se je izyršila na podlagi papeževe določbe Felicitate quadam nova omejitev provincije. Provincija je vsled tega izgubila vse hrvatske samostane: Trsat, Samobor, Klanjec, Karlovec in Jasko, ki so bili pridruženi zagrebški hrvatski provinciji. Dobila pa je zato od tirolske provincije sv. Leopolda samostana v Mariboru in pri Sv. Trojici. Na ta način so bili vsi slovenski samostani združeni v enotno provincijo, ki se je odslej nazivala: Kranjska provincija sv. Križa. Vsled stalno naraščajočega števila prebivalstva in velike oddaljenosti od župne cerkve je provincija leta 1907. zgradila cerkev in frančiškanski hospic na Viču, ki je bil dotadaj podružnica frančiškanske župnije Marijinega Oznanenja v Ljubljani. Leta 1910 so frančiškani prevzeli začasno oskrbovanje župnije Žabnice na Koroškem, s čemer je združena sloveča božja pot na Višarjah, katero so frančiškani že prejšnja leta v polnem času oskrbovali. S tem so prišle v oskrbo provincije vse tri najbolj sloveče božje poti na Slovenskem: Sv. Gora, Brezje in Višarje. Po prizadevanju častnega kanonika Dr. Josipa Lesarja je bila leta 1914. frančiškanom izročena božjepotna cerkev v Novi Štifi pri Ribnici.

Komaj se je provincija na ta način nekoliko opomogla vsled izgube hrvatskih samostanov, ko je prišla nad njo nova težka poskušnja, ki jo je povzročila svetovna vojna od 1914—1918. Ne samo da se je ravno na slovenskem ozemlju vršila dolgoletna vojna med Avstrijo in Italijo, ki je l. 1915 porušila cerkve in samostane na Sv. Gori, Kostanjevici in Višarjah, je po rapalski pogodbi z Italijo dne 12. novembra 1920 prišel del samostanov iz slovenskega ozemlja pod Italijo. Pogodba je bila nasledek londonskega pakta, ki ga je ententa (Anglija, Francija, Rusija) 26. aprila 1915 sklenila z Italijo za zavezništvo v vojni. Italiji obljubljena nagrada je obsegala poleg Južne Tirolske tudi Primorsko z Idrijo in Vipavo ter severno Dalmacijo z otoki.

Slovenski frančiškani so vsled italijanske zasedbe morali zapustiti leta 1919. samostan v Pazinu, kjer so jih nadomestili italijanski frančiškani beneške provincije sv. Antona in leta 1924 pravtako samostana na Sv. Gori in Kostanjevici, ki sta prešla v roke tridentinske italijanske provincije. Žabnice z Višarjami pa so istega leta 1924 prišle pod oblast goriškega nadškofa in jih oskrbujejo zdaj svetni duhovniki. Upajmo, da bodočnost te samostane zopet združi z materjo provincijo.

Vsled geografskih in političnih sprememb je dotedanje ime provincije: Kranjska provincija sv. Križa postalo neprimerno. Zato so istega na kapitelju dne 22. julija 1919 zbrani zastopniki spremenili v: „Slovenska provincija sv. Križa“. Da vsaj nekoliko nadomesti izgubljene samostane, so frančiškani leta 1925. sprejeli začasno v oskrbo cerkev in župnijo na Kronske gori na Štajerskem. Istega leta so pričeli zidati novo cerkev sv. Frančiška v Spodnji Šiški. Vsled naraščanja prebivalstva je bila podružnična cerkev sv. Jerneja že zdavnej nezadostna. Zato je provincija že preje kupila potrebno zemljišče z malo hišo, ki so jo priredili za stanovanje štirih patrov in enega brata lajika. Na to so se frančiškani za stalno naselili v Šiški. Od leta 1920 so ko zasilo cerkev uporabljali bivšo vojaško kapelo. Po prevratu je ista nekaj časa služila kot stanovanjska baraka, dokler ni bila leta 1920 prepuščena frančiškanom za opravljanje redne službe božje. Vsled stalne nevarnosti, da se podere, je nastala nujna potreba zidati novo cerkev. Posvečena je sv. Frančišku Asiškemu, katerega 700letnico njegove smrti letos praznujemo ter bo tako obenem najlepši spominik slovenskega naroda zlasti tretjerednikov in ubožnih slojev za sedmo stoletnico in glasen klic vsem, naj skušajo po Frančiškovem vzoru evangeliju tudi življenje uravnati.

Če se ob sklepu ozremo na splošen položaj provincije, si lahko mislimo, da pri tako velikih izgubah, ki jih je trpela vsled svetovne vojne, ne more biti sijajen. V celoti šteje zdaj provincija 8 samostanov: Ljubljana, Novomesto, Kamnik, Marija Nazaret, Brežice, Maribor, Sv. Trojica, Brezje in 3 hospice: Vič, Nova Štifta, Sp. Šiška. Hospic sv. Petra na Kronske gori je namreč provincija 13. septembra 1926 vsled pomanjkanja potrebnih moči opustila. Redovnih članov šteje provincija po zadnji razporedbi definitorialnega kongresa z dne 13. septembra 1925, patrov: 72, klerikov: 19, lajikov: 40 in samostanskih tretjerednikov: 23. Poleg tega delujeta dva patra v Egiptu, dva na Kitajskem kot misijonarja ter ima provincija tudi podrejen slovenski komisariat sv. Križa v Združenih državah severne Amerike, kjer živi in deluje v 11 naselbinah 18 patrov, 8 klerikov, 9 bratov lajikov. Upanje na bodočnost je, če že ne ugodno, vsaj povoljno. Dal Bog, da bi bila 700letnica sv. Frančiška tudi v tem oziru simbol in začetek novega življenja in procvita težko prizadete in okrnjene slovenske provincije.

Provincijo so vodili v tej dobi:

96. P. Alojzij Pokorn, izvoljen 8. avgusta 1810 na kapitelju v Ljubljani. Bil je lektor bogoslovja ter je umrl v Kamniku 18. septembra 1839, star 83 let, od katerih je 63 preživel v redu.

97. P. Alojzij Pokorn, drugič izvoljen 9. avgusta 1814 na kapitelju v Ljubljani.

98. P. Verekund Porenta, drugič izvoljen 9. avgusta 1817 na kapitelju v Ljubljani.

99. P. Vincencij Pance, izvoljen 21. avgusta 1820 na kapitelju v Ljubljani. Bil je doslužen lektor, zelo zaslužen za provincijo in zgleden mož, kaker pravi o njem ljubljanski nekrolog. Umrli je na Trsatu 6. junija 1842, v starosti 62 let, od katerih je 45 preživel v redu.

100. P. Alojzij Pokorn, tretjič izvoljen 15. septembra 1823 na kapitelju v Ljubljani.

101. P. Hugolin Leiler, izvoljen 15. septembra 1826 na kapitelju v Ljubljani. Umrli v Ljubljani 31. oktobra 1836, star 82 let, od katerih je 59 preživel v redu.

102. P. Vincencij Pance, drugič izvoljen 14. septembra 1829 na kapitelju v Ljubljani.

103. P. Leonard Kosar, izvoljen 27. avgusta 1832 na kapitelju v Ljubljani. Opravljal je službo kustosa, definitorja in gvardijana ter je bil v resnici pobožen in zgleden mož, kaker piše o njem ljubljanski nekrolog. Umrli je v Brežicah 25. decembra 1849, star 68 let, od katerih je 46 preživel v redu.

104. P. Ferdinand Vonča, izvoljen 22. avgusta 1835 na kapitelju v Ljubljani. Ker je imenovani tudi pisateljsko deloval, ga obširneje omenjam pozneje.

105. P. Ferdinand Vonča, drugič izvoljen 6. septembra 1838 na kapitelju v Ljubljani. Ko je isti 31. julija v Nazaretu umrl, je bil 20. avgusta 1840 v Ljubljani na definitorijalnem kongresu izvoljen za provincijalnega vikarja P. Felicijan Rant.

106. P. Jakob Marenčič, izvoljen 1. septembra 1841 na kapitelju v Ljubljani. Umrli je v Ljubljani 5. maja 1851 v starosti 67 let, od katerih je 44 preživel v redu.

107. P. Angelj Gorenc, izvoljen 2. septembra 1844 na kapitelju v Ljubljani. Opravljal je tudi službo kustosa, definitorja, gvardijana, gimnazijskega ravnatelja v Novem mestu ter je umrl 14. marca 1869 v Ljubljani, v starosti 76 let, od katerih je 55 preživel v redu.

108. P. Rudolf Ovsenek, izvoljen 6. septembra 1847 na kapitelju v Ljubljani. Ker je isti 8. januarja 1850 v Ljubljani umrl in vsled hude zime in drugih ovir ni bilo mogoče sklicati definitorijalnega kongresa, zato je bil pismenim potom izvoljen P. Kastul Bobek za provincijalnega vikarja. Opravljal je p. Rudolf razne službe. Bil je gimnazijski katehet v Novem mestu, definitor, provincijalni tajnik in gvardijan. Umrli je na legarju, ki ga je našel v vojaški bolnici, kot dušni pastir v 53. letu starosti, od katerih je preživel v redu 35 let.

109. P. Salezij Volčič, izvoljen 26. avgusta 1850 na kapitelju v Ljubljani. Ker je imenovani tudi pisateljsko deloval, ga obširneje omenjam pozneje.

110. P. Salezij Volčič, drugič izvoljen 22. avgusta 1853 na kapitelju v Ljubljani.
111. P. Klar Vascotti (Vascotti), izvoljen 20. avgusta 1856 na kapitelju v Ljubljani. Ker je imenovani tudi pisateljsko deloval ga obširneje omenjam pozneje.
112. P. Klar Vascotti, drugič izvoljen 31. avgusta 1859 na kapitelju v Ljubljani. Ker je isti 30. aprila 1860 umrl, je bil na definitorijalnem kongresu dne 12. maja 1860 p. Jernej Večerina izvoljen za provincijalnega vikarja.
113. P. Kalist Omejc, izvoljen 3. septembra 1862 na kapitelju v Ljubljani. Ker je isti dne 15. marca 1863 v Ljubljani umrl, je bil na definitorijalnem kongresu v Ljubljani 23. marca 1863 p. Salezij Volčič izvoljen za provincijalnega vikarja. P. Kalist je opravljal tudi službe kustosa, gvardijana, in župnega upravitelja. Umrl je 15. marca 1863 v Ljubljani, v starosti 57 let, od katerih je 35 preživel v redu.
114. P. Jernej Večerina, izvoljen 4. septembra 1865 na kapitelju v Ljubljani. Bil je lektor bogoslovja. Opravljal je tudi službo gvardijana, generalnega vizitatorja provincije sv. Venceslava na Češkem in naše sv. Križa. Umrl je na Kostanjevici pri Gorici 2. julija 1882, v starosti 75 let, od katerih je 53 preživel v redu.
115. P. Evstahij Ozimk, izvoljen 2. septembra 1868 na kapitelju v Ljubljani. Opravljal je tudi službo definitorja, gvardijana in lektorja fizike in matematike v Gorici ter bil tudi konzistorijalni svetnik. Umrl je v Ljubljani 20. februarja 1898 v 81. letu svoje starosti, od katerih 59 preživel v redu.
116. P. Friderik Hönigmann, izvoljen 30. avgusta 1871 na kapitelju v Ljubljani. Bil je lektor filozofije ter je opravljal službo kustosa, definitorja in tajnika provincije. Bil je tudi generalni vizitator naše provincije sv. Križa, ter je umrl na Kostanjevici pri Gorici 2. novembra 1883, star 60 let, od katerih je 40 preživel v redu.
117. P. Friderik Hönigmann, drugič izvoljen dne 2. sept. 1874 na kapitelju v Ljubljani.
118. P. Friderik Hönigmann, tretjič izvoljen 22. avgusta 1877 na kapitelju v Ljubljani.
119. P. Friderik Hönigmann, v četrtič izvoljen 25. avgusta 1880 na kapitelju v Ljubljani.
120. P. Bonaventura Sell, izvoljen 22. avgusta 1883 na kapitelju v Ljubljani. Ker je isti 19. marca 1885 v Gorici umrl, je bil na definitorijalnem kongresu dne 8. aprila 1885 izvoljen P. Evstahij Ozimk za provincijalnega vikarja. Opravljal je P. Bonaventura tudi službo definitorja, ter je bil doslužen lektor bogoslovja.
121. P. Evstahij Ozimk, drugič izvoljen 7. julija 1886 na kapitelju v Ljubljani.
122. P. Placid Fabiani, izvoljen 17. julija 1889 na kapitelju v Ljubljani. Ker se je imenovani odlikoval po krepostnem življenju, zato o njem obširneje pozneje.

123. P. Placid Fabiani, drugič izvoljen 10. avgusta 1892 na kapitelju v Ljubljani.

124. P. Placid Fabiani, tretjič izvoljen 28. avgusta 1895 na kapitelju v Ljubljani.

125. P. Konstantin Luser, izvoljen 20. julija 1898 na kapitelju v Ljubljani. Ker je imenovani tudi pisateljsko deloval, zato o njem obširneje pozneje.

126. P. Konstantin Luser, drugič izvoljen 24. julija 1901 na kapitelju v Ljubljani.

127. P. Placid Fabiani, četrtič izvoljen 28. julija 1904 na kapitelju v Ljubljani.

128. P. Placid Fabiani, petič izvoljen 28. avgusta 1907 na kapitelju v Ljubljani.

129. P. Angelj Mlejn timer, izvoljen 7. septembra 1910 na kapitelju v Ljubljani. Ker je imenovani tudi pisateljsko deloval, zato o njem obširneje pozneje.

130. P. Angelj Mlejn timer, drugič izvoljen 6. avgusta 1913 na kapitelju v Ljubljani.

131. P. Placid Fabiani, šestič izvoljen 19. oktobra 1916 na kapitelju v Ljubljani.

132. P. Avguštin Čampa, izvoljen 22. julija 1919 na kapitelju v Ljubljani. Ker je isti 13. junija 1922 v Ljubljani umrl, je po redovnih določbah prešlo vodstvo provincije na tedanjega p. kustosa Hugolina Sattnerja ko provincijaln timer vikarja. Ker se je P. Avguštin odlikoval po krepostnem življenju, zato o njem obširneje pozneje.

133. P. Marijofil Holeček, izvoljen 19. julija 1922 na kapitelju v Ljubljani. Vsled njegove prezgodnje smrti je dne 8. februarja 1923 prevzel vodstvo provincije tedanji kustos P. Regalat Čebulj, ki je po smrti provincijalovi vladal provincijo do prihodnjega kapitlja kot provincijalni vikar. Ker je P. Marijofil tudi pisateljsko deloval in se je odlikoval po krepostnem življenju, zato o njem obširneje pozneje.

135. P. Regalat Čebulj, izvoljen 22. julija 1925 na kapitelju v Ljubljani. Ker je imenovani tudi pisateljsko deloval, zato o njem obširneje pozneje.

Opazke k prvemu poglavju.

Splošni razvoj provincije sv. Križa.

1. P. Dr. Heribert Holzapfel, Handbuch der Geschichte des Franziskanerordens. Freiburg i. Breisgau 1909, str. 157—158.

2. Holzapfel, l. c. str. 163; Catalogus almae provinciae Avstriae 1904, Viennae str. 18—19.

3. Dr. Fra Julijan Jelenić, Kultura i bosanski franjevci I. Sarajevo 1912, str. 31—32.

4. Jelenić, l. c. str. 37.

5. P. Maurus Fajdiga, *Bosnia Seraphica*, str. 22—23. (Rokopis shranjen v frančiškanski knjižnici v Ljubljani je bil sestavljen v letih 1770—1780 ter obsega zgodovino provincije od početka do leta 1780.)
6. Jelenič, l. c. str. 47.
7. Jelenič, l. c. str. 115—116.
8. *Schematismus prov. Ss. Salvatoris in Hungaria 1899—1900*, str. 7.
9. Jelenič, l. c. str. 119—123.
10. *Stand der kroatisch-krainischen Franciskaner-Ordensprovinz des hl. Kreuzes.* (Aus der theol. Zeitschrift des Dr. Joseph Pletz, XI. Jg. 2. B., S. 401 ff.) *Lai-bach* 1839, str. 6.
11. Fajdiga l. c. str. 78—80.
12. P. F. Vigilius Greiderer, *Germania franciscana. Oeniponte 1777*, I. II. nro. 157—159, str. 137—138.
13. Greiderer, l. c. I. II nro. 163, str. 140—141.
14. *Prim. Stand der kroat.—krain. Franc. Provinc.* str. 8.
15. *Prim. P. Parthenius Minges, Geschichte der Franziskaner in Bayern, München, 1896*, str. 38—39.
16. P. Francesco Glavinich, *Origine della provincia Bosna Croatia, Udine, 1648*, str. 37—45. Od tega leta naprej: Fajdiga, l. c. str. 103—121.
17. Sebastian Brunner, *Joseph II., Freiburg i. Breisgau, 1885* str. 196; 176—240.
18. Dr. P. Hadrian Kokol, O. F. M., *Die Geschichte der Franziskanerklöster in Untersteiermark in der Aufklärungsperiode und in der Zeit des Absolutismus (ca 1750—1850).* Görz 1915, str. 36—84.
19. Fr. Conradus Branca, O. F. M. *Commentarius Acerbissimae persecutionis adversus religiosos Ordines imperante Josepho II.* (rokopis v dveh zvezkih shranjen v novomeški frančiškanski knjižnici pod signaturo VI bb 11—12) t. I c. C II—CIII.
20. Kokol, l. c., str. 58—59.
21. Kokol, l. c. str. 61—62.
22. Dr. Albert Jäger, *Kirchliche Reaktion unter Leopold II.* (Zeitschrift für kath. Theologie IV (1880), str. 411 nsl.
- 23a. Kokol, l. c. str. 79—80.
- 23b. *Epitome vicissitudinum quae Provincia subiit sub Provincialatu P. Aloysii Pokorn (1810—1814).* Rokopis neznanega avtorja pripisan v *Protocollum Actorum Provinciae ref. S. Crucis Carn. dein Int. Austriae a die 6. Augusti, anno (1784)* shranjen v provincijalnem arhivu v Ljubljani, VI, str. 626—627.
24. Branca, l. c. cap. CIV—CVI.
25. *Epitome Vicissitudinum, quas provincia ab anno 1778 subiit* (Rokopis neznanega avtorja pripisan v *Protocollum Actorum I. c.*) str. 619—623.

Drugo poglavje.

Zgodovina in delovanje sedanjih in bivših slovenskih frančiškanskih samostanov.

I.

Slovenski frančiškanski samostani.

1. Samostan: Ljubljana.

Kedaj so se frančiškani stalno v Ljubljani naselili, ne moremo točno dognati. Glavinič¹⁾ piše, da so prišli v Ljubljano 1413, Thalberg²⁾, Friess³⁾ in Dimitz⁴⁾ trdijo, da l. 1233, Vrhovec⁵⁾ celo, da že l. 1231. Kedo ima prav, ne vemo. Vsekako se pa moti Glavinič, kaker dobro dokazuje Fajdiga⁶⁾. Ker je napačno tolmačil Valvazorja⁷⁾, ki pripoveduje, da se je pričela pod vladjo cesarja Ruperta l. 1403. zidati cerkev Marijinega Vnebovzetja ter bila l. 1412. dovršena. Valvazor namreč tu ne govori o prvi ustanovitvi frančiškanskega samostana, marveč o drugi. Drugje⁸⁾ namreč piše, da je l. 1382. dne 7. junija Ljubljana od zgornjih do spodnjih vrat pogorela, in mej tem tudi bolniška cerkev, stolp sv. Nikolaja in frančiškanski samostan. Gotovo je torej da so bili frančiškani v Ljubljani pred letom 1382. Še bolj pa to potrjujejo ohranjene darilne listine, iz katerih je razvidno, da so bili tu že mnogo prej. Take darilne listine imamo iz let 1375, 1378 in 1387.⁹⁾ Iz leta 1269. je ohranjena listina, ki je bila izdana 6. avgusta istega leta v ljubljanskem frančiškanskem samostanu ob priliki poravnave briksenskega škofa Brunona z Gerlohom pl. Hartenbergom.¹⁰⁾ Isto potrjuje listina iz leta 1268, v kateri poklanja koroški vojvoda Ulrih III. cerkev sv. Petra v Črnomlju sè vsemi podružnicami in pritliklinami v Metliki nemškemu viteškemu redu. Mej pričami je imenovan tudi Fr. Martin, gvardijan manjših bratov v Ljubljani.¹¹⁾ Najstarejša dosedaj najdena listina, v kateri se imenujejo frančiškani je iz leta 1242. V tej priznava opat Henrik razsodbo sodnikovo v prepiru mej njim in samostanom Mihelsteten (Michelstetten) glede daril, ki jih je samostanu naklonil njegov prednik opat Albreht. Mej drugimi pričami je naveden tudi Fr. Vincencij, gvardijan ljubljanskega frančiškanskega samostana.¹²⁾ Iz vsega tega je razvidno, da so se morali frančiškani stalno naseliti v Ljubljani med leti 1230—1242. Najbrže bo imel prav Thalberg,¹³⁾ ki pravi, da so frančiškani po želji sv. Antona Padovanskega l. 1233. prišli v Ljubljano po vsej verjetnosti iz Gorice. Onda je namreč že l. 1226. postavil Anton Padovanski samostan in cerkvico na čast sv. Katarini, devici in mučenici.¹⁴⁾ V Ljubljano je frančiškane poklical najbrže tedanji oglejski patrijarh Bertold V. (1218—51), osebni prijatelj sv. Frančiška Asiškega, ki ponovno toži, da se širijo po Kranjskem razne zmote.¹⁵⁾ Ob prihodu v Ljubljano je bila frančiškanom izročena cerkev sv. Filipa, ki je stala na sedanjem Vodnikovem trgu.

Sezidati jo je bil dal, kaker poroča Valvazor,¹⁶⁾ leta 1073. bogat trgovec Peter Baldavic.) Poleg cerkve so ljubljanski meščani na lastne stroške sezidali samostan. Dne 27. junija leta 1382. je cerkev sè samostanom in okolico vred zgorela. Še le l. 1403. so začeli sè zidanjem nove cerkve oz. s popravljanjem stare cerkve,¹⁷⁾ ki je bila dovršena leta 1412.^{18a)} Ob tej priliki je dobila namesto sv. Filipa za patrono Marijo Vnebovzeto.^{18b)} Gotovo je, da je imela to patrono že leta 1491., ko je bila izročena v oskrbo strožji veji frančiškanskega reda, takoimenovanim observantom.

Tekom časa so, kaker marisikje drugod, tudi ljubljanski frančiškani došli od sv. Stolice razne olajšave zlasti glede uboštva. Nasledek tega je bil, da so si pridobili razna posestva; ž njim je pa pričela ohlapnost v redu. Istočasno je pojemala njihova priljubljenost pri ljudstvu in ker so prenehale običajne podpore, je kljub pridobljenim posestvom nastalo pomanjkanje v samostanu, tako da se je le par bratov moglo v njem preživljati. Ohlapnost v redu in pomanjkanje v samostanu je nagnilo kranjskega deželnega glavarja Viljema pl. Auerperga, da je prosil cesarja Friderika III., naj bi samostan izročil observantom strožji veji frančiškanskega reda, ki so prav ta čas zasloveli. Dne 27. avgusta 1491 se je to v resnici izvršilo in 2. septembra istega leta so prišli v Ljubljano observanti. Posestva, ki so pripadala samostanu, je upravljala rodbina Auerperg; dohodke pa je porabljala za potrebe bratov. Kljub temu pa, da so observanti sloveli po lepem življenju in so goreče oznanjevali božjo besedo ter so marljivo spovedovali, vendar niso dolgo uživali blagodejnega miru. Leta 1509. so nastali prepiri mej njimi, ljubljanskim škofom Krištofom ter stolnim kapiteljem. Škofu ni bilo všeč, da imajo frančiškani, avguštinci in nemški viteški red svoje procesije presv. Rešnjega Telesa, da blagoslavlajo sveče na svečnico, pepel na pepelnico in oljke na cvetno nedeljo. Zahteval je tudi, da morajo pri pogrebih, volilih i. t. d. oddajati škofu gotov delež. Preiskavo je o celi zadevi vodil, ko papeški komisar, dekan kolegijatnega kapitlja v Novem mestu, ki je razsodil zadevo v prid redovom. Le spovedniki so morali prositi škofa za odobrenje. Leta 1526. je frančiškane oziroma njihovo cerkev zadel težek davek. Izročiti so morali cesarskim komisarjem dve monštranci, dva križca, štiri kelike, štiri patene, dva srebrna vrčka in srebrno kadilnico.¹⁹⁾

Na provincijalnem kapitelju avstrijske provincije v Klosterneuburgu 15. aprila 1559 je bil ljubljanski samostan, ki je doslej po redovni omejitvi provincij leta 1239.²⁰⁾ spadal k avstrijski provinciji, prepuščen bosensko-hrvaški provinciji, ki je bila vsled turških vpadov zgubila skorej vse samostane. Dne 17. maja 1559 je zadevo potrdil frančiškanski general p. Franc Zamora na generalnem kapitelju v Akvili. Vender pa se ločitev vsled odpora ljubljanskih meščanov ni takoj izvršila, ker je leta 1586. še avstrijski provincijalni kapitelj imenoval gvardijana za Ljubljano.

Najhujšo preizkušnjo pa je prizadejal ljubljanskemu samostanu protestantizem. Ko se je isti začel širiti tudi po Slovenskem, je v prvi vrsti nastopil proti frančiškanom, ko svojim naravnim nasprotnikom. Uporabljali so staro orožje zasmehovanja in zaničevanja katoliškega duhovništva in redov-

ništva, skušali so jim spodkopati ugled in ljubezen pri ljudeh. Nasledki so se kmalu pokazali. Odtegnjena jim je bila vsaka podpora, tako da sta mogla v ljubljanskem samostanu živeti komaj eden ali dva redovnika. Ko je ko-
nečno protestantizem našel vhod tudi v rodbino Auerspergov, so jim ti od-
tegnili tudi dohodke iz samostanskih posestev, katera so oni upravljali; na-
zadnje so si jih popolnoma prilastili. Nadvojvoda Ernest je l. 1591 zahteval
ista nazaj, kaker je že pred njim zapovedal nadvojvoda Karol. Dosegel naj-
brže ni nič, ker je leta 1581. isti nadvojvoda Karol frančiškanom nakazal
50 goldinarjev letne podpore, 52 goldinarjev pa za popravo samostana. Ko
pa je postala stiska tolika, da je bilo nemogoče živeti v Ljubljani in ni bilo
videti konca protestantovskega preganjanja, so leta 1596. popolnoma zapustili
samostan, ki je bil pozneje izročen tjakaj došlim jezuitom.²¹⁾ Toda ti so ga
kmalu zapustili; že leta 1597. so bili jezuiti premeščeni v cesarsko bolnico
pri Sv. Jakobu. Bolnica pa je bila premeščena v frančiškanski samostan.²²⁾

Ko so se časi spremenili in je Ljubljana leta 1601. zopet postala ka-
toliška, so bili frančiškani dne 24. julija 1609 poklicani nazaj. Bivati so mo-
rali nekaj let skupno pod eno streho z bolničarji (hospitālarii), ki so prišli
mej tem od sv. Jakoba v samostan, kamer so se bili naselili jezuiti. Razum-
ljivo je, da je bilo to frančiškanom zelo neprijetno; zato je na njihovo
prošnjo cesar Ferdinand 1. julija 1612 ukazal bolničarjem kupiti posebno
hišo, na kar naj bi frančiškani sami prevzeli samostan.²³⁾ In res ste bili že
23. julija istega leta kupljeni za bolničarje dve hiši nasproti pokopavališču
ter je bilo tako upostavljeno prvotno stanje. Samostan je bil potem leta 1613.
vnovič prideljen avstrijski redovni provinciji, dve leti pozneje 20. julija 1615
pa ga je na lastno zahtevo dobila bosansko-hrvaška provincija zopet nazaj.

Od leta 1668. je bil v samostanu nekaj let novicijat, zaradi katerega
je bil dozidan nov del samostana. Provincijal p. Anton Lazari pa je vsled
naraščajočega števila bratov dal na vrtu starega samostana zidati nov sa-
mostan v štirikotni obliki v letih 1686—1688.²⁵⁾ Pa tudi cerkev so popravili.
Leta 1695. so podrli kapelo sv. Janeza Krstnika in so namesto nje zgradili
kapelo sv. Križa. Redovom jako naklonjeni Jakob Šel pl. Šelenburg (Schell
v. Schellenburg) bogat mož, je frančiškanom poklonil krasen marmornat oltar
sv. Križa iz črnega dženovskega kamena, mojstrsko delo kiparja Kusa (Cussa),
ozaljšan z lepimi kipi. Šelenburg je dal na svoje stroške osnažiti in olepšati
vso frančiškansko cerkev, ki se je popolnoma prenovljena zalesketala leta 1703.²⁶⁾

Ob pokopavališkem zidu, na južni strani samostana, se je nahajal hodnik,
kjer so postavili leta 1728. prvi križev pot v Ljubljani. Posebne zasluge za
to si je pridobil tedanji provincijal p. Jakob Hofstetter. Ljubljančanom se je
kmalu priljubila nova pobožnost. Prav pridno so obiskovali frančiškanski
hodnik ne le priprosti ljudje, ampak tudi svetna in duhovska gospoda. Slo-
vesno so molili sv. križev pot vsaki petek zjutraj ob sedmih slovensko, nemško
pa dopoldne ob devetih. Premišljevanje o Kristusovem trpljenju je bral vsaki-
krat eden od patrov.²⁷⁾

Ker so bile celice v samostanu na obe strani hodnikov, so bili ti temni
in ozki. Manjkalo je redovnikom zraka. Da bi temu zlu odpomogel, je pro-

vincijal p. Žiga Skerpin leta 1735. povzdignil samostan za eno nadstropje, postavil je celice le na eno stran ter tako omogočil široke in svetle hodnike, ki so bili za zdravje redovnikov nujno potrebni. Isti p. Žiga je pridobil za samostansko cerkev tudi znamenite relikvije sv. Deodata. Njegovo truplo je počivalo prvotno v takombah sv. Kalista. Od tam ga je dobil 3. kimovca leta 1737., ko je bil kot generalni vizitator rimsko frančiškanske provincije v Rimu. Pripomogla mu je h tej pridobitvi pl. ga. Oktavija, soproga kneza Filipa Korsinija, pravnuka tedanjega papeža Klemenca XII. Preko Trsta in Vrhnike so jih 5. januarja 1738. po Ljubljanci slovesno pripeljali v Ljubljano in ko so se frančiškani pozneje preselili, so relikvije vzeli seboj, jih delj časa hranili na altarju sv. Križa, zdaj so pa na oltarju Matere božje dobrega sveta. Prvotno so bile posamezne kosti svetnikove oblečene v svilo; leta 1880. so jih pa poslali v Rim, da so jih ondi v teku dveh let obdali z voskem kaker jih vidimo še sedaj.²⁸⁾

Doba jožefinizma tudi preko ljubljanskih redovnikov ni šla brez sledu. Cesar Jožef II. je bil dne 14. malega travna 1784. odpravil avguštinski samostan in je vanj naselil frančiškane. Dne 23. avgusta leta 1784. so se frančiškani preselili sè sedanjega Vodnikovega trga h cerkvi Marijinega Oznanenja. Knjige, sv. posode, ostanke sv. Deodata in drugo so vzeli sè seboj na levi breg Ljubljane. Drugo je šlo na dražbo. Krasni marmornati altar sv. Križa, ki ga je bil podaril pl. Šelenburg je kupil hrenovski župnik Andrej Semen. Pridižnico s krasnimi v vboj vdetimi reliefi je kupila šenpeterska cerkev v Ljubljani in se še dandanašnji ponaša z njo. Cerkev samo s hodnikom vred so podrli leta 1786.²⁹⁾ V cerkvi in križnem hodniku je bilo okoli 20 grobnic najimenitnejših deželnih rodbin. Bilo je ondi pokopanih: 8 članov rodbine Barbo, 5 Moskonov, 5 Gallenbergov, 21 turjaških knezov in grofov, ki so imeli svojo grobnico v kapeli sv. Antona, 3 iz rodbine Busent i. t. d. Redovnike so pokopavali v kapeli sv. Križa. Tudi tretji red je imel tu svoje grobnice. Pri podiranju so našli 340 še nestrohnih trupel in veliko množino še ne izsušenih mrljskih kosti.³⁰⁾

Samostan sam je, nekoliko prezidan, preživel cerkev za 116 let. Po odhodu frančiškanov so imeli ondi usmiljeni bratje nekaj časa bolnico, a kmalu so na predlog Antona Linhartta preselili tja šole. v prvi vrsti negdanji licej. Za učilišče je priredil prejšnji samostan inženir Šemerl. Leta 1895. je potres tako pohabil staro častito licejsko poslopje, da so jo morali podreti do tal. Sredi februarja leta 1903. je izginila zadnja sled negdanjega frančiškanskega samostana. Gimnazija z učiteljstvom in učenci se je že 4. vinotoka leta 1899. preselila v popolnoma novo poslopje sedanje humanistične gimnazije v Tomanovi ulici.³¹⁾

Kaker smo že omenili, so prišli frančiškani k cerkvi Marijinega Oznanenja, ki so jo imeli do tedaj v oskrbi avguštinci. Prvotno je na tem mestu stala cerkev sv. Martina. Kedaj je bila ta sezidana, ne moremo točno ugotoviti. Thalberg³²⁾ trdi, da jo je leta 1407. sezidal celjski grof Herman, Vrhovnik³³⁾ trdi, da je bila zidana ok. leta 900. Pravtako je neznan, kedaj so sprejeli avguštinci to cerkvico v oskrbo. Fajdiga³⁴⁾ navaja dve mnenji:

eno pravi, da so prišli avguštinci leta 1425., drugo, da so bili že leta 1409. v Ljubljani. Ker sta stala cerkev in samostan zunaj negdanjega mestnega obzidja in sta bila na poti v brambi pred Turki, ki so se za njimi mogli skrivati, zato so jo leta 1494 do tal porušili, avguštince pa preselili h cerkvi sv. Jakoba v mesto samo. Leta 1518. so bili avguštinci prisiljeni, vsled preganjanja s strani luteranov, zapustiti mesto; njihov samostan je bil spremenjen v bolnico. Ko so se leta 1623. vrnili v Ljubljano, so si na mestu sedanje frančiškanske cerkve in samostana sezidali novo cerkev in samostan. Cerkev je posvetil dne 18. maja 1628 tedanji ljubljanski škof Tomaž Hren. Komaj je bilo oboje dozidano, je že leta 1629. pogorela najprej cerkev, dve leti pozneje (1631), pa še samostan. Leta 1647. sta cerkev in samostan vnovič pozidala Konrad pl. Rusenštajn (Russenstein) in njegova žena Felicita roj. pl. Raab.³⁵⁾ V tem obnovljenem samostanu so bivali avguštinci, dokler jih je leta 1784. pregnal cesar Jožef II., ter je ondi naselil frančiškane. Samostan in cerkev sta bila v zelo slabem stanju. Po dobrotljivosti cesarja in z darovi vernikov ga je bilo mogoče popolnoma popraviti in deloma razširiti. Leta 1785. je ob splošni ureditvi župnij bila ustanovljena predmestna župnija Marijinega Oznanenja in samostanska cerkev je služila tudi za župno cerkev. Prvi župnik je bil Jožef Skrinar s šestimi kapelani frančiškani. V začetku oktobra leta 1804. je bilo oskrbovanje župnije izročeno frančiškanom, ki jo oskrbujejo še dandanes.

Prvi važnejši dogodek, ki je bil obenem tudi težka preizkušnja, je bil potres leta 1895. Sicer je potres obiskal Ljubljano že parkrat preje, tako 21. decembra leta 1845, 8. novembra 1856, toda posebne škode izvzevši nekaj razpok ni povzročil.³⁶⁾ Vse nekaj drugega pa je bil potres v noči od velike nedelje na pondeljek leta 1895. Samostan je dobil take razpoke, da je komisija izjavila, da ni varno v njem stanovati. Treba je bilo podreti eno tretjino samostana in frančiškanska družina je med tem morala prebivati v zasilni leseni baraki na vrtu. P. Hugolin Sattner, tedanji gvardijan ljubljanskega samostana, je še isto leto dal dograditi samostan in je naslednje leto prizidal samostanu novo poslopje z obsežno knjižnico, katere večino je nabavil svoj čas p. Žiga Skerpin († 1755). Zidana je s pritličjem in dvema nastrojmi ter obsega okoli 25.000 del ali nad 30.000 zvezkov.

Leta 1896. so podrli lavretansko kapelo na katero se je naslanjal veliki oltar, ki je bil ob tej priliki pomaknjen nazaj proti zadnji steni presbiterija. Sezidali so nato novo lavretansko kapelo zunaj cerkve na samostanskem vrtu, ki je v dveh vzporednih lopah zvezana s cerkvijo.³⁷⁾ V samostanu je bila l. 1920 že prej obstoječa kapelica po prizadevanju Dr. P. Regalata Čebulj lično preurejena. Postavljen je bil vanjo križev pot, na oltar postavljen nov tabernakelj, ki ga je umetniško izdelal rezbar Franc Pengov, kjer se z dovoljenjem rimske kongregacije za redovništvo z dne 5. junija 1920 trajno hrani presv. Rešnje Telo. L. 1923 je kapelico lepo poslikal akademski slikar P. Blaž Farčnik.

Od leta 1886. je tu sedež provincijalata. V samostanu je klerikat, kjer se bogoslovci pripravljajo na duhovniški stan deloma na domačem bogo-

slovnem učilišču, deloma obiskujejo vseučilišče. Obenem je tu noviciját za brate lajike. Samostan oskrbuje obširno župnijo (nad 20.000 ljudi) ter zelo obiskano cerkev. Leta 1925. je bilo v njej nad 360.000 obhajil. Poleg tega oskrbujejo frančiškani tudi kr. jetnišnico in katehezo v Marijanišču, ter pomagajo v dušnem pastirstvu svetnemu kleru. V samostanu biva 14 redovnih mašnikov, 8 klerikov bogoslovcev, 5 bratov lajikov in 6 bratov tretjerednikov.

Opazke k zgodovini ljubljanskega samostana.

1. Glavinich, 1. c. str. 24.
2. Joannes Gregorius a Thalberg, Epitome chronologica urbis Labacensis, Labaci 1714, str. 40.
3. G. E. Friess, Geschichte der österreichischen Minoriten-provinz, Wien 1882, str. 35.

(Dalje prih.)

Naše slike.

Za slavnostno številko Cvetja smo hoteli zbrati vse v Sloveniji se nahajajoče Frančiškove slike in jih natisniti. Nekaj smo dobili takih, ki niso za natis, nekaj jih nismo mogli dobiti, ker bi bili stroški previsoki n. pr. sliko, ki je na stropu cerkve v Slov. Bistrici, nekaj jih je pa gotovo še kje, za katere ne vemo. Storili smo, kar smo mogli, pomanjkljivosti naj izpolnijo krepkejšé moči.

Namen te zbirke je bil spoznati češčenje sv. Frančiška mej Slovenci, vneti sedanje Slovence k posnemanju tega svetnika in širiti spoznavanje moža, katerega delo je tudi nam lahko koristno, zlasti če jih mnogo pridobimo za njegov tretji red.

Kakšne so te slike, koliko so vredne itd., o tem in sličnim prepustimo sodbo večim možem.

Krajevne slike iz Frančiškove domovine smo posneli po slikah, ki smo jih naročili in dobili od tam. Druge nam je preskrbel g. dr. Stele, fotografiral g. dvorni muzejski preparator, nekaj so jih drugi gg. preskrbeli. Vsem presrčna hvala. Vse kliše je izdelala Jugoslovanska tiskarna, tiskala jih je Slatnarjeva tiskarna v Kamniku.

Izmej slik bodo nekatere bolj všeč, druge manj — po svojem okusu jih bo sodila večina. Mi pa sklepamo iz njih, da so sv. Frančiška v nekaterih župnijah pri nas častili, v mnogih pa ne; v nekaterih so ga celo iz altarjev odstavili in z drugimi nadomestili.

Bog daj, da bi sedma stoletnica mnoge vnela za posnemanje in češčenje sv. Frančiška. Sv. oče pišejo naj v tem letu vsi stopijo v tretji red, kateri pa zaradi mladosti ne morejo, naj se vpišejo v bratovščino pasu sv. Fr. in se pripravljajo za vstop v tretji red.

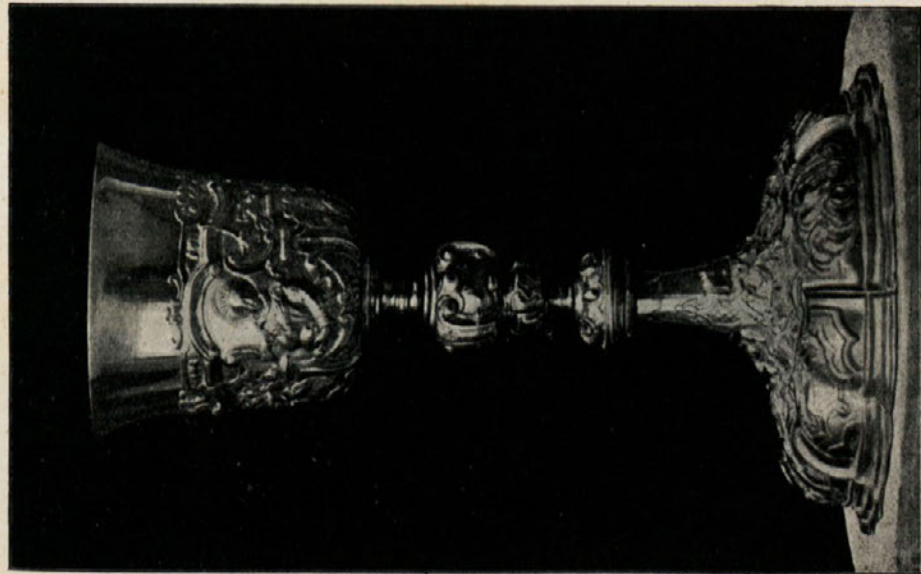

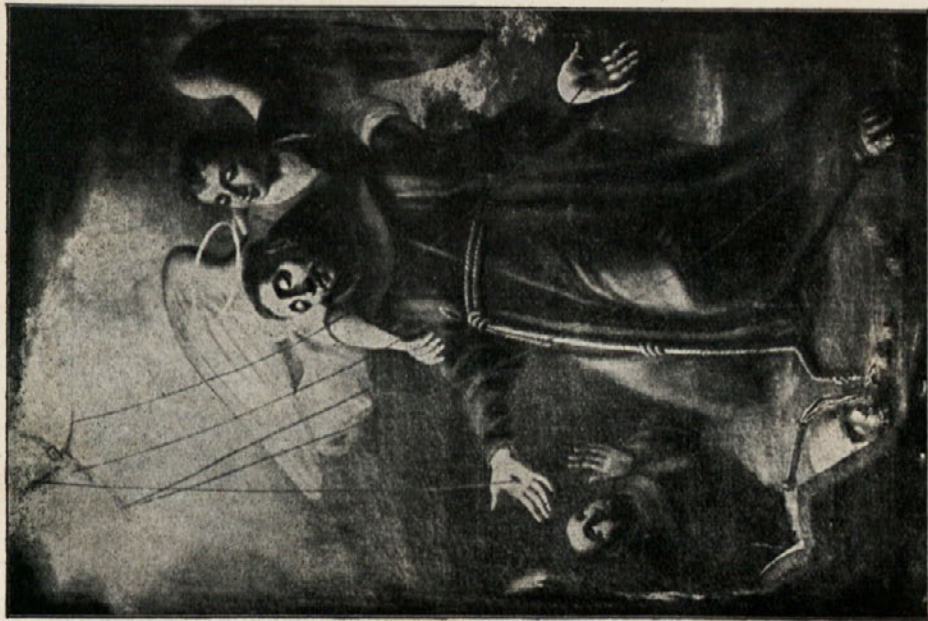
Sv. Frančišek v molitvi pred Križanim
Novomesto

Sv. Frančišek v zamaknenju
Slika na pergament — Novomesto

Relijef sv. Frančiška na kelihi
Vrhnika

Sv. Frančišek prejme rane
Frančiškanski samostan v Ljubljani — Neznani slikar

Sv. Frančišek
Kamnik

Sv. Frančišek
Postojna

Najstarejša slika sv. Frančiška v Sloveniji

Konec 15. stoletja

(Narodni muzej v Ljubljani)

Sv. Frančišek v nebeški slavi

(Franciščanska cerkev v Ljubljani) — Slikal J. Wolf

Sv. Francšek prejme rane
Komenda

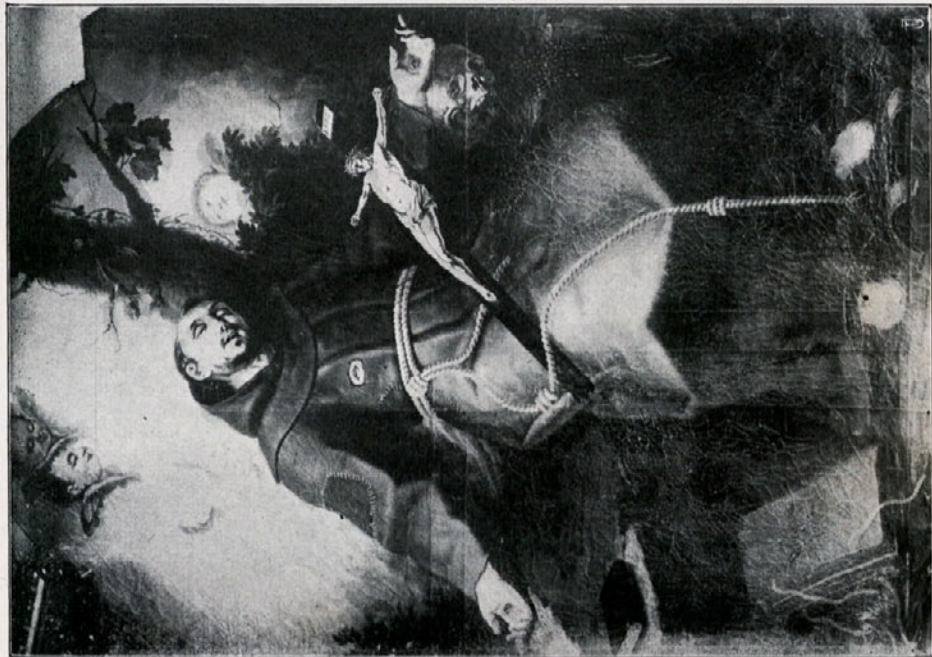
Sv. Francšek
Novomesto

Sv. Frančišek v molitvi
Kamnik

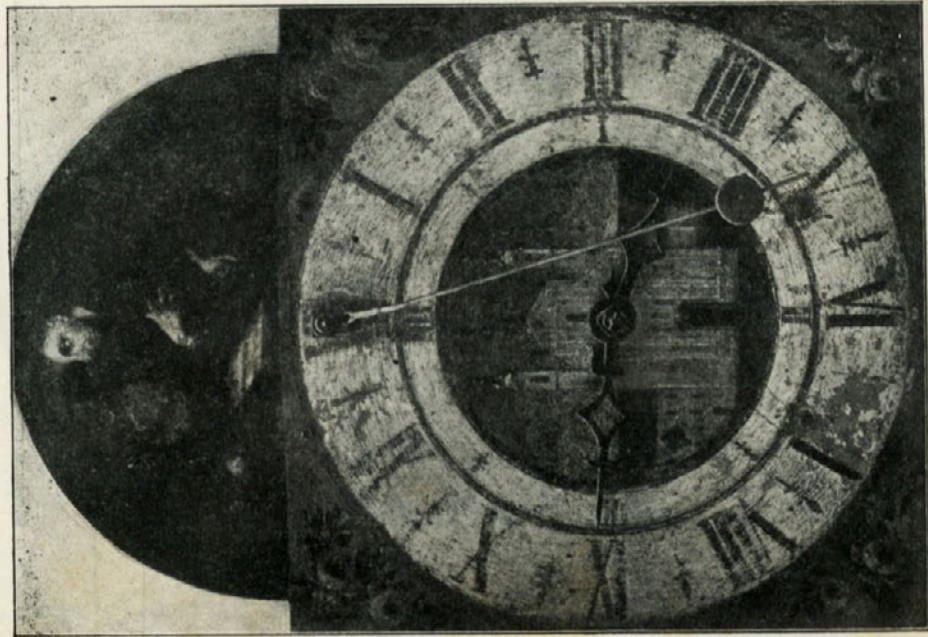
Sv. Frančišek
Škofja Loka

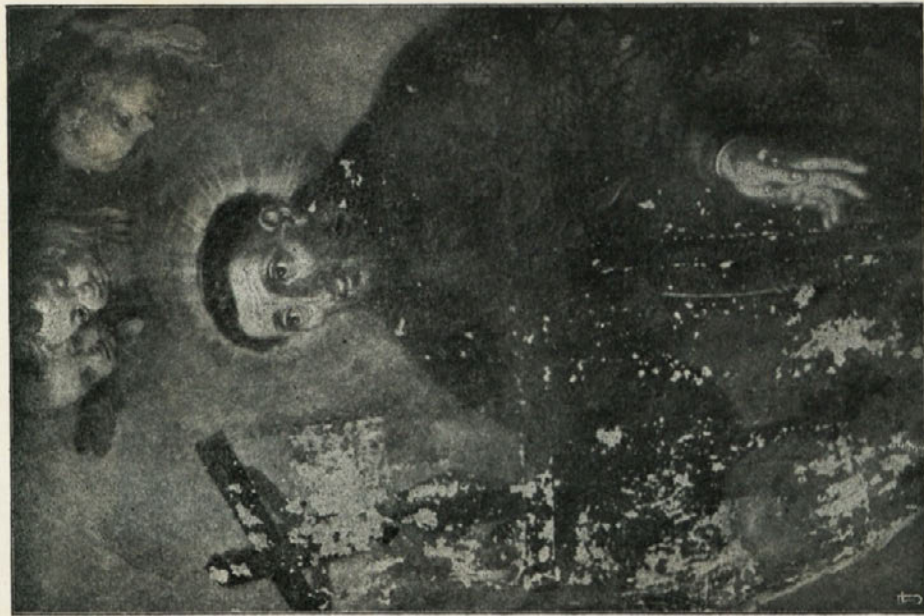
„Gospod! Kedo si ti — kedo sem jaz?“
Mar. Nazarje: Fort. Bergant

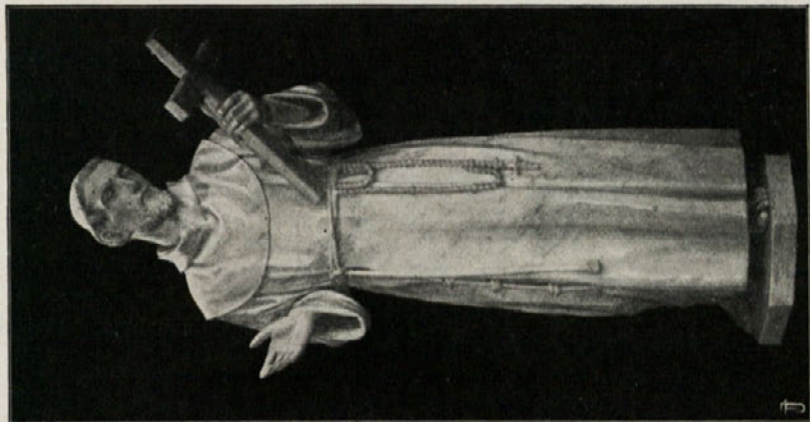
Sv. František v Boga zatopljen
Novomesto. Slikal Herrelein

Ura s franciskansko cerkvijo v Ljubljani, zgoraj slika sv. Franciška
vrhnika

Sv. Francisek
Minoritska cerkev v Ptuj

"Bog moj, moje vse".
Brezje. Vurnikov kip iz marmorja

"Bog moj, moje vse", sv. František Srf.
Sava pri Litiji. Slikal Mencinger

Silke P. Aleksander Roblek

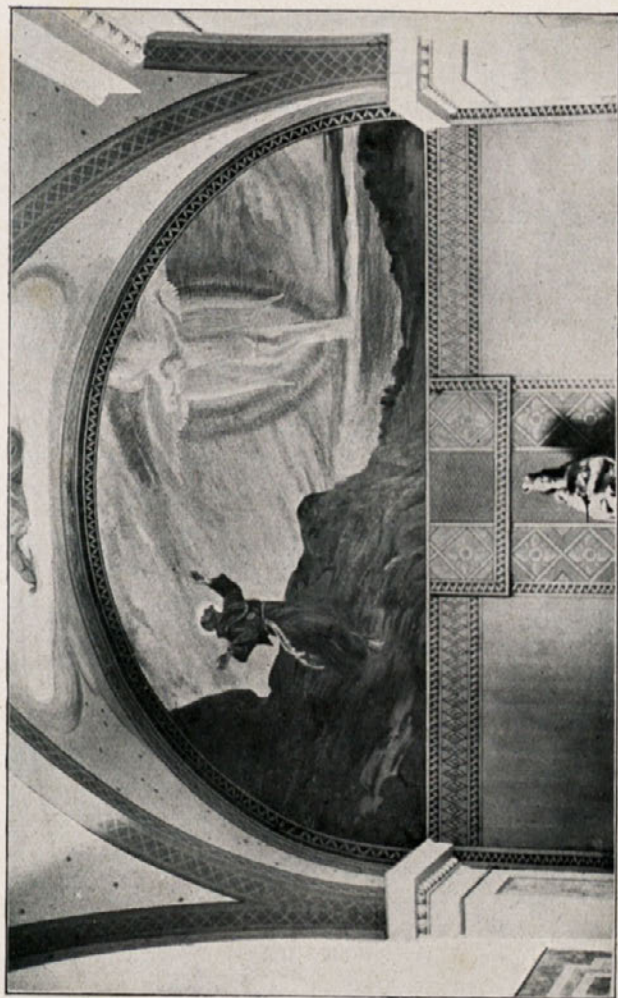
Sv. Francišek v premissljevanju Križanega
(Franciščanski samostan v Ljubljani)

Sv. František Asiški objokuje Kristusovo trpljenje
Kopija po italijanski sliki — Ljubljana

Sv. František v molitvi pred Križanim
Novomesto

Sv. Frančišek prejme rane

Brežice

PESMI

za skupščine III. reda

vglasbil in sv. Frančišku
ob 700letnici smrti posvetil

P. HUGOLIN SATTNER

(Z dovol. škof. ord. Ljubljana 2. I. 1926 št. 4909/25)

Ljubljana 1926

Založil III. red v Ljubljani

1. Sv. Frančišek.

P. Krizostom.

Andante.

Orgle.

Sopran.
Alt.

1. Vra - ju bla - že - nem kra - lju - je sre - di se - ra - fin - skih
 2. Skro - no bla - žen stva o - ven - čan sve - tjem taj - nostnim ob -
 3. Po - šlji nam mi - ru, Fran - či - šek, slad - ki to - laž - nik si -

čet sve - ti u - če - nik Fran - či - šek z žarom an - gelskim o - det.
 dan, ka - kor bi - se - ri plam - te - či mu ža - re sle - do - vi ran.
 rot, s sre - čo nas o - bla - go - da - ri, si - plji iz ne - bes do - brot.

4 glasno
 Zdrav nam

bo - di, o - če bla - gi, zvez - da ja - sne ga ne - ba, vzor naj -

ve - čje - ga u - bož - tva, ro - ža um - brij - skih go - ra!

um - brij-skih go - ra!

2. Sv. Ludvik.

P. Krizostom.

Moderato.

1. Sla - va te - bi, Lu - dvik, ju - nak! Vzor - si nam vi -
2. Sla - va te - bi, Lu - dvik, vla - dar! V du - ši no - siš
3. Sla - va te - bi, Lu - dvik, sve - tnik! Src spo - kor - nih

sok in drag. Ži - va ve - ra ti je vsr - cu
na - de žar. Zu - pa - njem si tr - dnim vboj be -
si vo - dnik. Ka - žeš nam lju - be - zni bo - žje

pla - me - ne - la in ro - di - la
ne - či pla - nil, vse za - pre - ke
po - ta sve - ta, kvi - šku va - biš

za ne - be - sa sve - ta de la.
du - šne - ga mi - ru od - stra - nil.
sr - ca za vse do - bro vne - ta.

molto

Dvoglasno.

mf

Sla - va te - bi, Lu-dvik, ju-nak, Sla - va te - bi, Lu-dvik, ju-nak,
Sla - va te - bi, Lu-dvik, vladar, Sla - va te - bi, Lu-dvik, vladar,
Sla - va te - bi, Lu-dvik, svetnik, Sla - va te - bi, Lu-dvik, svetnik,

mf

Čveteroglasno.

f

Sla - va te - bi, Sla - va te - bi, Lu - dvik, ju - nak!
Sla - va te - bi, Sla - va te - bi, Lu - dvik, vla - dar!
Sla - va te - bi, Sla - va te - bi, Lu - dvik, svet - nik!

ff

Veličastno.

3. Sveta Elizabeta.

P. Krizostom.

Andante.

f

E - li - za - be - ta kne - gi - nja, ti bla - ga
E - li - za - be - ta bla - že - na, ni te o -
E - li - za - be - ta vzor si nam! Vlju - be - zni

ma - ti vseh si - rot, u - bo - gim si po - ma - ga -
ma - mil dror - ni svit, ne za - pe - lji - vi čar sve -
bo - žji zdaj ži - viš. Pla - či - lo ti Go - spod je

poco rit. *a tempo*

la, tro-si-la sti-ska-nim do-brot. Lju-be-zni ro-že
ta, ne bi-ser-ni kra-ljev na-kit. Spo-ni-žno-stjo si
sam, vsvet-lo-bi-bla-žen-stva go-riš. Ca-stil-ci da-nes

poco rit. *a tempo*

lju-be-zen
vpo-ni-žno-
po-sne-ma-

ti v ro-kah deh-te, lju-be-zen
vsa o-ven-ča na, vpo-ni-žno-
ti o-be-ta-mo, po-sne-ma-na-pol-nu-je ti sr-
sti vne-bo pov-zdi-gnje-
zve-sto ho-če-

E-li-za-be-ta
E-li-za-be-ta
E-li-za-be-ta

E-li-za-be-ta
E-li-za-be-ta
E-li-za-be-ta

cé. E-li-za-be-ta
na. E-li-za-be-ta
mo. E-li-za-be-ta

E-li-za-be-ta
E-li-za-be-ta
E-li-za-be-ta

kne-gi-nja.
bla-že-na.
vzor si nam.

4. Preobleka.

P. Krizostom.

Počasi. *Lahno.*

Je-zus, pre-o-snuj nam mi-sli, naj pri
Iz-pre-me-ni nam be-se-de, da se
Pre-o-ble-ci du-še na-še, vči-sto-

te - bi se mu - dé, pre - u - stva - ri nam že -
gre - ha o - pro - ste, tvo - je naj i - me sla -
sti - naj za - ble - ste, pre - u - stva - ri nam sr -

mf
lje; naj le k te - bi hre - pe - ni - jo, v te - bi
ve; daj, da bo - do na - ša de - la, za - slu -
cé; da bo te - be le i - ska - lo, in ti

mf

le se ve - se - li - jo.
že - nja znak i - me - la.
zve - sto bo o - sta - lo!

mf
No - vo nam o - ble - ko

mf

daj, po - lno bož - jih mi - lo - sti, žnjo do - se - že - mo naj

p

vsi bla - že - nih ne - bes si - jaj, ne - bes si - jaj!

ff Široko

ff

5. Obljuba.

P. Krizostom.

Moderato.

mf *riten.* *p*

1. Te - bi, Kri - stus, ho - če - mo sle -
 2. Te - bi, Kri - stus, ho - če - mo sle -
 3. Te - bi, Kri - stus, ho - če - mo sle -

mf *riten.* *p*

a tempo

di - ti, ki po - stal si ra - di
 di - ti, ki po - ko - ren bil si
 di - ti, bil - si čist kot be - la

a tempo

mf

nas u - bog, vda - no ho - če -
 ra - di nas, vol - jo vi - šjih
 li - li - ja. Či - stost ho - če -

mf

mo no - si - ti te - žo kri - žev in na -
 iz - pol - ni - ti kot u - ka - zov bo - žjih
 mo go - ji - ti, žar si - ja - ja raj - ske -

p

dlog. Ze - melj - sko bo - ga - stvo praz - no
glas. Naj po - ni - žnost pra - va v na - ših
ga. Lim - bar - je za - sa - di na gre -

p *v*

f *unisono*

nam sr - ce pu - sti. Ti pa si od - slej, o
sr - cih za - de - hti, in ro - di naj za ne -
di - ce sr - čne nam, in z ne - dol - žno - stjo ob -

v

f *4 glasno*

Je - zus, vse bo - ga - stvo na - ših dni, ti pa
be - sa pol - no sve - tih če - dno - sti, in ro -
sen - či na - ših duš skri - vno - stni hram, in z ne -

f

ff

si od - slej, o Je - zus, vse bo - ga - stvo na - ših dni.
di naj za ne - be - sa pol - no sve - tih če - dno - sti.
dol - žno - stjo ob - sen - či na - ših duš skriv - no - stni hram.

ff